

PANSLOVANSKÁ ÚNIA

Slovenská identita

(Zborník
príspevkov
z konferencie)

Bratislava,
29. október 2016

PANSLOVANSKÁ ÚNIA

Slovenská identita

Zborník príspevkov z konferencie

Bratislava
29. október 2016

Slovenská identita

Zborník príspevkov z konferencie

Vydala
PANSLOVANSKÁ ÚNIA, občianske združenie

Bratislava 29. október 2016

ISBN 978-80-970685-7-8

OBSAH

<i>Predhovor</i>	5
Anton Semeš <i>Vývoj Cirkvi vo vzťahu k Slovensku</i> <i>(1. – 21. storočie)</i>	7
Emil Páleš <i>Štúrovská koncepcia slovanskej vedy</i> <i>– romantický prežitok alebo predzvesť budúcnosti? .</i>	44
Emil Páleš <i>Má Slovensko nejakú úlohu?</i>	74
Ján Košiar <i>Prežijeme Európu, alebo Európa prežije nás?</i>	84
Imrich Horňanský <i>Slovenské geografické názvy – súčasť nášho</i> <i>nehmotného kultúrneho dedičstva</i>	100
Martin Lacko <i>Význam prvej Slovenskej republiky</i> <i>pre uchovanie slovenskej identity</i>	129
Jozef Darmo <i>Apokalypsa Európy národov, alebo spoločný</i> <i>stôl dohody suverénnych národov?</i>	134

PREDHOVOR

Slovenská identita siaha až k našim predkom Slovenom. Nie je náhoda, že naše ženy sú Slovenky, že naša reč je slovenčina a že naša vlasť je Slovensko. Slovenský vládca Rastic sa rozhodol, na tú dobu, ku geniálnemu kroku, keď pozval byzantských vierozvestcov, aby kázali slovo božie v jazyku, ktorému Sloveni rozumeli. Tak sa stalo, že naši predkovia mali vlastné písmo, ale aj Písmo sväté v čase, keď predkovia aboslútnej väčšiny dnešných európskych národov o tom ani nesnívali – na to bud'me právom hrdí a to si pripomeňme vždy, keď sa niekto snaží nad nás povyšovať.

Slovenský kráľ Svätopluk I. nielenže získal pre svoju d'žavu obrovské územné zisky, ale ochránil strednú Európu pred fransko-germánskym tlakom a zachránil tak mnoho slovanských kmeňov pred germanizáciou (napríklad Lučanov, Dečanov, Lutomicov, Pšovanov, Slezanov, Trebovanov, Bobranov, Dedošanov, Milčanov, Domažlicov, Doudlebovov, Hbanov, Sedličanov, Zličanov a Čechov). Svätopluk bol dobrý vojvodca avšak jeho nástupcovia nedokázali zúročiť jeho úspechy a zabezpečiť pokračovanie

ríše po jeho odchode. Svätopluk sa stal jedným zo symbolov slovenskej štátnosti a inšpirácia svätoplukovskou tradíciou je pre dnešné Slovensko a pre dnešných Slovákov stále aktuálna.

Kolíska slovanskej kultúry je na Slovensku a Slováci sú Slovania, preto naša identita je z princípu slovanská.

Súčasťou slovenskej identity sú však, okrem štátotvorného národa slovenského, aj národnostné menšiny žijúce na našom území, spolu so Slovákami, niekoľko storočí.

My Slováci sme v absolútnej väčšine kresťania, avšak súčasťou slovenskej identity sú aj ateisti a tiež židia, ktorí spolu s nami žijú u nás niekoľko stáročí. Súčasťou slovenskej identity však nie sú moslimovia, budhisti, hinduisti, scientológovia, či príslušníci ďalších konfesií, ktoré na Slovensku nemajú žiadnu tradíciu.

Súčasťou slovenskej identity je tiež naše hmotné aj nehmotné národné dedičstvo, teda najmä voda, pôda nerastné suroviny, kultúra, jazyk a rodina. Naši predkovia sú spätí s pôdou už od neolitických čias, preto slovenská pôda je súčasťou našej identity a nesmieme ju odovzdávať do cudzích rúk, ale musíme ju zachovať pre budúce generácie. Súčasťou slovenskej identity je aj náš, slovenský štát, na obnovenie ktorého sme, po smrti kráľa Svätopluka I., čakali vyše tisíc rokov. Súčasťou slovenskej identity je aj naša história, ktorú cudzie záujmy často zamlčovali a deformovali a ktorú ešte stále musíme objavovať, dokumentovať a vysvetľovať našej mladej generácii.

JUDr. Milan Janičina,
predseda Panslovanskej únie

Anton Semeš

VÝVOJ CIRKVI VO VZŤAHU K SLOVENSKU (1. – 21. STOROČIE)

Slovenský národ bol v svojich moderných dejinách dva-krát vystavený odnárodňovaniu – asimilácii: maďarskej a českej. Jednu predstavoval Koloman Tisa a druhú Masaryk. Naši vnuci neuveria, že obidvaja neuznávali slovenský národ za svojskú individualitu. Dnes sme múdrejší a poznáme zákulisie: „*Hanobiť národy môžu beztriestne iba tí, čo majú za sebou murársku lôžku.*“ Téza znela: „*Odnárodniť a odkresťančiť!*“

Dnes musíme vynaložiť úsilie nedať nikomu začiatky našich dejín. Sto rokov to pomaly bude, čo **česká historická škola** na Slovensku učí, že naši predkovia sem na stredný Dunaj prišli na prelome 4.-5. storočia. **Dôkaz nikdy neuviedli, lebo ho niet. História si zamieňali za šovinistickú hystériu.** Aj maďarská historická škola, aj česká, vedeli, že to nie je pravda. Začiatky našich dejín zatajovali a **poznali** ich dobre. Obidve nácie na konci 19. storočia vyslali do vatikánskych archívov vedecké kapacity, aby „prevrťali“ archívy a kódexy. No vypísali len to, čo sa im hodilo. Z Veľkomoravských legiend vedeli, že naši predkovia sa v liste zaujímalí o zavretého arcibiskupa Metoda v Nemecku a v tom liste argumentovali, že „*naši otcovia (predkovia) prijali vieru od svätého*

Petra.“ A vedeli, že to spublikoval aj kňaz Juraj Papánek v dejinách Slovákov – **HISTORIA GENTIS SLAVAE**. Navyše, boli známe a spublikované dva listy pápežov: Jána VIII. a Jána IX., že Rím od **začiatku kresťanstva učil viere našich predkov**. Papánek dokonca vysledil v prameňoch aj mená dvoch vedúcich misie od apoštola Petra – **Juvenicia** a **Syra**. Žiaľ, aj najnovšie Slovenské dejiny (2016) opakujú o príchode našich predkov len historickú lož o 4.-5. storočí. Pražská marxistická škola si tu vychovala svojich nedoukov. Nemajú pramene, nemôžu ich čítať, lebo nevedia po latinsky. A keďže už máme aj najnovšiu genetickú metódu – DNA od amerického vedca Luigiho Cavali Sforzu, tak vieme, že naši predkovia prišli na stredný Dunaj na začiatku **Mladšej kamenej doby**. Priestor na usadenie si rozdelili na **chotáre** a každá veľkodedina mala vo svojom priestore aj **slanisko**. Keď to zhrnieme, tak do syntéz slovenských dejín musíme vklúčiť aj ich predkristovské písmo **črty** (obrázkové) a **rezy** do hliny, do kovu, do dreva i kôry (Rusko). V Medenej a Bronzovej dobe to potrebovali kvôli obchodu. V kontakte s Grékmi a Latínmi začali používať ich abecedy.

Rímske posolstvo od apoštola Petra dostalo povolenie za kráľa Vannia pred rokom 50 usadiť sa v Nitre **Pod Zoborom** a prebrať **pohanské Perúnovo božišťe**. Tí misi-onári boli z južných Slovanov (Illyricum) a znali nášho jazyka. Navyše sa misie posielali len mimoriadne nadaných kňazov – charizmatikov. Naši predkovia zachovávali na svoje časy morálku a najmä manželskú vernosť. Preto v dávnejších dobách sa po smrti manžela dali usmrtiť aj manželky, aby na druhom svete – v ktorý verili – boli spolu v **raji**. Na Zobore v tom posvätnom háji pri prameni potoka začala nová kresťanská bohoslužba namiesto Perúnovej. **Prestalo čarovanie a veštenie pohanských žre-**

cov. Nitrania a okolie prijímali nového ducha doby. Brali na vedomie, že toto nové náboženstvo je náboženstvom **hrdinov** (mučeníkov). Hriechy začali považovať ako **krátke chvíle radosti**, ktoré prinášajú dlhé roky starostí (vraždy a zbojstvá). Takto sa staré pohanstvo v dušiach nových veriacich začalo dvíhať do nadprirodzena. Prijímali nové pravdy, na ktorých stojí svet: **pravdu, pravdovravnosť, spravodlivosť a pokoj.**

Na Zobore začali krsty dospelých aj mládeže. Prijali vieru, že **krst a smrť je narodením pre nebo.** Birmovku brali ako **znak kresťanského dozrievania a Eucharistiako nebeský pokrm.** Spoveď považovali za odbremenie-nie duše od výčitiek hriechov a pomazanie chorých ako prípravu na odchod do večnosti. Tak po nedeliach a veľkých sviatkoch na Zobore **začali piesňami zvelebovať trojjediného Boha, vyznávať ho a ďakovať mu za dary života.** Misionári starým pohanským piesňam dávali nový kresťanský obsah. Z hlbín vekov nám zaznieva prastarý motív: „*Služba sa už začína, obeť chleba a vína*“ (namiesto „Perúnová hostina“). Starým pohanským sviatkom ponechali názvy, ale dali im novú kresťanskú náplň: **Kračún** sa stal sviatkom Narodenia Krista, **Hromnice** sviatkom Očisťovania Panny Márie, **Rusadlá** (Turíce) sviatkom Zoslania Svätého Ducha. Dni týždňa ostali bez zmeny okrem novej soboty. Pomaly preberali aj latinské mesiace **január až december.** Utvárala sa nová kresťanská terminológia: **svätý, posvätný, svätec, hriech, hriešnik, modlitba, prosba, pokuta, vina, vinník, nebo, pekelník (diabol).** Popri tých staroslovenských termínoch priniesli misionári aj romanizmy: **kríž, kresťan, krst, krstiť, Ježúš/Ježiš, Žid, anjel, diabol, spoveď, spovedať sa, malomocný** a iné. **Okremtoho vyše 250 latinských slov.** Názvy cintorínov nemeni-li: **Dolíšče (dul-hrob), Pláne, Morana, Mŕtva voda, Paľči-**

ce, Pekliny, Pečenice, Žarovnica, Žalkovce, Žiare, Žalín, Žaliny, Žalky a iné.

Desatoro prikázaní dlho bolo základňou pastorácie. Dobré príklady v kázňach pomáhali porozumieť prikázaniam, lebo mali obdoby v pohanských zásadách. Išlo predovšetkým o biblizmy:

- » akou mierou budete merať, takou aj vám namerajú
- » Boh nie je náhlivý, ale pamätlivý
- » lekár lieči, Boh uzdravuje
- » rozum a pamäť sa brúsia cvičením
- » z dvoch ziel vyberať vždy to menšie
- » koniec korunuje každé dielo
- » aký život taká smrť

A manželstvo i manželskú vernosť naši predkovia pokladali za najkrajší **dar života**.

Na Zobore od začiatku bola založená aj škola s rímskym **triviom učenia: čítať, písať, počítat**. Samozrejme, že s latinskou abecedou a rímskymi písmenami. Do kňazského dorastu priberali len mladíkov s vynikajúcou pamäťou, lebo veľa učiva bolo **naspamäť**. Do školy chodili aj synovia zemanov a šľachticov. A začali sa podávať základy latinskej reči. Bola to akútna potreba vzhľadom na vazalstvo Nitry k Rímu a na rímske kupectvo. Denne sa opakovalo heslo pre mladých ľudí: **všade si dobre počínať**.

Za cisára Néra po roku 60 začalo prvé prenasledovanie kresťanov. Veľa kresťanov utekalo do Panónie a cez Dunaj k našim predkom. **Naša Cirkev mala neprerušný kontakt s Rímom, listami a osobným stykom cez kupcov a ich pomocníkov z našich predkov**. Tak narastal kultúrny a civilizačný stupeň života, ktorý sa **romanizoval**. Kupci neprestajne v čase pokoja prinášali nové tovary, krajšie

a pevnejšie z kovu. Na Zobore mali aj rezbársku dielňu, ktorá dodávala sochy a sošky Krista, Božej Matky a apoštolov, neskôr mučeníkov. Na začiatku 2. polovice prvého storočia dal cisár Néro popraviť apoštola Petra na Vatikánskom pahorku a apoštola Pavla za mestom.

Bohoslužba bola v Ríme aj v celej Itálii prvých 5. storočí v gréckom jazyku. Preto v Nitre používali jej preklad. Výzva „Pane, zmiluj sa“ sa používala v gréčtine: „**Kýrie, elejson**“. Naši predkovia ešte mali v reči nosovky a tvrdé a mäkké „jery“. Preto **Kýrie** si asimilovali na **Krleš, Kerleš**. Kantorov si v chrámoch neskôr pomenovali: **Krleši, Kurulesi**.

Na Zobore podľa rímskeho zvyku založili aj **Kroniku – Letopis**. Tam zaznačili začiatky a ťažkosti tejto prvej kresťanskej misie. Kalichy sa používali zo skla alebo zlata či striebra. **Prekvapivou novinkou boli čaše a poháre z fúkaného skla**. Kvádске kráľovstvo, ktoré vzniklo roku 20 vytlačením zo stredného starého slovenského kmeňa Jazygov (starých Chorvátov), sa začalo šíriť smerom na východ. Rímsky historik Tacitus nám zaznamenal: „**Kráľovstvo Kvádov k roku 70 je už od Moravy po Tisu.**“ Misiesia tak isto šírili v nových krajoch. Kňazi získavali sympatie obyvateľstva aj **liečiteľstvom podľa rímskych poznatkov**. Táto južná civilizácia otvárala starým Slovenom **nové obzory**. A nezabúdajme, že **Cirkev brúsila jazyk našich predkov**.

V 2. storočí vypukli viaceré vojny medzi kmeňmi na východnej strane Dunaja a Rimanmi. **Rok 148 bol pre Rím význačný, lebo oslavovali 900 rokov od založenia mesta Ríma** (Romulus a Rémus). Na zvýšenie lesku ríše a Ríma aj časť našej staroslovenskej šľachty videla tie oslavy. Iste to bolo pre nich malé **omráčenie**. Videli pochodovať vybrané vojenské jednotky v plnej paráde, oslavy na námese-

tiach, kúpele, vodovody a bazáre plné nevidaných tovarov z celej ríše. **Najhlavnejšou novinkou bolo zavedenie Nového roku na 1. január** oproti starému 1. septembru.

Kresťanstvo nielen v rímskej ríši, ale aj za hranicami tvorilo východisko z pohanských mŕtvych kultov. Obranca viery **Tertulián** nás informuje vo svojej **KNIHE PROTI ŽIDOM**, že kresťanstvo v Podunajsku **je také rozvinuté**, že ho prirovnáva **k rímskemu, k hispánskemu, k alexandrijskému, k antiochijskému a palestínskemu**. Všade sa za tým tvrdením vyskytujú miestni biskupi. Jednotu s Rímom udržiavali listami a návštevami. Keby nám nepriatelia nepopálili a nezničili **Letopisy** v Nitre, vedeli by sme oveľa viac udalostí zo života Cirkvi a kráľovstva. V polovici 2. storočia nám alexandrijský astronóm a historik Klaudios Ptolemaios zanechal správu, že všetky kmene v Podunajsku prijali spoločné meno **Slovenoi** (Sloveni). Okrem toho Rím už tie kmene nenazýva **barbarmi**, ale **germánmi** (t. j. susedmi), s ktorými majú mierové a obchodné zmluvy. **To našim marxistickým historikom ušlo**. Neučili ich to, a prevažne išlo o kmene na strednom Dunaji a premnohé kmene na sever od Sudet a Karpát. **Dnes to mnohí historici zamieňajú za Nemcov, za Teutónov a Alemanov**. Keď Nemci v 2. tisícročí si podmanili tieto kmene na sever od horného Dunaja, pomenovanie preniesli na Nemcov. Tak boli „germánmi“ na strednom a severnom Dunaji premenení na Germánov – Nemcov. **Ale to je mätenie termínov. Ani Svätá rímska ríša nemeckého národa v 11. storočí nepoužíva termín germánskeho národa**.

Markomani a Kvádi ako aj Chorváti v 2. storočí využili boje Rimánov v Oriente a zároveň preveľký mor v Itálii, a zaútočili na slabé rímske jednotky v Panónii. Orabovali ju o dobytok a zajatcov. Prenikli na juh až k Akvileji.

Cisár Markus Antoninus sa vrátil do Ríma a začal organizovať nové vojsko, lebo tretina obyvateľov pomrela na mor. Predal rodinný poklad a do armády bral zo všetkých skupín obyvateľstva. **Tak boli zriadené aj kresťanské pluky so svojimi kňazmi.** Z Británie po mori, po Rýne, po Mohane a Dunaji sa dalo dopraviť preveľa riečnych člnov so zrnom a bôbmi i mäsom k Viedni. Potom zaútočili na **Kvádske kráľovstvo** a okrem severných častí mali ho 15 rokov obsadené. Na tom území mali okolo 60 zemno-drevených táborov a predsunutých menších hrádkov – **kastelov**. Tie mali na starosti prevažne kresťanské pluky. Dokazujú nám to názvy dedín, kde kresťanskí vojaci mali svoje bohoslužby. Za tej okupácie prišlo k pomenovaniu týchto dedín na **Kostelany**.

Naši vojaci rímskej armáde kládli prekážky a vlákali ich do dolín, ktoré potom zasekli a okupantov pobili. Naši vynikali udatnosťou. Preto ich rímski historici vyznačili. **Roku 172 v horúcom mesiaci júli** ich na starom Sloven-sku vlákali do veľkej doliny, východy im zarúbali stroma- mi a odrazili potok na inú stranu. **Bol to premyslený tak-tický trik.** V horúčave vojaci a kone nemali vodu. Preto veliteľ légie vyzval pohanských žrecov zo 6 plukov, aby sa modlili o vodu k svojim božstvám. **Ale modlitby nezabrali.** Potom vyzval veliteľ **7. kresťanský pluk**, aby sa modlil ku kresťanskému Bohu o dažď. Bola to pre légiu smrteľná chvíľa. Na modlitbu kresťanov na jasnom nebi sa objavil mráčik, ktorý sa pomaly zväčšoval a začala búrka s prudkým dažďom. Tak nám to opísali historici z Rímskej ríše. No cisár v zázemí to dal nahlásiť senátu do Ríma, že to bolo na zásah pohanského boha Jupitera. Je to vyobrazené v Ríme na stĺpe Marka Antonia. Tam vidíme vyobrazenie našich zajatcov – šľachtu v čižmách a prostých v krpcoch. (Kto neverí, nech tam pobeží!) **Zo starého Slo-**

venska odviezli do Ríma prevelké množstvo zlata. Pre-to cisár Markus dostal prímenie Markus **Aurélius** (Zlatý). Pretože boli porazené tieto dunajské kmene, tak cisári aj neskoršie po vojnách dostávali od senátu označenie **germanicus**. Sám Tacitus a Ptolemaios tieto kraje len pracovne nazvali **germániami**.

V 3. storočí preniklo k našim predkom niekoľko zaujímavých správ: cisár Kaligula udelil všetkým dospelým mužom v ríši **riadne štátne občianstvo**. Takto sa pokúsil upevniť ríšu (212). Nad Alexandriou v Egypte mali svoje vojenské mesto slovenskí jazdci, ktorých Nitra dodávala Rímu po mierových rokovaniach. Slúžili za žold. Vyslúžili vojaci sa všetci nevrátili domov a pri tom vojenskom tábore založili mesto a dostali pôdu. To mesto si nazvali **Nitria**. (Roku 1947 bol si vykopávky pozrieť aj Prof Michal Lacko z Ríma.) Na inom mieste sa v letopisoch uvádza, že cisár Karakala si vybral z našich krajanov urastených vysokých mužov do osobnej gardy. Neraz sa aj obliekol do šiat našich šľachticov, za čo sa mu v Ríme posmievali. Za ďalšieho cisára Alexandra Severa dostali kresťania v Ríme povolenie postaviť **prvý murovaný kostol** (222).

O tomto mučeníckom období neskoršie napísal sv. Augustín: *„Muky ustúpili pred vami a vy ste neustúpili pred nimi. Blažená naša Cirkev! Včera biela vo svojej čistote, dnes odiata do purpuru krvi svojich mučeníkov.“* Správy po kupcoch prišli aj z Paríža. Tam umučili slávneho biskupa sv. Denisa. Cisári – Alexander Severus a Karakala – sa správali **tolerantne**. Bola to **„nová náboženská politika“**. Najväčšmi vynikol Filip Arab, ktorý korešpondoval s Origenom v Alexandrii. **Za ich éry mnohí kresťania urobili politickú kariéru**. Jediný, kto sa vymkol tomuto pravidlu, bol **Maximín**. Z nenávisti k predchodcovi Alexandrovi Severovi vydal príkaz usmrtiť všetkých kňazov a bis-

kupov. Z tých čias sa preslávila mučeníčka Uršuľa. Smrťou cisára sa skončilo prenasledovanie. **Za ďalšieho cisára Décia verejne z kresťanov kliešťami odštikávali mäso a piekli ich na roštoch.**

Rímske vojsko nikdy nebudovalo na Morave pri Dunaji vojenské budovy (tábory), ale len smerom na Nitru, **kde bolo kráľovstvo, zlatý poklad a v zázemí bane na zlato, na striebro, na meď, na železo, na olovo a cín.** Tak sa nám na našej strane Dunaja zachovali základy Keleman- cie, rímskeho tábora (Leányvár). Cirkevný historik Paulus Orosius (Hispania) nám zachoval udalosť **k roku**

251. V ríši bol pokoj a pápež Kornel zvolal synodu do Ríma. Zúčastnilo sa jej 61 biskupov a z toho dvaja spo- za dunajskej hranice: „**unus de Subura (Nitra) et alterius de Agria (Jäger v Jazygii).**“ Roku 254 rímski kresťania postavili pri južnej ceste z Ríma kostolík „Quo vadis“ na pamiatku stretnutia Petra s Kristom, keď utekal z Ríma pred prenasledovaním. Pred koncom storočia dal pápež Zefyrín za mestom v tufových kopcoch vykopať prvé katakomby na pochovávanie kresťanov v Ríme. **Spravoval ich diakon Kalixt.** Po ňom dostali meno. Cisár Severus zachovával pokoj. Mal pod sebou 33 légii. Do osobnej stráže bral urastených ilýrskych (balkánskych) Slovanov. Mal v nich oporu ako Afričan.

Do toho 3. storočia patria aj misie z Nitry za Karpatmi v Poľsku. Zostali na ne mená dedín, odvodené od chrámu – kostola. Zachovalo sa ich 30. (vid. tabuľka)

Na konci storočia pápež Zefyrín zaviedol zvyk, aby 14 roční chlapci a dievčatá pristúpili k prvému prijímaniu Eucharistie, a to na Veľkú noc. Po celej ríši a za hranicami začali v chrámoch používať **mozaikové obrazy Bohorodičky, anjelov a mučeníkov.**

	Kraj		Kraj
Kościeniewicze	(BPO)	Kościelec	Kraków
Kościernica	(KSZ)	Kościelec	Legnica
Kościernica	(KSZ)	Kościelec Kujawski	Bydgoszoz
Kościerzycy	Opole	Kościelecзки	Elbląg
Kościerzyn	(SRD)	Kościeliska	Czestochowa
Kościerzyna	Gdańsk	Kościelisko	Nowy Sacz
Kościerzynek	(PIL)	Kościelna Jania	Gdańsk
Kościerzyn Wielki	(PIL)	Kościelna Wieś	Jelenia Góra
Kościeszce	(CIE)	Kościelna Wieś	Kalisz
Kościeszki	Bydgoszoz	Kościelna Wieś	Włocławek
Kościolków	Konin	Kościelnica	Konin
Kościelec	Czestochowa	Kościelnik	Jelenia Góra
Kościelec	Kalisz	Kościelniki Dolne	Jelenia Góra
Kościelec	Kalisz	Kościelniki Górne	Jelenia Góra
	Konin	Kościelniki Średnie	Jelenia Góra

Krstili len dvakrát v roku: na **Vigíliu Veľkej noci** (Biela/Veľká sobota) a na **Turíčnu vigíliu** (Zoslanie Svätého Du-cha). **Spočiatku krstili len biskupi. Krstili aj na riekacha v mori.** To bolo vecou biskupa. Po svätostánku bola **krstiteľnica (baptistérium)** druhým významným miestom v chráme. **Tam sa krstom stávali ľudia Božími deťmi.** Pokiaľ ide o umenie, starovekí umelci zobrazovali predovšetkým mužské telo, a kresťanskí zas vyobrazovali ženy. **Nastal posun od antického „hrdinu“ ku kresťanským svätcom.** Starý svet vynikal sochárstvom a kresťanský maliarstvom. Svedčia o tom staré obrazy v katakombách, ozdobené krstiteľnice a obradové nádoby. Námety si umelci vyberali z podobenstiev alebo zo zjavenia Krista. **Preto: stratená ovca na pleci, symboly vinnej révy, ryby, lýry, palmy, pávy, lode, kotvy, baránky, holubice a kríž. Kresťanov nazývali aj ctiteľmi kríža (religiosi crucis).**

Informácie prúdili za Dunaj: **biskupovi Gregorovi Divotvorcovi (konal zázraky) sa zjavila prvýkrát v dejinách Cirkvi Matka Božia.** Biskupom sa stal vo svojom rodisku – v Neocézarei, v Ponte (Turecko). Keď sa stal biskupom diecézy, v jeho samotnom meste bolo len **17 kresťanov.** Keď umieral, mesto bolo už obrátené a ostalo len **17 po- hanov. Takáto tradícia šírila sa aj k nám na povzbudenie kresťanov.** Matka Božia sa mu zjavila so sv. apoštolom Jánom a tomu prikázala, aby poučoval Gregora.

Z tých čias sa zachovala veta – príslovie: **„Čím je duša v tele, tým sú kresťania vo svete.“** Po Zefyrínovi zvolili za rímskeho biskupa diakona **Kalixta. Bol to veľmi praktický človek.** Narodil sa v Ríme, ale dostal sa do otroctva, z ktorého ho majiteľ ako kresťan prepustil na slobodu. Stal sa diakonom Cirkvi a spravoval katakomby za mestom. Za prenasledovania ho za trest ako biskupa poslali do baní v Sardínii, kde aj zomrel. Kresťania jeho telo

odkúpila a pochovali v katakombách. Po jeho smrti nastal pokoj a **cisár dal príkaz vrátiť Cirkvi zabavený majetok**. V predošlom prenasledovaní umučili aj mladé dievča **Cecíliu**, ktorá sa stala patrónkou hudby a hudobníkov. Často je zobrazovaná ako „**orantka**“. V katakombách bolo vtedy na konci 3. storočia pochovaných 40 pápežov a vyše 200 tisíc kresťanov.

Proti bludárom v Cirkvi sa rozšíril spis kartáginského biskupa Cypriána s názvom **O jednote Katolíckej cirkvi**. Pred koncom storočia ešte boli prenasledovania za cisárov Galla, Licínia a Valeriána. Vtedy v Ríme na rozpálenom ražni upiekli diakona Vavrinca. Navyše, do rozpálenej pece na vápno zhodili zaživa 50 rímskych kresťanov. **Tá zvesť obehla celý rímsky a zahraničný svet**. Porovnávaním udalostí a praxe Cirkvi vidí sa nám, že biskup spod Zobora na Kornelovej synode v Ríme v roku 251 doniesol odtiaľ **vtedy známe ostatky rímskeho mučeníka Hypolita**. Na Zobor ho nemohli priniesť nemeckí misionári z Bavorska, **lebo Zobor mali po ariánoch od roku 800 v moci benediktíni – glagoláši**.

Tesne pred koncom storočia nastúpil na cisársky trón Dioklecián, rodák z Dalmácie. Jeho otec bol cisárskym úradníkom. On sa ako vojak v légiách vyšvihol až do vedenia légii, ktoré ho zvolili za cisára. **Po Augustovi druhý dal do poriadku ríšu** a rozdelil cisársku moc, aby légie už nemohli voliť cisára. On vládol ako cisár v terajšom Turecku, v Miláne jeho zástupca – cisár pre západ. A obaja mali pri sebe ako nástupcov **cézarov**. **Vyžadoval pre seba božskú úctu, a tak začalo prenasledovanie**. **Bolo najkru- tejšie zo všetkých**. Najznámejší z tých čias bol dôstojník z jeho gardy – Šebastián. Narodil sa v Miláne. Stal sa patrónom vojakov so šípom v ruke.

Nový pápež nariadil poriadok pre ordinácie kňazov

a konsekrácie biskupov. Každý musel absolvovať postup: **ostiarát, lektorát, akolytát, exorcitát, subdiakonát, diakonát a kňazstvo**. Rím ostal bez sídla cisára, **a tak sa ocitol v rukách rímskeho biskupa ako najvyššej autority**.

Dioklecián v prenasledovaní zúrili: **dal búrať chrámy, páliť liturgické knihy. Na jednej z vojenských výjavov dal porúbať celú kresťanskú légiiu**. Preveľa kresťanov ušlo na staré Slovensko a v Oriente do púšte. **Úradníci sa predbiehali v prenasledovaní kresťanov**. V Egypte spálili celé dediny. Pri sčítaní obyvateľstva po odstúpení Diokleciána zistili, že v Oriente zabili vyše 40 tisíc kresťanov a **750 tisíc opustilo dediny** a ušli do púští a na samoty do hôr. **Celé oblasti ostali vyľudnené**. Kresťania to hodnotili ako zápas **pekla**. Celo-ríšskych prenasledovaní bolo 10. Ostatné boli miestne.

Napriek tejto skaze sa Cirkev tajne obrodzovala. Postupne sa rozšírila sobotná úcta k Panne Márii. Kresťanskí zemepáni dávali svojim poddaným a otrokom voľno **v sobotu popoludní**, aby si oddýchli od námah a pripravili sa na deň odpočinku – **na nedeľu**. V Ríme kresťania na uvítanie hostí zaviedli zvyk ponuky **syra s olivami**. Na starom Slovensku bol prastarý zvyk **vítať chlebom a soľou**. Krstilo sa v teplých krajoch v baptistériách – v murovaných bazénikoch. Na severe za hranicou sa krstilo poľievaním hlavy vodou. Len pri veľkých sídlach boli baptistériá.

Roku 306 na západe v Británii vládol západný césar **Konštantín Chlorus**. Na jeho miesto nastúpil jeho syn **Konštantín**. **Novými cisármi sa stali: na západe Konštantín a na východe Galérius**. Prvý edikt o slobode kresťanov vydal na východe Galérius. Proti Konštantínovi sa v Ríme vzbúril Maxentius a Maximín. Preto sa dal proti nim na pochod cez Alpy do Ríma. Tam v bitke na tiberskom mos-

te 29. októbra 312 zvíťazil a rímsky senát mu udelil titul „**Augusta**“. O rok vydal spolu s východným cisárom Licíniom v **Miláne povestný edikt o slobode kresťanov (313)**. Bol len rozšíreným Galériovým.

Sám Konštantín sa narodil v terajšom bulharskom meste **Niš**. Jeho rodičia mali kresťanské služobníctvo a **syna viedli k tolerancii**. Východný cisár začal prenasledovať kresťanov a Konštantín ho v boji porazil. Tak sa stal **autokrátorom – samovládcom**. Začal uvádzať do praxe milánsky edikt: sláviť nedeľu ako deň Pána (Dies Dominica), zachovávať piatok ako deň kríža, Židia nesmeli mať kresťanov za otrokov, zrušenie trestu ukrižovaním, prepúšťanie otrokov v chráme (prítomnosť biskupa), starosť o hygienu vo väzniciach, zákaz prostitúcie, zákaz gladiátorských zápasov, ale ponechať otroctvo v ríši **ako trest za delikty**. Cisár dal postaviť nové hlavné mesto pri Bospore.

Roku 330 prebehol chýr o otvorení **NOVÉHO RÍMA** (Carihradu). Cisár dal nové hlavné mesto zasvätiť pod ochranu Bohorodičky. Cisárovo meno mali kresťania všade v úcte a modlili sa zaň. Celým menom sa volal **Constantinus Flavius Valerius (275-337)**. Pred smrťou rozdelil ríšu na štyri časti: na Východnú (Carihrad), na Balkánsko-Ilýrsku (Sirmium), na Italskú (Miláno) a Galskú (Trevír). **Zaviedol dynastický systém** (nástup synov na trón). **Carihrad bol založený na siedmich vrškoch ako starý Rím**. V jeho priestore Konštantín zvíťazil nad Licíniom. Mesto bolo postavené v priebehu piatich rokov (326-330). Tým Konštantín pokračoval v tradícii postaviť mesto, kde sa konalo víťazstvo nad nepriateľom. Hranice mesta ako pohanský Pontifex Maximus vyznačil symbolickou brázdíčkou pomocou rituálnej kópie sediac na koni. Pritom sa zúčastnili aj pohanskí kňazi. **Pretože senátori sa zo starého Ríma odmietli presťahovať do Nového Ríma, tak me-**

noval za senátorov Grékov. Tým bol položený základ oddeľovania východu od západu ríše. Pre senátorov dal vybudovať štátne reprezentačné prepychové vily. Do Carihradu sa sústreďovali zdroje z celej ríše.

Mesto zásobovali vodou akvadukty v potrebnej miere. Množstvo kúpeľov a vodotryskov okrášľuje toto mesto dodnes. Cisár dal na konskom závodisku postaviť pohanský chrám Dioskurov. Uprostred hlavného námestia dal postaviť vysokánsky stĺp, na ktorom mal postavenú svoju sochu a vedľa seba mestskú bohyňu. Pri stĺpe sa konali pohanské bohoslužby pod holým nebom. **Cirkev bola v tej veci bezmocná, lebo cisár nebol ešte pokrstený. Nadržal kresťanom i pohanom. Stále bol hlavným pohanským kňazom – Pontifex Maximus.** V celom meste vedľa kresťanských chrámov boli postavené aj pohanské. Majitelia domov a víl dostávali od cisára zadarmo obilie pre svoju potrebu. **Posvätenie – otvorenie mesta bolo určené na krásne májové dni (11. máj 330).** Cisár začal používať titul: **cisár Rimanov – Imperator Romanorum.** Kupci rozšírili po ríši i za hranicami nový peniaz – **zlatý solidus,** ktorý dal cisár raziť v carihradskej mincovni.

Roku 320 prišla správa aj na stredný Dunaj, že cisár Konštantín daroval v Ríme pápežovi Silvestrovi **Lateránsky palác s bazilikou.** Tam bývali pápeži vyše tisíc rokov (potom prešli do Vatikánu k hrobu svätého Petra). Nové baziliky dal cisár postaviť aj vo Svätej zemi ako aj inde.

Roku 332 prijal 40 tisíc Gótov na svoje územie ako federátov, ktorí mu poskytovali vojakov. Roku 337 mal Konštantín 64 rokov a ťažko ochorel na všelijaké neduhy. Preniesli ho do jeho zámku v Achyróne neďaleko Nikomédie. Dal sa pokrstiť od svojho priateľa, od dvorného historika Euzébia – **ariánskeho biskupa.** Pokojne umrela v zlatej truhle ho previezli do Carihradu, kde ho pocho-

vali v Chráme dvanástich apoštolov, ktorý on dal postaviť. Tento biskup Euzébius roku 340 konsekroval na biskupa v Carihrade gótskeho kňaza Wulfilu. Ten bol činný 50 rokov medzi Gótmami. Ako pravoverný sa neskôr stal ariánom. Potom dal zostaviť pre súkmeňovcov vlastnú abecedu a preložiť Bibliu do rodnej reči. **Staroslovenskí ariánski biskupi dali zostaviť tiež novú abecedu – glago-liku a preložili Wulfilovu bibliu do slovenskej reči.** Tú používali neskôr pri rekatolizácii slovanských kmeňov aj glagoláši z Dalmácie.

Po ariánoch nám na starom Slovensku ostal termín na kostol – Dom Pánov z gréčtiny: **cerkev** a na spoločenstvo **Cirkev**. Prebrali to od Wulfilu a ten z gréčtiny – **Dom Pánov** – „he oikía kyriaké“. Z toho asimiláciou vzniklo: **Kirikó, kirkó, kirké, kirikun** a nakoniec sa ustálilo na výslednom termíne: **Kirche, kirche**. Slovania čítali písmeno „K“ ako „C“. U nás a v Čechách ostalo namiesto „**Kýrie elejson**“ – **Kerléš, Krleš** a kantori dostali prímenie „**kurulesi**“.

Za prechodného mieru Cirkev zvolala synodu do Sardiky (dnes Sofia v Bulharsku) a tam medzi iným **ustanovila aj trvalé sídla biskupov, arcibiskupov v kniežacích a obchodných mestách** (palác a katedrála), aj titulatúru, odvodenú od mesta. Odvtedy biskupi a arcibiskupi majú titul k mestu, ktoré je ich sídlom. Zachovala sa nám správa, že na tej synode sa zúčastnili aj katolícki biskupi z Dácie, niektorí aj z Podunajska a zo Skýtie (dnešná Ukrajina).

V druhej polovici 4. storočia zomrel v Miláne ariánsky biskup a prišlo k voľbe nového. Nakoľko ariáni radi vyvolávali nepokoje, preto tam bolo prítomné aj vojsko na čele s prefektom Ambrózom. Ten bol v tom čase katechumenom. Veriaci sa nemohli dohodnúť na novom biskupovi, lebo ariáni chceli svojho kandidáta a katolíci tiež svojho.

Do toho vrenia kvôli poriadku vstúpil do baziliky Ambróz. V tom nejakej dieťa na rukách rodiča zvolalo na plné ústa do chrámu: „**Nech je naším biskupom Ambróz!**“ Zahučalo to pod klenbou do chvíľky ticha. A všetci veriaci sa pridali za novú voľbu. **Ambróz bol o sedem dní pokrstený** a potom prijal všetky stupne svätenia. Veľa vieme z jeho životopisu, ktorý napísal jeho tajomník Paulínus. **Často navštevoval Akvileju a tam na trhoch kupoval kresťanov od Hunov.** Rozdal chudobným svoj súkromný majetok. Viedol prísny život. Bol vynikajúcim kazateľom, čo sa stalo pre Augustína cestou do Cirkvi. **Teologické vzdelanie si dopĺňal pomocou svojho kňaza Simplícia. Ten sa stal potom jeho nástupcom. Pokiaľ išlo o vykupovanie zajatých kresťanov, na to používal aj cirkevné zlato.** Držal sa zásady, že Cirkev má zlato nie na to, **aby ho opatrovala, ale aby ho vynakladala na preukazovanie lásky.** Pochoval cisára Teodózia a povedal slávnu reč. V nej zdôraznil učenie Cirkvi, že „**cisár je len členom Cirkvi, teda je v nej a nie nad ňou.**“ Touto zásadou sa potom stále riadili rímski biskupi s cisármi a kráľmi. Zomrel v noci z 3. na 4. apríla roku 397. **Kristus bol pre neho všetkým.** Dodnes z jeho diel nám doznievajú jeho slová, plné hĺbky a radosti: „**Kristus je pre nás všetko! Ak si potrebuješ liečiť rany, on je lekárom! Ak ťa tlačí nepravosť, on je spravodlivosťou! Ak ťa spaľuje horúčka, on je prameňom živej vody! Ak sa bojíš smrti, on je pre teba životom! Ak túžiš po nebi, on je cestou!**“ (De Virginitate, 16, 99). Aj Pravoslávna cirkev si ho uctieva 7. (20.) decembra modlitbou kontakdu: „**Otče, svjašenonačalniče Amvrosije, moli Christa Boga spasitsja dušam našim.**“

K roku 351 sa viaže významný chýr, ktorý pútnici doniesli do Európy z Jeruzalema. Tam v tom roku 7. mája v deň Turíc za biskupa Cyrila Jeruzalemského, **okolo 9.**

hodiny zrána sa zjavil nad Jeruzalemom žiariaci kríž. Ramená kríža siahali od Golgoty po Olivový vrch. Do roka sa táto udalosť dostala až na okraj obývaných krajín. **Všade to upevňovalo vieru vo veriacich.** V tom čase pápež Libérius po prvý raz použil v korešpondencii termín „**papa**“ (pápež).

Roku 366 pápež Damaz zaviedol v Ríme latinské omše. Pred jeho nástupom sa konali len po grécky. Z gréckej liturgie ostali v omši: **Kýrie elejson, Glória, Krédo a Sanctus. Zaviedol do liturgie nádherné rúcha a umelecké reliéfy na steny, zlaté nádoby, baldachýn, svietniky zo striebra a kadidlo.** To všetko malo pomôcť prekonať ariánske jednoduché bohoslužby slova. Vynikli aj **prekrásne cirkevné hymny**, ktoré zaviedol Ambróz v Miláne. **Toto všetko prenikalo na staré Slovensko a obohacovalo cirkevný slovník a reč.**

Za toho pápeža Damaza prišlo k veľkej udalosti. Rozhodol sa zrecenzovať Bibliu pod názvom **Itala**. Na to povolal najlepšieho odborníka z Jeruzalema – Hieronyma a menoval si ho za tajomníka. Ten na to bol pripravený dlhým porovnávacím štúdiom. Pri revízii **Italy** opravoval len **nevyhnutné časti**, aby ho neupodozrievali z novotárstva. Priateľovi v liste napísal: „**Šetril som si svoje pero (stylus).**“ Po smrti pápeža sa odobral do Betlehema. Zdôrazňoval heslo: „**Nepoznať Bibliu, znamená nepoznať Krista. Usilujem sa na zemi naučiť tie pravdy, ktorých pevnosť pretrvá aj v nebi.**“ V Biblii bol preveľmi rozhl'adený. Poznal sýrsku verziu Biblie – **Pešitu**, potom **koptské, etiópske a gótske verzie**. Pomohlo mu aj to, že Sýria so svojím kresťanstvom nebola ovplyvnená v 4. storočí gréckym myslením a podobne aj mníšstvo bez egyptského vplyvu. **Sýrsky svet 4. storočia bol čisto semitský, z ktoré-**

ho vyšla aj Biblia. **Ten svet siahahal od Libanonu cez Sýriu až do Mezopotámie.**

Zo života Hieronyma je zaujímavé konštatovanie jeho životopisca: **„V Ríme sa naučil ovládať latinský a grécky jazyk, v Sýrii chaldejský, v Jeruzaleme starohebrejský a okrem toho ovládal aj svoj materinský dalmatínsky jazyk“** („...et suam linguam maternam dalmaticam“). Keď alexandrijský arcibiskup v tom čase viedol synodu, nemal nikoho, kto by poznal reč cudzincov v meste Nitria. Pred koncom 4. storočia to už bolo mesto staroslovenských veteránov a za hradbami boli kláštory. O tých potreboval arcibiskup prehľadnú správu. Preto sa obrátil listom na Hieronyma do Betlehema, aby mu prišiel prešetriť kláštory mesta Nitrie (**„lustrare monasteria civitatis Nitrie“**). Vedel, že Hieronym je rodený Slovan. Hieronym poдал synode vyčerpávajúcu správu o kláštoroch v Nitrii aj o teologickom vrení v nich tých čias. Vrátil sa potom do Betlehema. Nakoľko jednotlivé národy sa dostávali za Dunaj na cisárske územie, prichádzalo k drancovaniu rímskych provincií. Hieronym to sledoval prostredníctvom zámožných pútnikov. Preto komentoval aj udalosti v Ilyriku, kde sa narodil k roku 396: **„Duch sa hrozí sledovať skazu našich čias. Je to už dobrých dvadsať rokov, čo sa medzi Konštantínopolom a Júlskymi Alpami každodenne prelieva rímska krv.“**

Na šírenie evanjelia bola potrebná aj usporiadaná reč. Dve a pol storočia pastorácia bola medzi najnižšími vrstvami a **tam stačil krajový dialekt.** Preto aj prvotné **Pís-mo** v Itálii bolo v ľudovej reči (**Itala**). V druhej polovici 3. storočia bolo už v Cirkvi veľa vzdelaných kresťanov, aj z vyšších vrstiev spoločnosti. Bolo treba „pokrstiť“ latinskú reč (jazyk). Tak sa v klasickej reči pomaly posúvali zmeny k **cirkevnej latinčine.** Na Cicerónových základoch

sa pestovalo vycibrené rečníctvo. Pri ňom sa **dával dôraz na rytmický spád reči, na melodický zvuk a úpravu stav-by vety**. S prílevom vzdelaných ľudí do Cirkvi pribúda- lo aj školených rečníkov. Predstavitelia Cirkvi neváhali a svoje učenie začali hlásať v mestách vybrúsenou latinčinou. Máme to zachované v cirkevných archívoch a knižniciach v opisoch. Nebolo to celkom bez starostí a ťažkostí. Nový obsah kresťanského učenia vyžadoval tvorbu nových výrazov. Najmä neskoršie sa v tom vyznamenal sv. Augustín. On zaviedol **označenie Krista za Spasiteľa – Salvator**. Pre kresťanov vynikalo pravdivosťou sloveso „salvare“ (zachrániť, spasiť u Slovenov). Rímsky klasický slovník termín Salvator nepoužíval.

Okolo roku 315 sa v Panónii, v rodine rímskeho dôstojníka narodil syn Martin v mestečku Sabárii (dnes Szombathely v severozápadnom Maďarsku). Ten chlapec sa neskôr stal povestným biskupom mesta Tours v dnešnom Francúzsku. Vyrastal v tolerantnej pohanskej rodine. Služobníctvo mali z kresťanov. Od 15 rokov slúžil ako jazdec v rímskom vojsku. Raz mal v noci službu na koni v meste Amiense (Francúzsko) a stretol pri mestskej bráne uzimeneho žobráka. Nemal pri sebe peniaze, tak zo súcitu nad biedou a zimou toho človeka odťal polovicu svojho vojenského vlneného plášťa a podaroval ho žobrákovi. Martin v tom čase už bol katechumenom. V noci mal sen, v ktorom videl Krista v nebi, ako hovorí nebešťanom: **„V noci ma Martin – katechumen – odial týmto plášťom.“** Po tom sne už nemal pokoja a o dva roky sa dal pokrstiť a vystúpil z armády. Nejaký čas žil medzi mníchmi v Itálii a neskôr aj v Dalmácii. Nakoniec prijal diakonát a potom kňazstvo. **Sprevádzali ho početné zázraky a chýr sa o ňom ako o divotvorcovi rozšíril po celom kresťanskom svete.** Aj me-

dzi starými Slovenmi na Dunaji. Žil vo francúzskom kláštore blízko mesta Tours a keď tam zomrel biskup, mešťania si ho zvolili za biskupa. Mal dar vplývať na zvieratá. Raz si tak pre seba povzdychol: „Psy a hady ma poslúchajú, ale mešťania nie veľmi!“ Zo všetkých zvierat mal najradšej ovečky. Pripomínal veriacim Kristovu výzvu darovať núdznemu jeden z dvoch oblekov. A dodal: **„Ovečka to robí každý rok odstrihnutou vlnou!“**

Medzitým sa rozšíril ariánsky blud aj v Panónii. Cisár tam poslal do vyhnanstva bludára Ária z Alexandrie. Ten tam za pobytu získal pre svoje učenie niekoľko biskupov. Tak sa blud rozšíril po Panónii. Tú novú vieru prijala aj Martinova matka v jeho rodnom meste – v Sabárii. Martin prišiel domov, potom priviedol matku a preveľa ľudí späť do Cirkvi. Medzi nimi boli aj starí Sloveni. Aj tí boli na jeho náhrobku uvedení medzi pokrstenými: **Pod nábožnú zmluvu Kristovu si prijal obrovské a rozličné kmene: Aleman, Sas, Durínčan, Panón, Rúg, Sloven, Noričan, Sarmat, Ostrogót, Frank, Burgund a Dák sa teší, že pod твоjím vedením poznali Boha.** Martin v povesti svätostiumrel v kláštore neďaleko svojho biskupského mesta Tours (8. 12. 397) ako prvý svätec v Cirkvi – **nemučeník.**

Tieto udalosti aj Cirkev na Slovensku stále **evidovala** a uvádzala do svojho Letopisu. Kým sa to dialo v Rímskej ríši, do dunajskej kotliny privalili sa z východu kočovní **Huni** (372). Po nich prišli Vizigóti a upevňovali tu ariánstvo.

Kresťanstvo bolo v Európe rozšírené a upevnené napriek prenasledovaniám. Evanjelium dostalo prímene: **Gesta Dei per homines** (Božie skutky skrze ľudí). Márne bolo ohováranie pohanov, podozrievanie, mučenie, žáľovanie a vraždenie. Odborníci odhadujú počet obetí z 50

miliónovej Rímskej ríše na 2-4 milióny. Toto obdobie je ohraničené rokmi 64-323 (Nero až Licínus na východe).

V roku 405 príchod Hunov prekvapil na juhovýchode Vandalov a Alanov a na severe Kvádov. Preto vládnuce družiny týchto troch kmeňov sa odsťahovali do severnej Itálie a potom do južného Francúzska. Tam sa spojili s kmeňom Suérov a prešli Pyreneje. V Hispánii po nich ostala pamiatka – **po Suévoch Sevilla, po Vandaloch Andalúzia** (Vandalúzia).

V roku 410 Huni spolu s Gótmí orabovali prepadnutú Panóniu (Zadunajsko). Družiny Gótov potom odtiahli do Itálie a orabovali Rím. Porazení Gepidi v Zátisí sa stali vazalmi Hunov. To isté urobili zátiskí Sloveni (Meraháni) a naddunajskí. Hunom ako pastierskemu kmeňu dodávali zrnó, bôby, múku a seno i obrok pre jazdecké kone. Do boja dodávali pešiakov („befulci“).

V roku 420 zomrel v Betleheme preslávený biblista Hieronym z Dalmácie. Jeho rodné mesto zničili Góti na ceste do Itálie. V roku 430 v Afrike naproti Sicílii umrel biskup Augustín, preslávený svojou knihou **O Božom štáte**.

V roku 431 hornú Panóniu definitívne prevzali do svojej správy Huni, ktorí ju mali obraňovať na základe zmluvy s Rómom. Rimania im odovzdali vojenskú obranu Panónie bez bojov a ani Huni potom už nemali dôvod ničť tamojšie mestá a osady a nepreniesli ani stred svojej ríše od hornej Panónie. Ponechali ho v kraji pre stepný národ najvýhodnejšom – v strednom Potisí, na stepi rozliehajúcej sa na západ od Tisy, kde bola bohatá paša, ktorú ako stepný národ potrebovali pre veľké stáda rožného statku, koní a oviec. V hornej Panónii boli len hunské posádky.

V roku 433 sa Rím oficiálne zriekol Panónie a prijal za ňu rukojemníkov. Medzi nimi bol aj mladý **Atila**. V cen-

tre, v Ravene, sa mu venoval panónsky senátor Orestes. Po nástupe do vlády si ho Atila vzal za tajomníka.

V roku 450 umrel cirkevný spisovateľ Paulus Orosius, ktorý zachytil vo svojich letopisoch aj Nítru. A v roku 451 na Chalcedómskom sneme odsúhlasili carihradský patriarchát. Vtedy Huni prenikli až do Francúzska. Tam v údolí rieky Loiry na **Katalaúnskych poliach** ich rímske vojsko porazilo /Vojvoda A tius/. Po návrate na Dunaj si ten neúspech vynahradili vyrabovaním Akvileje a severnej Itálie.

Atila (+453) bol hlavou hunsko-germánsko-slovanskej konfederácie, voľného zväzku rozličných kmeňov, ktoré si žili vlastným životom pod vedením vlastných kniežat a veľmožov. To sa ináč odzrkadľovalo aj v Atilovej stratégii. **Huni boli len jazdci a neboli vôbec schopní bojovať ako pešiaci. Sarmati, Srbi a Chorváti boli jazdci a Slove-ni prevažne pešiaci.** Neočakávaný rýchly prepad, blesková vojna, to bola vždy obľúbená bojová praktika koristníckych stepných národov, ktoré však nevedeli dobýjať vysokými múrmi opevnené mestá a hradby.

Po Atilovej smrti sa hunská konfederácia rozpadla a horná Panónia sa dostala do správy východných Gótov (Vizigótov), a to až do smrti Teodorika Veľkého roku 526. Góti za jeho vlády zaujali priveľké územia, na ktorých tvorili len tenkú vrstvu bojovníkov-vojakov, ponechajúc miestne obyvateľstvo pri tradičnej spoločenskej organizácii. V tomto smere išli tak ďaleko, že napríklad **nenanucovali miestnemu obyvateľstvu ani svoje ariánske kresťanstvo.** Ako ariáni neničili katolícke chrámy ani v Itálii.

Pred koncom storočia mnísi okolo Benedikta postavili na juhozápad od Ríma na vrchu pri dedine Cassino opátsky kláštor. Benedikt na príkaz pápeža napísal pre mníchov **Pravidlá** (Regulu). Zjednotil západné mníšstvo

a každý mních žil celý život v kláštore. Nabádal ich čítať dobré knihy, ale písať ich a prepisovať, to nenariadil. Život prebiehal podľa pravidla: **Ora et labora!** (Modli sa a pracuj!) Tak im aj rozdelil čas. Písať a prepisovať staré knihy zaviedol po smrti Benedikta šľachtica a štátnik Casiodorus z južnej Itálie. Tam postavil na svojom majetku (Vivarium) benediktínsky kláštor, kde opisovaním klasickej literatúry zachránil staré dedičstvo pred zničením. Bol to veľký italský vlastenec. Po ňom ostalo heslo: **„Je to odporné, ak po svojej vlasti chodíš ako cudzinec!“**

Na prelome 5.-6. storočia bohatý Riman – Gregor vstúpil ako diplomat do pápežských služieb. Často býval úradne aj v Carigrade. Nadobudol politický prehľad o celej ríši. Po diakonáte stal sa po smrti pápeža novým biskupom Ríma a začal robiť reformy v Cirkvi. **Zjednotil latinskú liturgiu, zaviedol jednotný cirkevný spev** (gregorián). Vydal pre biskupov príručku o pastorácii a organizoval misie. Misionárom prikazoval, aby pohanské chrámy neničili, len vyniesli pohanské sochy a spálili ich pri kostole ako dôkaz, že pohanskí bohovia nemajú moc. **Spálením bohovia stratili úctu.** Do novoposvätených pohanských chrámov nariadil dávať sochy Krista, Bohorodičky, anjelov a svätých. Po Gregorovi Veľkom nám zostali zásady: **v ťažkostiach zachovať jednotu** (in necessariis – unitas), **v pochybnostiach slobodu** (in dubiis libertas) a **vo všetkom zachovať lásku** (in omnibus caritas). Vtedy sa rozšírilo aj heslo biskupa Augustína z Afriky: **„Váš život nech je piesňou, ktorá nikdy nezanikne!“** Preklady, nové piesne a kázne cibрили aj náš starý slovenský jazyk.

6. storočie

Keď v roku 526 východní Góti na severe Panónie obsadili aj mesto **Vindobonu** (Viedeň), našli tam staroslovenské obyvateľstvo (Vindov). Stredom mestečka tiekol potok, zapísaný v Letopise ako **Rekavena**. Obyvateľstvo prijalo ariánsku vieru s heslom: **jeden Pán na nebesách, druhý na zemi a kňazi sú jeho úradníkmi**.

V roku 527 priniesli kupci z Orientu správu, že cisár Justinián dal na Sinaji (v Egypte) postaviť pre pútnikov pod **Mojžišovým** vrchom kláštor. Ustanovil tam mníchov a dal ich potravinami zásobovať z ostrova Cyprus (zrno, bôby, ovocie, víno). Kláštor postavili slovanské kmene z Balkánu, ktoré sa tam neskôr pomohedánčili. Ich potomkovia dodnes poskytujú ťavy pre turistov, ktoré ich vynesú po kamennej ceste do 3/4 cesty na Mojžišovu horu. Dnes kláštor podporuje UNESCO. V tom kláštore americká expedícia objavila najstaršie ikony, zamurované v zadnej časti kláštora. **Opát je zároveň arcibiskupom**. Pred rokom 1000 tam očakávali mnísi z celého sveta koniec sveta (chiliazmus). Po dalmatínskych benediktínoch tam ostali liturgické knihy, písané **glagolikou**. Potvrďuje to patriarcha Jakob Lukaris.

V roku 529 kláštor Monte Cassino bol ako celok dokončený a obohnaný kamenným múrom. Za Benediktom ako charizmatickým mužom chodili sa radiť poprední muži Itálie. Tak za ním prišiel aj vojvoda Gótov **Totila**. Opát mu predpovedal budúcnosť: „**Equidem mare transiturus es, Romam ingresurus, novem annos regnabis, decimo morieris!**“ (Ak prejdeš more, vstúpiš do Ríma, 9 rokov budeš panovať a v desiatom umrieš.) A stalo sa! Opáta bohato obdaroval. Chýr sa dostal aj do našej starej Nitry.

Mnísi v kláštoroch Adriatického mora sa v roku 547

pripojili pod Monte Cassino. Začali vo veľkom prepisovať knihy do dalmatínskeho „jazyka“, ktorý im na misiu proti ariánom pápež Symmachus potvrdil ako liturgický jazyk. Domáci králi – Zvonimír a Krešimír ich obdarovali, aby mohli slúžiť chorvátskym dedinám. **Mestá mali v moci Benátky.** Cisár Justinián týmto benediktínom s gréckym obradom dal na misie aj riadny erb: „**Dvojstruki križna triglavom brde.**“ Dnes ho má aj Slovenská republika a mestá, kde mali svoje centrá a to isté aj v oblasti Krakova v Poľsku.

Langobardi boli posledným slovanským kmeňom, ktorým sa v rokoch 567-568 končí sťahovanie zahraničných kmeňov za rímskou hranicou. Termín Germán nebol názov kmeňov, ale pracovným termínom Tacita a Ptolemaia pre susedov Rímskej ríše. Keď sa im podarilo roku 567 zničiť germánskych Gepidov medzi dolnou Tisou a Dunajom, odišli roku 568 do Itálie. V Zadunajsku prijali meno Longobardi. Boli Vinidmi, Slovenmi, ktorí tu prijali ariánstvo.

Keď v roku 572 mesto **Sirmium** odmietlo Avarom zaplatiť dohodnutý ročný poplatok, Avari ho dobyli a zničili. Panónske arcibiskupstvo sa premiestnilo do Solúna a panónska cirkevná organizácia sa rozpadla, t. j. bola bez hlavy, bez arcibiskupa. Pravdaže, biskupstvá sa ešte nejaký čas udržali, hlavne v Sávii a hornej Panónii. Avari, ako pred nimi Huni, nedotýkali sa náboženstva cudzieho obyvateľstva, ktoré žilo pod ich vládou, ani misionárov-glagolášov. V Zadunajsku mali 10 kláštorov pred rokom 800.

V roku 582 Sriemsky kraj obsadili Bulhari a držali ho do 9. storočia. Preto aj arcibiskup Metod mal na počiatku len **misionársky** titul tohto zaniknutého mesta Sriemu. Potom ho neskôr Chorváti obnovili a postavili nanovo baziliku s titulom sv. Demetra.

V roku 591 do Európy prišiel na misie medzi ariánmi írsky mních Kolumbán so svojou družinou. Ich kamenné kostolíky mali hranaté svätyne (Prof Cibulka).

7. storočie

Veľká udalosť sa stala na území Dalmácie a Slavónie i Sriemu. Carihradský cisár povolal spoza Dunaja starých Chorvátov, aby vládli nad domácim obyvateľstvom. Neprišli z Krakova, ale spomedzi rieky Tisy a Dunaja nad Vojvodinou. Centrum mali pôvodne na severe v Jágri. Rimania ich označili ako „Jazyges Metanastes“ (jazyg = kmeň). Od nich sa potom zo Sriemu rozšírila úcta k sv. Demetrovi aj na staré Slovensko (Demeter, Mitro).

V roku 620 kupci priniesli chýr, že v Hispánii všetky kmene prijali katolícku vieru. Brat sevilského biskupa **Izidor** bol učeným človekom a napísal históriu kmeňa Suéov, ktorí odišli zo severného Slovenska. On ten kraj pomenoval podľa Ptolemaiovej mapy ako Východnú Germániu (kraje za rímskou hranicou). Uviedol, že na východe sú veľké vrchy a nad nimi je najvyšší vrch **Mons Suévus**. Je to **Slavkovský štít**, ktorý sa v 18. storočí po zemetrasení znížil o vyše 100 metrov. To sa Izidor dozvedel od popredných Suéov, keď prijali katolícku vieru. Jeho brat Leander ich ako biskup mal „pod rukou“.

V roku 623 naši predkovia z centra v Nitre zaútočili na Avarov v strednom Podunajsku, lebo Avari mali vtedy takmer všetko vojsko pod Carihradom. V bojoch im pomohol u nich prítomný kupec Samo. Po skončení víťaznej vojny si ho zvolili za kráľa v Nitre. Všetci boli ariánmi a riadili sa Starým zákonom. Tak ako kráľ Dávid a Šalamún mali viacero žien, tak aj Samo. Preto po ňom ostalo

22 synov a 15 dcér. Iste synov postavil na dôležité miesta vo svojom kráľovstve a dcéry povydával za popredných bojovníkov. Taký bol beh sveta v 7. storočí. Už starí Rimania vždy vo vojnách smerovali len na Nitru. Aj pevnosti na našej strane Dunaja stavali len smerom na Nitru. Navyše nám to prezrádza franský letopisec **Fredegar**. Preveľká bitka s Frankmi bola pri vodnom hrade v ústí Váhu do Dunaja. Prof Šimon Ondruš, ktorý učil slovenčinu aj v Bonne, sa dozvedel, že dávno Nemci Váh menovali ako Vogas. A preto ten hrad Fredegar pomenoval **Vogastiburg** (Vážsky hrad). Ten bol strategický aj za Rimanov aj za Frankov, aj za starých Maďarov ako aj za Turkov v 17. storočí.

V roku 655 sa rozchýrilo, že carihradský cisár dal zajať pápeža Martina a odviesť do baní na mramor na Krym. Tam aj od vysilenia umrel.

Už v roku 694 mali v Carihrade benediktíni-glagoláši svoj kláštor **Monasterion Benedictinum, dictum Dalma-tum**. Mali svoje misie medzi prímorskými slovanskými kmeňmi.

Cirkev na konci 7. storočia sa ešte trápila s ariánmi. Je to zachytené v Pamiatke na 6 ekumenických koncilov („Otcovia koncilu porazili Ária a pravú vieru upevnili.“) V Podunajsku sa zachoval avarský pohrebný rítus. Jazdca pochovávali s koňom pod jeho nohami. Sloveni s koňom po boku tela.

8. storočie

Priamo k nášmu územiu nemáme informácie, lebo tu bol pokoj. Avari chodili na zboj za hranice a svoje centrálné územie chránili zásekmi lesných ciest a v tom priesto-

re mali 9 chránených pevností – **hrinkov**. Boli od seba na vzdialenosť 59 km.

K roku 755 sa zachovala správa, že korutánske knieža **Gorazd** konvertoval z arianizmu do Katolíckej cirkvi. Pokrstili ho salzburskí íro-škótski misionári.

V roku 788 prišiel dolu Dunajom chýr, že Bavorské kniežatstvo opanovali Frankovia a vyhнали knieža Tassilu do exilu. To bola príprava na východné vojenské ťaženia. Prenikanie bavorských misií na nové územia ako aj vojenské obsadzovanie robili **pod ochranou svojho mučeníkav. Emeráma. Do bojov nosili jeho zástavy.**

V roku 796 Karol Veľký naplánoval proti rozpínavosti Avarov vojnovú výpravu. Nasledovalo pevné zovretie Avarov: zo západu Karol Veľký, zo severu Nitrianske vojsko, z východu potiskí Sloveni a z juhu jeho syn Pipin, italský kráľ. Obsadili celé územie, ale Karol Veľký ho nepripojil k ríši. Ponechal ho v moci domácich staroslovenských kniežat ako vazalov ríše. V ústrednom hrinku v oblasti dnešného Debrecína získali obrovskú zlatú a striebornú korisť. Na brehu Dunaja urobili zasadanie, a tam rozdelili celé územie na misie pre **Akvileju (po Drávu), Salzburg (po riekú Rábu) a zvyšok pre Pasovské biskupstvo.** Cisár zaviedol stavebný kánon: **chrámy latinského obradu sa začali stavať z pevného materiálu a ostatné –ariánske a gréckeho obradu – z dreva.**

Nepreskúmaný je príchod zátiských Avaro-slovanov do centra Moravského kniežatstva. Možno, že v bojoch proti Avarom zahynula moravská kniežacia skupina. A títo prišli, aby Nemci si neurobili z Moravy svoju **marku**. Archeológovia na moravských náleziskách zistili v hrobách novopričlenených **ako vysokých mužov, oblečených do avarských oblekov. Zbrane a šperky sú tiež orientálne ako aj kosti dobytky.** Prišli bez žien, lebo v hrobách sú menšie

od nich Moravanky. A v Nitre je všetko naše (nálezy v Bojne). Tu podľa všetkého pokračoval Samov rod.

Z najnovšieho bavorského výskumu sa dozvedáme, že **Pribinov otec sa dostal do kontaktu s bavorskou šľachtou. Nečudo, že jeho syn Privina/Pribina si z toho rodu vzal manželku.**

K roku 800 sa zo Zadunajska do Nitry prisťahovali benediktíni – glagoláši. **Usadili sa na Zobore po ariánoch.** Asi v tom čase Pribinov otec pozval zo Salzburgu staviť hradného kostolíka a pri ňom mal aj nemeckého kňaza. Presne to nevieme, lebo Nitrianske letopisy nám nepriatelia spálili. **Ale taký to bol beh vtedajšieho sveta.** Okrem toho tie misie sa rozbiehali všade. A reč našich predkov naďalej Cirkev kultivovala.

9. storočie

Glagoláši prišli do Nitry na Zobor pastoračne pripravení a dostatočne skúsení v práci s ariánmi. Ich kázne Nitriania počúvali s otvorenou myslou, lebo ariáni šíрили predovšetkým len Starý zákon. Títo noví misionári si doniesli múdrosť cirkevných otcov a krásu vybranej antickej literatúry. Po pripojení k Monte Cassinu na Adrii prepisovali benediktínske latinské kódexy do dalmatínskeho jazyka. Kázne prešpikovali najmä ľahko zapamätateľnými prísloviami. Tie sa šíрили medzi ľuďmi:

- » duša človeka sa v prítomnosti detí uzdravuje
- » Biblia je najsmerehodnejšia na ceste života
- » zázraky sú medzerou, ktorou vidíme do vyššieho sveta
- » smrť ľudí je len prechodom do nového života

- » viera je láska, ktorá vytvára poéziu a hudbu
- » navyše viera je aj radosťou, ktorá vytvára krásu
- » v každej pšenici sa nájde aj **kúkol'**

Založili na Zobore aj školu, v ktorej učili písať novým glagolským písmom, ako aj latinským. Tam si pestovali rehoľný dorast a učili šľachtických synov do budúcich úradov.

Nemecké misie vyslané na Moravu ukončili pokrstenie vedúcej vrstvy k roku 831. V Nitre sa to posunulo, lebo Pribina pre nemeckú misiu dal postaviť trojloďnú baziliku aj s príslušenstvom na svojom majetku (na „Andrášiku“, dnes piaristi). Tú baziliku prišiel posvätiť roku 828 salzburský arcibiskup Adalrám. Pravdepodobne bol s manželkou Pribinu spojený príbuzenstvom. Vylúčiť to nemožno, lebo už Pribinov otec mal kontakty s bavorským kniežaťom Tassilom III. a s rodom Vilhemínovcov.

Nemecký kráľ odvolal z funkcie moravského kniežaťa Mojzíra I., lebo vyhnal Pribinu z Nitry. Na Moravu dosadil kniežacieho príbuzného Rastica (Rastislava), a ten neskoršie do Nitry usadil svojho synovca Svätopluka. Aj ten mal dobré kontakty s Nemcami, a preto prišlo k prevratu a Rastic sa zradou Svätopluka dostal do rúk Nemcov. Tí ho odsúdili na oslepenie a do väzenia. Tak sa to robilo aj inde v Európe.

Rastic sa predtým pokúsil o oslobodenie od vazalstva u Nemcov a povolal z Carihradu cirkevnú misiu. Tá vyškolila kádre na svätenie na kňazov a biskupov v Ríme. Morava a Nitra patrila pod Rím. V Ríme pápež Hadrián II. schválil tú misiu a dovolil používať staroslovenský jazyk ako liturgický. Konštantína ako hlavu misie vymenoval za arcibiskupa pre Moravu. Ten ale v Ríme ochorel, vstúpil do gréckeho kláštora a prijal meno Cyril (Panáček

– kaplán). Na jeho miesto nakoniec pápež menoval jeho brata Metoda. Toho Nemci zajali a zavreli do kláštora, odkiaľ ho pápež Ján VIII. vyslobodil. Po návrate na Moravu usadil sa ako moravský arcibiskup v kniežacom meste **Morava** (Valy pri Mikulčiciach). Do Nitry bol za biskupa v Ríme na žiadosť Svätopluka vysvätený nemecký mních Wiching. **Pápež zriadil arcibiskupstvo gréckeho obradu.** Tým šľachticom, čo mali svoje kostoly s nemeckými kňazmi, **dal výnimku počúvať latinské omše.** A to bol „kúkoľ v Metodovej pšenici“. Po smrti Metoda to Wiching využil a dal vojakmi vyhnať Metodových kňazov. Potom aj Wiching ušiel k cisárovi. Nástupca Svätopluka, Mojmír II., požiadal pápeža o obnovenie arcidiecézy. Vysvätili tu 4 biskupov a jedného povýšili za arcibiskupa do mesta Moravy, druhého do Nitry, tretieho do Krakova a štvrtého do Veľkého Varadína pre pripojené Potisie. Arcibiskup Metod bol aj legátom pápeža pre obidve Moravy: **Nižnú v Zátisí s 30 hradmi a Vyšnú (našu) s 15 hradmi.** V čase korunovácie Svätopluka za kráľa rímska delegácia tu vysvätila aj ďalších biskupov okrem Gorazda. Uvádza to sv. Naum z Ochridu vo svojom Druhom životopise.

Na starom Slovensku nemáme dediny odvodené od termínu cerkev. U nás po glagolášoch ostal ich erb v mestách, kde mali centrálné kapitulske kláštory (Gelnica, Levoča, Nitra, Plešivec, Rajec, Skalica, Spišské Vlachy, Spišský Štvrtok, Šurany, Topoľčany, Žilina, Zvolen). **To našim vedcom ušlo, lebo nepoznajú pramene latinské, gréckeani chorvátske.**

Dejinné teologické základy európskych duchovných dejín začínajú u Augustína a cirkevného historika i spisovateľa Pavla Orosia z Portugalska (dielo *Historia Mundi*).

Zo Slovenska glagoláši-benediktíni prešli do Poľska. Po ariánoch tam ostali dediny odvodené od termínu **cerkev**:

- Cerekwia (Opole)
- Cerekwica (Bydgoszoz)
- Cerekwica (Poznań)
- Cerekwica (Wroclaw)
- Cergowa (Krosno)
- Cerkiew (Radom)
- Cerkiew (Tarnów)
- Cerkiewnik (Olsztyn)

V mestách, kde mali glagoláši kláštory, ostal ich erb ako erb mesta (Osiek, Pilawa, Pulawy, Radzionkow, Siedlice, Siemiatycze, Skaryszew, Trzemeszno, Wschowa, Bransk, Hrubieszow, Chorzow, Jendrzejow, Krzyzwł, Legionowo, Lezajsk, Malogoszcz, Miechow, Mleczew).

» Osiek, Pilawa, Pulawy, Radzionkow, Siedlice, Siemiatycze, Skaryszew, Trzemeszno, Wschowa.

» Názvy miest z ľava do prava: Bransk, Hrubieszow, Chorzow, Jendrzejow, Krzywól, Legionowo, Lezajsk, Malogoszcz, Miechow, Maleczow...

Po ariánoch nám na Slovensku ostal termín: **cerkev, Cirkev** a na cintorínoch na hrobch namiesto krížov **drevené stĺpiky**. Oni verili, že Kristus neumrel na kríži, ale na stĺpe. Na cerkvách mali namiesto kríža betlehenskú hviezdu. Jednako aj oni **za 5 storočí (450-850) piesňami a kázňami cibrili náš jazyk**.

Definitívne usadenie staromaďarských kmeňov bolo pokojné, aby sa domáce staroslovenské obyvateľstvo ne-búrilo, ale im odovzdávalo určené dane ako za Mojmiróvcov. V Nitre usadzovali následníkov uhorského trónu. Začalo sa to synom Gejzu, Štefanom, a potom po posledného Álmoša, brata kráľa Kolomana. V Nitre, aj v Bratislave, razili zlaté peniaze. Za tohto kráľa Kolomana bolo zriadené v Nitre biskupstvo latinského obradu, lebo už bolo získané preň nové územie na sever od Nitry spod krakovskej sféry.

Po porážke starých Uhrov v Nemecku roku 955, pri ktorej bol zabitý výkvet armády, ich knieža Gejza sa rozhodol založiť pre svojho syna Štefana kráľovstvo. To sa aj po vnútorných bojoch stalo, ale Štefan musel prijať latin-ský obrad ako podmienku na svadbu s bavorskou kňažnou Gizelou a zároveň dostal z Ríma kráľovskú korunu.

Štefan prešiel latinskou birmovkou do novej Cirkvi. Grécku cirkev po vymretí biskupov podriadili latinským biskupom prostredníctvom obradových vikárov.

Metodova cirkevná provincia bola gréckeho obradu. I keď nám nepriatelia zničili vo vojnách Letopisy a knižnice, predsa nám ostali dôkazy:

1. Roku 1025 na pohrebe Boleslava boli dvaja arcibiskupi: latinského obradu z Hniezdna a gréckeho z Krakova.
2. Pred rokom 1095 bola v Uhorsku synoda v župe Sabolč. Na nej boli na príkaz kráľa Ladislava príslušníci oboch obradov. Tam prijali zásadu, že **sviatky a pôsty v Uhorsku sa budú dodržiavať podľa gréckeho obradu**. Za kňazov svätili ženatých mužov.
3. Po smrti kráľa Ladislava v Nitre (1095) za kráľa zvolili jeho synovca Kolomana. Najprv ho v Ríme laicizovali, lebo bol varadínskym biskupom gréckeho obradu.
4. Roku 1100 v Krakove kráľ dal vymeniť biskupa gréckeho obradu Teslu za Macieja latinského obradu, ktorý sa vrátil z Belgicka aj s latinskými benediktínmi.
5. V tom období fungovalo na Spiši biskupstvo gréckeho obradu (Ecclesia olim cathedratica).
6. Olomúcky biskup Zdík okolo roku 1110 píše vo svojom životopise, že je 7. biskupom, ale len 4. latinským.
7. Kalvínska cirkev vznikla v Potísi pod nátlakom sedmohradských kniežat z veriacich gréckeho obradu („ó hít“ – stará viera) a z rusínskych („orosz hít“ – pravoslávna viera). To nám dokladá kalvínsky superintendent Imre Sárkany. Uvádza to PhDr O. R. Hala-

ga vo svojej dizertácii **Osídlenie Potisia a osud grécko-katolíkov** (Košice, 1947).

Táto latinská uhorská cirkev mala dve arcibiskupstvá: v **Ostrihome** (sídlo kráľa) a na juhu v **Kaloči**. Prežila Tatársky nájazd, husitov za kráľa Žigmunda, reformáciu i Turkov. Za kráľovnej Márie Terézie pribudli 3 biskupstvá (Spiš, Banská Bystrica a Rožňava). Cirkev prežila aj prenasledovanie od Jozefa II. **Ona v priebehu vekov bola na pohrebe všetkých prenasledovateľov**. Arcibiskup Pázmaň v 17. storočí dal do nitrianskeho nárečia preložiť pre Latinskú cirkev v Uhorsku Epištolár a Evanjeliár v jednom zväzku. Celú Bibliu v bernolákovskej slovenčine preložil ostrihomský kanonik Jur Palkovič. Po ňom pre Spolok sv. Vojtecha na prelome 19.-20. storočia preložila Bibliu skupina kňazov (Hlinka, Milkin). Tieto preklady pokračovali po II. svetovej vojne v Trnave a v Ríme v Ústave sv. Cyrila a Metoda. Ekumenický preklad Nového zákona urobila Biblická komisia ako završenie prekladateľskej činnosti.

V 20. storočí od Pavla VI. dostala Slovenská cirkev svoju provinciu so sídlom v Trnave, lebo komunisti nechceli dovoliť ako centrum starodávnu Nitru. V 3. tisícročí dostala arcibiskupstvo aj Bratislava, Košice a stará Metodova cirkev arcibiskupstvo v Prešove. **A veríme, že okrem pohrebu nacizmu a komunizmu bude aj na pohrebe globalizmu. V tom je logika svetových dejín.**

Finis coronat opus. – Každé dielo korunuje ukončenie.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

Cyrlomethodianum Officium: ADEST DIE GLORIOSA,
Olomucium, 14. storočie.

- Decretalia (zákoník): heslo „Episcopus titularis“ .
- Dio Cassius: LXXI., 9 („Veneti, qui Slavi dicuntur“).
- Encyklopedia Britannica: heslo Nicomedia.
- Franské anály („Rastislaus Moraviae Rex, quem Rasticem Germani appellant“).
- Georgius Papánek: Historia Gentis Slavae, 1793.
- Hrvatska encyklopedia: erb od cisára Justiniána.
- Instytut Slowacki, Ul. Krzywe Kolo 12/14a, 00 – 270 Warszawa.
- Ivo Ostojčić: Benediktinci u Hrvatskoj, Split, 1961.
- Ján VIII.: List Svätoplukovi (14. jún 879).
- Ján X.: List dalmatínskemu kráľovi Tomislavovi (925).
- Kladius Ptolemaius: Velká Germanie, Brno, 1953.
- Luboš Niederle: Slovanské starožitosti, 1906.
- Martyrologium Romanum (Heslo: „Hypolitus Romanus“).
- Mauro Orbini: Historiographia slovenského národa (po rusky).
- Mních Chrabrý: O písmenách.
- Nestor: Letopis vremennych let.
- Paulinus: Biographia s. Ambrosii („Legenda o biskupovi“).
- Paulus Orosius: Historia mundi.
- Pop Dukliansky: Regnum Slavorum.
- Sv. Naum: Veľkomoravské legendy („Takú hodnosť ako Gorazd prijali aj ďalší.“).
- Tertulián: Liber contra Iudeos.
- D. H. Tönsmyer: Koceľ a Blatnograd, 2013.
- Veľkomoravské legendy a povesti, 1977.
- Kocián Václav: Pod víťazným dvojkrížom, Zvolen, 2008

Emil Páleš

ŠTÚROVSKÁ KONCEPCIA SLOVANSKEJ VEDY – ROMANTICKÝ PREŽITOK ALEBO PREDZVEŠŤ BUDÚCNOSTI?

(Trendy v metodológii a filozofii vedy,
ktoré dávajú za pravdu Štúrovcom)

Je málo známe, že Štúrovci chceli rozvíjať aj osobitú slovenskú vedu. Prvé číslo prvého ročníka Slovenských pohľadov sa začína programovým článkom o slovenskej vede od Jozefa Miloslava Hurbana. V prvej vete ju charakterizuje takto: „*Veda, či jako daktorí chcú vedba, t.j. povedomosť jasná a zretedlná toho, čo je v nás, okolo nás, v duchu aj v prírode, na nebi aj na zemi, srozumienia toto ducha ludského túžbam duchovným vyšším; táto hovorím veda je to najčistejšie vychovávanie človeka aj človečenstva*“.¹ Hneď vidno, že ide o predstavu odlišnú od dnes platného pojmu vedy. Skúma ducha i hmotu, ľudské vnútro rovnako ako vonkajšiu prírodu; a za cieľ má predovšetkým vychovávanie, zušľachtľovanie, mravné pozdvihnutie človeka a až v druhom rade hmotný blahobyť. Predme-

---

1 Hurban, J. M.: Veda a slovenskje pohladi. In: *Slovenskje pohladi na vedi, umeňja a literatúru*, 1846, zv. 1, č. 1, s. 1-14.

tom súčasnej vedy je len hmotný svet, smeruje väčšinou k technickým aplikáciám a k sfére hodnôt, zmyslu a cieľov života nevie povedať nič. Pestovať výhonky slovanskej vedy malo byť dokonca prvoradým cieľom Slovenských pohľadov, lebo ona mala byť „očistcom“ Slovákov, čo ich pozdvihne z duchovnej biedy, zjednotí slovenskú inteligenciu a až skrze ňu príde slovanský vek.

V čom spočíva podstata tejto vedy? V čom jej slovanosť? A podarilo sa z nej niečo uskutočniť? Naše hodnotenie bude opačné než doteraz všeobecne prijímaný názor.² Štúrovský ideál poznania nie je omyl alebo prekonaný prežitok minulosti, ale gnozeologický ideál, ktorý je stále potrebnější a ku ktorému by sa ľudstvo v budúcnosti malo čím viac priblížiť. Tento záver opierame nielen o teoreticko-filozofické dôvody, ale o reálny vývoj vied, ako sa odohráva. Zdrojom nasledujúcich citácií (vrátane častí zdôraznených iným písmom) je popri Hurbanovi najmä Peter Kellner-Hostinský, ktorý sa spomedzi Štúrovcov slovanskej vede venoval najviac. O jej systematické obhájenie sa pokúsil v spise *Vidboslovie*, ktorého rukopis leží v Matici slovenskej a nikdy nevyšiel.³

Ustanovujúcou vlastnosťou slovanskej vedy je jej celostnosť: „Najprednejší ťah vedy slovanskej bude a musí byť videnia duchovnô **pravdy celej**“.⁴ „Charakter vedy slovanskej je **celosť**, je **zaokrúhlenia**. Slovanská veda musí všetky čiastky do celosti shladať a všetko rozdvojenô a rozsekanô sjednocovať, bo keď by to nerobila, **prestala** by byť slovanskou. Veda naša je more, do ktorého všetkie poto-

2 Tibenský, J.: *Dejiny vedy a techniky na Slovensku*. Martin, Osveta, 1979, 534 s.

3 Hostinský, P. Z.: *Vidboslovie*. Rukopis v Literárnom fonde Matice slovenskej, signatúra M45D5.

4 Hurban, s. 9.

ky vied sa slievajú. Veda slovanská musí byť absolútnou jednotou všetkých momentov poznania pravdy“.⁵ Aké má pravda momenty? Vyplývajú z rozličných schopností, akými je človek obdarený. Má telo s fyzickými zmyslami – zmyslové vnímanie je preto jedným z prameňov poznania. Človek má však aj dušu a ducha alebo myseľ. Rozumovým uvažovaním dochádza k poznatkom, ktoré sú celkom nezávislé od zmyslovej skúsenosti (napríklad v matematike a logike). To je druhý prameň poznania. Tretím prameňom je zjavenie, ktoré nevychádza zo zmyslov ani nie je výsledkom rozumovej činnosti človeka.

Až sklbením týchto troch prameňov poznania sa dostávame k pravde. Žiaden z týchto momentov poznania sám osebe sa nedá nazvať pravdou. Naopak, snaha pestovať ich v oddelenosti vedie k trom druhom blúdenia. Zmysly nepreniknuté rozumovou činnosťou klamú alebo sa javia ako chaos; rozum odtrhnutý od skúsenosti končí v abstrakcii, stavia vzdušné zámky; a bezmyšlienková viera bez preverovania sa mení na poveru.

Slovanská veda Štúrovcov je z definície *sofiológion*. Ruský filozof Vladimír Solovjov zadefinoval sofiológiu ako úsilie o syntézu všetkých oblastí poznania o prírode, človeku a Bohu (kozmológie, antropológie, teológie) ako aj prameňov poznania (empírie, rozumu a zjavenia).⁶ Každý skutočný poznatok musí v sebe organicky a plnohodnotne spájať všetky tri rozmery: musí byť subjektívne prežitým mystickým vnuknutím, dostať rozumovú podobu systematickej pojmovej štruktúry a byť skúsenostne overený zároveň.

5 Hostinský, P. Z.: Prvořini v eđi slovanskej. In: *Slovenskĕ pohľadi na veđi, umeňĕja a literatůru*, 1851, díel 2, zv. 4, s. 123.

6 Solovjov, V.: *Filosofickĕ zůklady komplexního vĕdĕní*. Velehrad, Refugium, 2001, 220 s.

Veľkým sofiológom bol Ján Ámos Komenský. Ústredným v jeho diele je dôraz na celkovosť poznania. Na všetko sa treba dívať z hľadiska „trojakého oka“, „troch divadiel vecí“, „troch božských kníh“, „troch otvorených zdrojov božskej múdrosti – zmyslov, rozumu a Písma: „Není-li něco dostatečně vyvozeno ze smyslu, rozumu a Písma, nespovisí-li něco harmonicky s ostatním, nesmí se to vyslovit“.⁷ Kto by sa uspokojil len s jedným z vyššie uvedených princípov, upadol by do priepasti omylov, varoval Komenský. „*Teprve ten, kdo si osvojil vlastními smysly, vlastním rozumem, vlastním a bezprostředním svědectvím Božím znalost užívání věcí, teprve ten ví, že se neklame*“.⁸ Komenský tento ideál všestrannej múdrosti nazýval *Pansofia* a vkladal do nej veľkú nádej, pretože sa mala stať prostriedkom všenápravy ľudských vecí (rovnako ako neskôr u Štúrovcov).

Všetky zdroje svetla (= poznania) je potrebné zviest' do jedného riečišťa – „*všechna světelná tělesa, od nichž může vzejít světlo, to jest příroda, společně vrozené pojmy a Bůh*“ – a tieto „*tři stružky vědění ponese plným řečištěm celé trojpramenné světlo Boží*“. Mali by sme potom „*největší plamen světla, jaký vůbec lze mít*“.^{8,9} Je totiž presvedčený, že všetky tieto tri pramene pochádzajú z jedného zdroja: prorokom a mystikom sa zvnútra zjavuje tá istá mocnosť, ktorá nás obdarovala aj prirodzeným svetlom rozumu a stvorila vonkajšiu prírodu. To je základná intuícia (či predpoklad) sofiológie. Harmónia zmyslov, rozumu

7 Komenský, J. A.: Přehled fyziky opravené z hlediska principu božského světla. In: *Vybrané spisy J. A. Komenského*, zv. V, Praha, 1988, s. 92.

8 Komenský, J. A.: Panorthosia. In: *Obecná porada o nápravě věcí lidských*. Praha, Svoboda, 1992, zv. III., s. 328.

9 Komenský, J. A.: *Cesta světla*. Praha, SPN, 1961, s. 75.

a viery bola preto pre Komenského *kritériom* pravdivosti poznania. Ak nie sú v súlade, znamená to, že niečo nie je v poriadku: je potrebné jednu alebo viaceré z nich skorigovať. Roztržka medzi teológiou a filozofiou a ich rozlúčka s prírodnými vedami boli preto pre Komenského príznakom nežiadúceho partikularizmu a zblúdenia.

Sedemnásťte storočie bolo dôležitým rázcestím. Za Komenského života sa rozpadol renesančný ideál univerzálneho poznania. V 16. storočí bola ešte Paracelsova medicína spojená s mágiou, Culpeperova botanika s astrológiou, Keplerova astronómia s mystikou čísel, rudolfínska alchymia obsahovala ešte nerozlúčenú chémiu s psychológiou. Keď sa v polovici 17. storočia zakladala anglická *Kráľovská akadémia vied* na Baconovom jednostrannom empirizme a indukcii, pokúšal sa Komenský v Londýne založiť pansofickú akadémiu, ktorá by zjednocovala všetko hmotné aj duchovné poznanie na spoločnom základe. V roku 1642 sa v Holandsku stretol s Descartom, ktorý sa stal predchodcom zase jednostranného racionalizmu. Kým pre Komenského „*filozofia bez Božieho zjavenia je kusá*“, odpovedal mu Descartes: „*Ja nad filozofiu nevykročím, u mňa bude teda časť toho, čoho u teba celok*“.¹⁰

Toto rozpoltenie vedomia medzičasom prinieslo trpké civilizačné plody. Na jednej strane sa rozvinul amorálny, chladný technokratický scientizmus ničiaci prírodu a ľudské vzťahy. Na druhej strane sa z náboženstva a estetických hodnôt stal hmlistý súkromný sentiment, ktorý sa prakticky buď ignoruje ako nemajúci žiadnu realnosť

10 Komenský, J. A.: *Jana Amose Komenského Vlastní životopis ze spisu „Pokračování v bratrském napominání Samuela Maresia o mírnění horlivosti láskou“*. Praha, ÚNKUČ, 1924, s. 47-8.

alebo sa stáva predmetom subjektívneho fanatického zápalu.

Riešiť toto rozpoltenie sa podujal znova moravský rodnák Edmund Husserl. Uvedomil si, že tzv. *objektívne vedy* sú založené na logických zmätkoch. Upierajú realnosť vnútornej psychologickéj skúsenosti, ale samé sa zakladajú len na psychologickéj praxi špecifického druhu. Napríklad kľúč k Descartovej úvahe o metóde mu bol zjavený v jednom sne vnútri iného sna, takže celá budova moderného poznania sa paradoxne zakladá na snovom stave vedomia. Husserl skúma intersubjektivitu a navrhuje pozorovať subjektívnu skúsenosť tak, ako sa nám *javí*, postupovať až k invariantným podobám (*eidos*) a pritom sa zdržať predčasných úsudkov o objektívnosti, lebo aj tzv. objektívny svet je nám sprvu daný tiež len ako psychické stavy.¹¹

Husserlove úvahy viedli ku vzniku fenomenológie. Obsahy ľudského vnútra možno porozumieť (*verstehen*), kým javy vonkajšej prírody a sveta možno vysvetliť (*erklären*). Humanitné disciplíny ako religionistika a antropológia alebo humanistická psychológia si vďaka tomu vydobyli určitú samostatnú pôdu. Ale rozpoltenie medzi náukami o človeku a prírode sa tým neprekonalo, lebo nikto nevie tieto dva svety poznania premostiť.

Západné myšlienkové smery sa pokúsili vyriešiť toto rozpoltenie zredukovaním všetkých ostatných princípov na jeden z nich. Solovjov vtipne ukazuje, ako každý taký pokus končil podkopením vlastných základov. Empirici, ktorí chceli všetko zredukovať na hmotu a vnímanie, dospeli k popretiu existencie hmoty. Racionalisti chceli všet-

---

11 Husserl, E.: *Krize evropských věd a transcendentální fenomenologie*. Academia, Praha, 1996, 568 s.

ko zredukovať na ducha a myslenie a museli nakoniec poprieť existenciu mysliaceho subjektu. Aj mystici – spoliehajúci sa iba na zjavenie a Boha – podceňujú rozum a svet považujú za klam, ale nakoniec stratia aj Boha a božské zjavenie, lebo nemajú ako vykročiť za hranice labyrintu subjektívneho cítenia, v ktorom blúdia. Pravá múdrosť môže byť len syntézou empirizmu, racionalizmu a mysticizmu.

Tri jednostranné typy filozofie Solovjov nazýva *nenormálnymi*, lebo sa pokúšajú poprieť časť človeka a jeho prirodzenej skúsenosti. Bývajú výsledkom patologicky jednostrannej konštitúcie jednotlivca či kultúry alebo mocenských ambícií. Tradičným príkladom je cirkevná téza, že filozofia nemá byť rovnoprávnou *sestrou*, ale *slúžkou* teológie. Myslenie má však svoje vlastné postupy a kritériá pravdivosti, a keď ich musí kriviť, aby dospelo k voľne predpísaným dogmám, prikladá sekeru na svoj životodarný koreň. Výsledkom je tmárstvo, tak úzko spojené s dejinami cirkvi, lebo sa pokúšala podväzovať slobodné myslenie dogmaticky. Príkladom z nedávnej doby je sociobiológia. Pokúša sa odvysvetliť celú sféru morálnych a estetických intuícií človeka ich zredukovaním na evolučnú selekciu a rekombináciu génov. Mravné predstavy sú vraj geneticky zafixované vzorce správania, ktoré maximalizujú prežitie a propagáciu vlastných génov pri živote v tlupe. Podobne prežívanie krásna. Mravnosť a vznešenosť ako samostatný rozmer ľudského bytia tým zaniškajú ako prázdny trik, ktorý bol len funkciou fyzického prežitia.

Každá z troch oblastí má svoje vlastné kritériá správnosti, ktoré musí splniť. Empirická veda na správne pozorovanie a triedenie dát (opakovateľnosť, testovateľnosť, falzifikovateľnosť, schopnosť formulovať predikcie). Ra-

cionálna filozofia na tvorbu pojmov a teórií (systematickosť, bezrozpornosť, úspornosť). Aj mystická prax má svoje podmienky (mravná očista, nezištnosť, obetavosť) a kritériá, ktorá sa po tisícročia aplikujú na rozlíšenie pravého duchovného vnuknutia od sebaklamov. Sú to jednak znaky týkajúce sa samotnej formy a okolností zjavenia, ďalej intersubjektívita a v neposlednom rade sa pozná po dobrom ovocí prinášajúcom pokoj, zušľachtenie a pozdvihnutie života.

Tieto tri pramene nemôžu jeden druhý nahradiť alebo vytesňovať. Prekročením kompetencií každej z oblastí vznikajú deformácie. Napríklad racionálne-teoreticky nemožno vyvracať existenciu nového empirického javu (ako klerici, ktorí sa nechceli pozrieť do Galileovho ďalekohľadu, lebo podľa Aristotelovej teórie sa vo sfére stálic nemohlo nič meniť) ani proti vnútorným zážitkom, ktoré sú bezprostrednou skúsenosťou.

Na druhej strane zanedbaním niektorého z troch rozmerov vznikajú mnohoznačnosti, ktoré otvárajú priestor ľubovôli. Rozum je schopný skonštruovať bezpočet teoretických stavieb, ktoré nemajú zmyslové koreláty. Jedny empirické dáta možno interpretovať podľa viacerých koncepcií. Nie všetky koncepcie sú krásne, ušľachtilé a v súlade s mravnými intuíciami svedomia. Z množstva náboženských vnuknutí alebo prorociev zase len niektoré prejdú sitom rozumu a naplnia sa hmotnými udalosťami.

Tri rozmery poznania majú byť teda v každom poznatku skĺbené organicky, tak aby ani jeden nechýbal, ale sa ani nekrivili navzájom prekračujúc svoje kompetencie.

Hostinský pre takú jednotu vymyslel nové slovo *celostka* a taký systém poznatkov volá *celovedou*. Evidenciu súladu zmyslov, rozumu a duchovného vnuknutia nazýva spolu s Hrubanom *videním*.

Rozvinutie celostného poznania očakávali Štúrovci (a nielen oni) od Slovanstva. Na dejiny sa dívali ako na príbeh, v ktorom postupne vystupujú jednotlivé kultúry a každá prispeje do chrámu ľudstva niečím originálnym, súc vedené svetovým Duchom k cieľu dejín. Indická, perzská, grécko-rímska, románska kultúra už prežili a najnovšie germánska prežíva svoj rozkvet. Hostinský nazýva Slovanov „najmladším synom v povesti ľudstva“, tzn. poslednou vetvou Indoeurópanov, ktorá má svoj kultúrny vrchol ešte pred sebou.¹² Románske národy ukázali nadanie na empirické pozorovanie, ale pestovali ho jednostranne. Talianska, francúzska a anglická veda preto uviazli v materializme. Germáni, najmä Nemci mali sklon k idealizmu, tiež jednostrannému a skončili špekulovaním o úplných abstrakciách. Slovania majú oba momenty harmonicky zlúčiť: „čo tamtí všetci pre svoj svet boli, to musí v sebe vedomec slovanský ako jeden moment zvariť, a tak pôvodne – slovanským okom svojím vidieť pravdu svetov duchovných a vyrozprávať... vyspievať“.¹³ Slovan-ské videnie má byť konečne plnosťou všetkých čiastkových momentov poznania rozvíjaných predchádzajúcimi kultúrami – „kostol jednoty všetkých momentov poznávania“, „panteón všetkých bohov pravdy“, „amen pravdy“.¹⁴ Solovjov tiež chápe vznik sofiológie ako logický vývojový moment v súvislosti s nadväznosťou kultúr a dejinnými posunmi ťažiska tvorivosti smerom z východu na západ a späť. U orientálnych kultúr minulosti tvorili veda,

12 Hostinský, P. Z.: Prvořini vedi slovanskej. In: *Slovenskje pohľadi na vedi, umeňja a literatúru*, 1851, diel 2, zv. 4, s. 125.

13 Hurban, s. 9.

14 Hostinský, P. Z.: Otvorení list p. Ctěbohovi Cochiusovi. In: *Orol tatrãnski*, roč. II, č. 60, s. 469.

umenie a náboženstvo ešte nerozlíšenú a neslobodnú, nevedomú jednotu. Na západe sa v súčasnosti tieto tri zložky navzájom rozišli, vďaka čomu sa vedomejšie rozvinuli, ale stratili vzájomné spojenie. Slovanský východ ich má znova zlúčiť, ale už do organickej jednoty, s vedomým zachovaním vnútorných rozdielností.

Európsky západ má nadanie pre analýzu, východ pre syntézu. Analýza však musela predchádzať správnej syntéze, takže Slovania budujú ďalšie poschodie kultúry na germánskych základoch. „*Nemci poznávali po častiach, a mi poznáme Boh dá celkom; ale keď má byť toto, muselo byť i to prošie*“.¹⁵ „*Nie kto dobre rozlišuje dobre učí, ale kto dobre spája dobre učí*“.¹⁶

Slovanské poznanie sa tak na jednej strane odlišuje od orientálneho a podobá západnému analytickou konkrétnosťou. Na druhej strane sa svojou celostnosťou podobá na indický pojem poznania (*džnána*) alebo byzantskú múdrosť (*sophia*). Jeho výsledkom nie je len teoretický myšlienkový systém; ale zasahuje a premieňa všetky zložky človeka: myslenie, cítenie aj vôľu. Musí byť zároveň jasnou myšlienkou, citovým prežitím aj skutkom. Ak nie je, nie je to pravé poznanie. Hurban preto hovorí, že sa má prejaviť ako *viero-vedomosť, vedo-skutok, úmyslo-čin*. Slovanský vedomec je vedec, kňaz a básnik súčasne. Hostinský sa preto programovo usiloval písať poetickým jazykom. Spolu s Poliakom Bronislawom Trentowským bol presvedčený, že aj vedu a filozofiu treba „*krásnym slohom vysloviť*“, lebo jednota pravdy, krásy a dobra je zakotvená v samotnej povahe stvorenia, ktoré je rečou Boha.¹⁷ Aj pre

---

15 Zoch, C: Literatúra. In: *Orol tatránski*, 1847, roč. II, č. 53, s. 412.

16 Hostinský, s. 476.

17 Hostinský, P. Z.: *Trentowský a slovanská veda*. Rukopis v Literárnom fonde Matice slo-

Trentowského hlavným cieľom jeho filozofie bola univerzálnosť, prekonanie jednostranností, syntéza objektívneho so subjektívnym poznaním, senzualizmu s idealizmom a rovnaký postoj si osvojili i Štúrovci.

Vidíme, že rad postáv, ktoré sa usilovali o preklenutie rozkolu medzi srdcom a rozumom, intuíciou a zmyslami, pochádza z Moravy, Slovenska, Poľska a Ruska. Sofia, celistvá múdrosť je podvedomý sen Slovanstva, ktorý má za úlohu uskutočniť. Múdrosť sa od rozumnosti líši práve svojou integritou. Rozumné nemusí byť krásne ani dobré. Rozum môže byť chladný, vypočítavý alebo skeptický. Avšak múdrosť je jasné poznanie preteplené vrúcnosťou srdca a prejavujúce sa dobrodejnou činnosťou. Múdrosť si preto nemožno predstaviť ako číry mentálny koncept, ale len ako personifikáciu – imagináciu krásnej bytosti, ktorá v sebe spája poznanie, lásku a moc dobra. Tak sa zjavila Solovjovovi v troch mystických zážitkoch, ktoré zachytil básňami a stali sa motiváciou jeho práce. Tak ju zrel Komenský a očividne ju mal pred očami aj Hostinský, keď hovorí o „*Minerve tatranskej*“ alebo „*slovenskej Aténe*“ a o slovanskej vede ako o „*zlatom zámku kráľovnej nebies*“.¹⁸ „*Šťastný ten, kto tejto hviezdy videl vlastným ducha okom, bo videl on nebeskú devicu – pravdu*“.¹⁹

Tento motív zaznel už u slovanského vierozvesta sv. Cyrila, keď mal ako sedemročný sen, v ktorom si vybral Sofiu za svoju manželku. V dospelosti bol knihovníkom pri chráme sv. Sofie v Carihrade a zostavil slovanské písmo. Pohanská bohyňa múdrosti Aténa žila na gréckom výcho-

---

venskej, signatúra M45E9.

18 Hostinský, P. Z.: Prvořini vedí slovanskej. In: *Slovenské pohľady na vedu, umeňu a literatúru*, 1851, diel 2, zv. 4, s. 122 a 125.

19 Tamtiež zv. 5, str. 163 a 162.

de pokresťančená ako Sofia a po zániku Byzancie sa úcta k nej preniesla a dodnes žije v slovanskej pravoslávnej cirkvi.

Už prvá generácia Štúrovcov sa dostala do vzájomného sporu o noetický princíp slovanskej vedy, ktorým sa mala odlišovať od západnej. Ctibohovi Zochovi sa zdalo, že Hurban nevie presne, čo vlastne chce povedať, keď hovorí o *duchovnom oku* a celistvom *videní*: „*On chce vidieť budúcu vedu slovenskú – ale mu je to ešte len ako v oblaku, preto ani menom nevie vysloviť čo chce*“.²⁰ Pod duchovným zrením si nevedel predstaviť nič iné ako svojvoľné osobné vízie. Hostinský sa horlivo postavil na stranu Hurbana. Vysvetľuje, že pravá intuícia, inšpirácia je niečo iné ako fantázia, námesačnosť, veštestvo alebo žalúdkom (telesnými orgánmi) podmienené vízie.

Hurban, Hostinský a ďalší Štúrovci vychádzali z reálnej existencie duchovného sveta, z ktorého ľudská duša čerpá poznatky a obsahy prostredníctvom *reálneho* deja inšpirácie. To bolo implicitne samozrejmé v romantickom obraze sveta, zatiaľčo osvietenstvo a moderný západ (v duchu ktorého hovorí aj Zoch) takúto komunikáciu so svetom duchovných bytostí považovali za fiktívnu a neexistujúcu. Miešanie náboženstva a básnickej inšpirácie do vedy je pre nich eklatantným prehreškom proti správne mysleniu, pretože city neobsahujú žiadnu objektivitu. Štúrovci však verili, že v básnickej alebo prorockej inšpirácii sa človeku zjavuje pravda; že môže zrieť princípy a idey, podľa ktorých je utváraný svet, čiže duchovným okom zrieť objektívny svet zvnútra. Preto napríklad odvolanie sa na rozprávky, povesti a mýty bolo platným

---

20 Zoch, C.: Literatúra. In: *Orol tatránski*, 1847, roč. II, č. 53, s. 411.

argumentom pri hľadaní pravdy, lebo sa v nich prejavuje národný génius ako reálna bytosť.

Hostinského „metóda spočíva v paralelizovaní významových asociácií medzi prírodnými javmi a svetom človeka“.²¹ Tie isté sily, ktoré stvorili prírodu, sa hýbu a tvoria aj vnútri ľudskej duše. Preto sa všetko v prírode človeku prihovára *obrazorečou symbolov*. No v ľudskom vnútri sú v dôsledku pádu človeka tieto sily chaoticky sprehádzané a skreslené osobnými sklonmi. Až umelcovi s mravnou ašpiráciou, čo kujúc vlastné vnútro zušľachtil vo vyhni vrúcnej lásky a obete, sa predstavivosť vyčistí a premení na orgán pravdivo prijímajúci a vnímajúci nadchnutia vyššej moci. Jeho vnútorné obrazy sa stanú rovné praobrazom: „*Umelec len nasleduje vnútorné nadchnutia, a v okamihu nadchnutia, kedy v horúcej láske počatá idea v okamihu sa vymáha... do skutočnosti navonok – musí v duši umelca všetko iné pominúť, a kde sa on vyššej moci poddáva, teda jeho obraz stane sa rovný praobrazu*“.²² V ľudskom duchu sa odkľáje najvnútornejšia podstata prírody, príde v ňom k sebauvedomeniu a umelec sa stane vedomcom. Čo inak považujeme za *lyrickú metaforu*, sa vytríbi do objektivity.

Tak učil už Plotinus, že vnútorné oko sa školí krásou a očistené od nerestí zazrie krásne pravzory, ktoré sú pravdou. Zvlášť u Slovanov platí, že zmysel pre krásno je pre nich orgánom poznania pravdy. *Povesť vremenných let* takto rozpráva o prijatí kresťanstva na Rusi: kyjevské knieža Vladimír Veľký vyslal v roku 987 poslov k sused-

21 Čepan, O.: Romantický mytologizmus Petra Záboja Kellnera-Hostinského. In: *Slovenské pohľady*, 1989, roč. 105, č. 3, s. 98.

22 Hostinský, P. Z.: *Zápisky*. Rukopis v Literárnom fonde Matice slovenskej, signatúra M45D8.

ným národom, aby skúmali rozličné náboženstvá a podali mu správu. Zamietli islam, židovstvo aj ponuré západné kresťanstvo. Rozhodli sa pre grécke kresťanstvo, lebo bolo podľa ich mienky najkrajšie a preto najpravdivejšie. Takú správu priniesli kniežat'u o obrade v chráme sv. Sofie v Konštantinopole: „*Nevedeli sme, či sme v nebi alebo na zemi. Pretože na zemi niet takej nádhery a krásy, akú nevieme ani vysloviť. Vieme len, že Boh tam prebýva medzi ľuďmi a ich bohoslužba je krajšia než obrady iných národov. Lebo nevieme na tú krásu zabudnúť*“.

Slovania prežívajú svoju mravnú intuíciu a zmysel pre krásno silnejšie, takže ich chcú alebo musia rešpektovať ako samostatný zdroj pravdy: „*Slovanstvo verí za to, že v ňom je to jedno oko duchovno, ktorô nemau žiaden národ pred ním žijúci*“.²³ Nesúlads vedy a viery pre Slovana znamená, že niekde robí chybu: „*U nás sa veda vierou nepošlapáva, ale vyvoláva k života skutkom, ale oslavuje a premieňa vo videnia istoty a pravdy; nám je treba viery pre vedu a vedy pre vieru... Sila tá, ktorá primusí svet uveriť v tie kráľovstvá duchovnie, jediná táto sila leží vo vede; veda stvoruje tých junákov, čo premôžu svet vierou*“.²⁴ Na západe sú pokusy o integráciu vedy a náboženstva zriedkavé (Whitehead) a zastavujú sa pri abstrakciách. Na východe ich vidno často v podobe rôznych hraničných hypotéz aj pseudoteórií. Západ si to pre seba vyriešil prevažne tézou o mimobežnosti oboch sfér: veda a náboženstvo vraj hovoria o dvoch svetoch, ktoré nemajú nič spoločné. Jedens dá skúmať, v druhý sa dá iba veriť.

Presadenie západnej koncepcie poznania (v neposlednom rade vďaka fascinujúcim úspechom a z toho vyplý-

---

23 Hruban, s. 11.

24 Hruban, s. 4.

vajúcej moci vedy) prinieslo so sebou jednostranne extrovertné zameranie a popretie, že by introspektívna skúsenosť (intuícia, inšpirácia) vôbec mala charakter poznania. V tomto svetle sa štúrovský projekt vedy musí javiť ako beznádejne iluzórny a utopický, metodologicky naivný a chybný, prekonaný a spiatočnícky, iracionálny a nevedecký – vyvolávajúci rozpaky. Tak sa aj jednomyseľne hodnotil uplynulých 150 rokov. Hlavný protagonista slovenskej vedy, Peter Kellner-Hostinský sa už svojim súčasníkom i nasledujúcim generáciám javil ako „*Popolváár*“ na samom okraji slovenského filozofického myslenia.²⁵

Pozrime sa však na súčasný vývoj vo vedách a filozofii vedy. Dejiny myslenia sa totiž pravidelne odohrávajú tak, že princípy velebené v jednom období sa ukážu byť veľmi obmedzené a princípy predtým zavrhnuté sa vyklújú v novom zmysle ako pravdivé. Objektivizmus a seabavedomie prírodných vied vyvrcholili v druhej polovici 19. storočia. V nasledujúcom storočí veci nabrali celkom iný kurz. Dvadsiate storočie sa začalo Freudovým a Jungovým objavom podvedomia. Objavili sme psychologické štruktúry viac-menej spoločné ľuďom (archetypy, pravzory), účinkujúce pod hladinou vedomých procesov (kolektívne nevedomie), zato však mohutne určujúce naše životy. Bachelard, Kuhn, Foucault a Sorokin sa pri štúdiu dejín vedy dopracovali k pojmom *paradigma*, *epistéma* či *sústava pravdy*. Je to súbor neuvedomených svetónázorových predpokladov a intuícii, v akých korení myslenie danej doby a kultúry.²⁶

Štúrovský program „*slovenskej vedy*“ sa predtým javil ako *contradictio in adjecto*, lebo ak je veda objektívna, je

25 Čepan, s. 94.

26 Foucault, M.: *Slová a veci*. Kalligram, Bratislava, 2000, 400 s.

len jedna a nemôže byť národnostne zafarbená. Vysvitlo však, že každá kultúrna epocha v dejinách mala skutočne svoju odlišnú vedu, lebo na pozadí rozdielnych filozofických obrazov sveta a noetických princípov sa dopracovala racionálne dôsledným spôsobom k iným záverom o pravde. Renesančná paradigma poznávania sa napríklad zakladala na analogickom myslení a to jej prepožičiavalo jej svojráz.

Zisťujeme, že umenie a estetický ideál doby je úzko spätý s typom myslenia a oboje s charakterom vedeckého poznania. Estetické cítenie sa zabudováva priamo do tvorby vedeckých pojmov a hypotéz, ešte pred ich vstupom do racionálneho procesu testovania. Vedci čerpajú svoje nápady z rovnakých iracionálnych vrstiev vedomia ako umelci. Kľúč k periodickej tabuľke chemických prvkov sa Mendelejevovi prisnil práve tak ako Tartini svoju najslávnejšiu husľovú sonátu odpočúval zo sna. Fyzici používajú estetické kategórie ako kritérium pravdivosti matematických rovníc.

V dejinách fyziky napríklad zápasili dve teórie o povahe svetla: časticová a vlnová. Dnes hovoríme o vlnovo-časticovom dualizme a uznávame, že oboje vyjdaruje čiastkový aspekt skutočnosti. V dejinách však obe teórie zápasili a vlnová víťazila vtedy, keď sa rytmus dostával do popredia v hudbe a kostýmy boli rytmicky členené. Časticová zase v období absolutizmu a mechanických predstáv o svete a usporiadaní spoločnosti. Za jednou z nich stála atomistická vízia sveta – pevných čiastočiek hmoty letiacich vzduchoprázdnom; za druhou obraz spojitého mora vlniacej sa substancie (éteru). Jedna viedla späť až k Demokritovi, druhá k Aristotelovi. Ani jedna nebola vedecská, lebo existenciu atómov aj elektromagnetického poľa

preukázala veda až v 19. a 20. storočí. Boli to filozofické intuície určujúce smer odborného myslenia.

Iným príkladom sú dva varianty evolučnej teórie: kompetitívna a kooperatívna. Angličania ako Charles Darwin a Thomas Huxley zdôrazňovali súťaživosť a prírodu videli ako gladiátorskú arénu, kde jeden prežíva na úkor druhého. Naopak ruskí zoológovia ako Peter Kropotkin považovali za hnací motor evolúcie spoluprácu a sociabilitu.²⁷ Príroda prekypuje príkladmi na oboje. Rôzni myslitelia do nej však premietali svoju vlastnú povahu. Darwinizmus je odzrkadlením spoločenských a ekonomických pomerov v Anglicku prvej polovice 19. storočia – individuálneho egoizmu a konkurenčného kapitalizmu. V pozadí Kropotkinovej koncepcie stála skúsenosť ruských ľudí, ktorí si na nezmernej stepi navzájom pomáhali, aby prežili. Spolupráca je rovnako dôležitá, ak nie dôležitejšia než súťaživosť. Umožnila tie najdôležitejšie evolučné skoky vpred a tvory stoja vo vývoji tým vyššie, čím viac sú schopné spolupracovať.

Taliansky psychológ Luc Ciompi študoval prepojenie citenia s myslením a urobil významný záver. Obsahy myslenia (vrátane vedeckého) a medziľudská komunikácia závisia oveľa viac, než sa myslelo, od afektívneho podfarbenia, vln atmosféry. Základné emočné ladenie, nálada – trebárs optimistická alebo pesimistická – rozhoduje o tom, čo vnímame, čo si zapamätáme a čo zabudneme, a tým o prvkoch, z ktorých si nakoniec budujeme svetónázor. Myslenie postihuje časti, citenie ich integruje do ce-

27 Todes, D. P.: Darwin's Malthusian Metaphor and Russian Evolutionary Thought, 1859-1917. *Isis*, 1987, 78, s. 537-551.

lostných vzorov (*gestalt*). V pozadí vybehaných myšlienkových vzorcov sú zabudnuté afekty.²⁸

Carl Gustav Jung ku koncu života vyslovil tušenie, že archetypálne dominanty v kolektívnom nevedomí sa menia v dajakom pravidelnom poriadku, čo sa odzrkadľuje na striedaní náboženských kultov, umeleckých slohov, svetonázorov a spoločenských štruktúr. Ľudia to vnímali ako striedanie bohov a zachytili to do mýtov a tradícií.²⁹

Napríklad empirizmus a racionalizmus, materializmus a idealizmus sa v dejinách striedajú približne každých 250 rokov celosvetovo a očividne súvisia so striedavou aktiváciou pravej a ľavej hemisféry mozgu tak, ako sa v malom odohráva u jednotlivca v 90-minútovom rytme. V minulosti sa to pripisovalo striedaniu archanjelov Gabriela a Michaela ako duchov času. Pitrim Sorokin tieto dve paradigmy nazval senzitívnou a ideačnou sústavou pravdy a detailne kvantifikoval ich striedanie v dejinách Západu. Zlaté veky rozkvetov nachádzal v dobách, kedy sa obe sústavy pravdy dostali do relatívnej rovnováhy a spoločnosť sa pokúšala obe rešpektovať a sklbiť.³⁰ K rovnakému výsledku došiel Roger Sperry, ktorý za objav lateralizácie mozgových poglobúl získal Nobelovu cenu: najtvorivejší, najúspešnejší ľudia dokážu pružne prepínať a využívať obe mozgové poglobule. Tovrhá štúrovskú snahu o integráciu nemeckého idealizmu a anglického empirizmu do iného svetla: je to pravdivá a nanajvýš významná predtucha. Ako správne poznamenala Sošková, Hostinského gno-

28 Ciompi, L.: *Die emotionalen Grundlagen des Denkens. Entwurf einer fraktalen Affektlogik*. Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1997, 371 s.

29 Jung, C. G.: *Flying Saucers: A Modern Myth of Things seen in the Skies*. Routledge & Kegan Paul, London, 1959, 184 s.

30 Sorokin, P. A.: *Social and Cultural Dynamics*. Bedminster, New York, 1962, 718 s.

zeológiu kritizovali nesprávne.³¹ Kritizovali ju totiž vždy z pozícií tej-či onej metafyziky, napríklad empirizmu, pričom Hostinský diskutuje práve o prekonaní takýchto jednostranností. Jeho kritici však vychádzali zo samozrejmeho presvedčenia o správnosti svojej jednostrannej vízie. Skeptické nálady sa napríklad vracajú každých 500 rokov v rámci senzitivnej sústavy pravdy. Skeptici dnes nemajú čím oponovať proti existencii a významu intuície, lebo oni sami sú tiež deťmi intuície len špecifického typu. Viera vo výlučnú platnosť jednej z týchto paradigiem je len nevedomosťou o hlbokých psychologických koreňoch vlastného myslenia.

Samotná funkčná lateralizácia mozgových poglobúl bola napríklad objavená dvakrát nezávisle v celkom rôznych dobách, kultúrach a protikladnými postupmi. Indickí jogíni opísali funkciu oboch hemisfér vrátane ich 90-minútového rytmu aktivácie pred viac ako dvoma tisícročiami. Získali tento poznatok čisto introspektívnou cestou, meditáciou, pozorovaním seba samých. Sperry a Kleitmann (znovu)objavili to isté v 60-tych rokoch 20. storočia extrovertnou empirickou cestou – s pomocou chirurgického prerušenia mostu medzi hemisférami a elektroencefalogramu. V dôsledku zaznávania introspektívneho poznania západná veda zaostávala v tejto veci za indickou a po stáročia sa mýlila (mysliac, že anatomická rovnakosť mozgových poglobúl je aj funkčná).

Pre budúcnosť slovanskej vedy, ako každej inej, bude rozhodujúca predovšetkým jedna vec: či a aké bohaté plody prinesie. Filozofická slovesnosť okolo toho je podružná a nanajvýš dodatočne vysvetľujúca. O víťaznom ťaže-

31 Sošková, J.: Mesianizmus a estetické postoje Petra Kellnera-Záboja Hostinského. In: *Parerga. Medzynarodowe studia filozoficzne*, 2005, č. 1, s. 123-139.

ní západného empirizmu rozhodli evidentné, konkrétne a užitočné objavy vchádzajúce do praxe. Až v ich vleku boli filozofi ochotní zmeniť perspektívu. Hostinský neuviedol žiaden príklad nového a presvedčivého vedeckého poznatku, ktorý by bol plodom novej slovanskej metódy poznania. Toje rozhodujúca okolnosť, kvôli ktorej slovanská veda nebola braná vážne. Táto okolnosť sa práve v 21. storočí zmenila.

25 rokov uplatňujem slovanskú aj západnú metodológiu v mojej vlastnej vedeckej práci a snažím sa dívať na výskumné problémy z oboch perspektív. Pre slovanského vedca kľúčovým je harmonický rozvoj všetkých zložiek osobnosti. Extrovertnú aj introvertnú skúsenosť musí zrovnoprávniť a priznať im rovnakú vážnosť. Inými slovami, musí zdokonaľovať nielen prístroje, ktoré mu približujú vonkajšiu prírodu, ale musí zdokonaľovať aj sám seba, brúsiť vlastné psychické schopnosti, ktoré sa mu stávajú vnímacími orgánmi vnútorného sveta. Tak ako extrovertný vedec prekonáva hranice a objavuje stále nové diaľky kozmu či štruktúru hmoty, norí sa tento do stále hlbších vrstiev vedomia a objavuje vnútorné svety. Jeden i druhý potrebujú mentálnu disciplínu, aby čelili svojvoľným úsudkom.

Vnesením sebareflexie do prvej vrstvy podvedomia (zvedomením snového vedomia) vzniká schopnosť zrieť archetypálne obrazy. V tejto súvislosti pokrokom je výskum Stephena LaBerge zo Stanfordskej univerzity.³² Po desaťročiach spochybňovania ako prvý jednoznačne dokázal existenciu takého stavu vedomia – *bdelého snívania* – a možnosť cieľavedome ho vyvolávať. Do sveta snov

---

32 LaBerge, S.: *Lucidní snění*. Dharma Gaia, Praha, 2006, 285 s.

možno vstúpiť so zachovaním si bdelého vedomia seba samého, s racionálnym myslením, slobodným rozhodovaním – a tým možnosťou aktívneho experimentu. Tu bezprostredne zažijeme, ako sa dajú v snovom svete tvoriť nové formy podľa želania, ale vďaka tomu spozorujeme aj invariantné deje a obrazy, ktoré sa našej vôli vymykajú. Spozorujeme, že snová vrstva (ktorá nás podvedome ovplyvňuje aj po celý deň) sa skladá nielen z našich osobných výtvorov, ale má aj svoje vlastné skutočnosti a zákonitosti nezávislé od ľudskej vôle. Svet fantázie a imaginácie, ktoré dovtedy nerozlíšiteľne splývali, sa rozostúpa.

V antropozofii Rudolfa Steinera sa toto preniknutie snových obrazov bdelým myslením nazýva *imagináciou* (duchovným okom) a predstavuje prvý stupeň zasvätenia. Preniknutie druhej podvedomej vrstvy (hlbokého spánku) seabedomím sa nazýva *inšpiráciou* (duchovným sluchom) a druhým stupňom zasvätenia. Tretím stupňom je *intuícia*.³³ Aj v antropozofii sa očakáva, že každá kultúrna epocha má priniesť jednu novú schopnosť a slovanskej epoche prípadne vyvinúť práve imaginatívne vedomie. To je to *duchovné oko*, o ktorom hovorí Hruban a Hostinský: „vidieť znamená toľko čo mysliaci vidieť, mysliaci počuť, mysliaci šmakovať“.³⁴ Štúr hovorí, že Slovania majú pri poznávaní uplatniť aj „snenie pri bdení“.³⁵

33 Steiner, R.: *O poznávaní vyšších svetů*. Baltazar, Praha, 1993, 211 s.

34 Hostinský, P. Z.: *Trentowský a slovanská veda...*

35 Ľudovít Štúr aj Rudolf Steiner boli vitanými hosťami u bratislavskej rodiny Schröerovcov. Tobias Gottfried Schröer bol Štúrovým starším podporovateľom a najbližším spolupracovníkom na lýceu, ktorý výrazne ovplyvnil celý kruh Štúrovcov. Jeho syn Karl Julius Schröer bol zase Steinerovým učiteľom a doporučil ho za vydavateľa vedeckých spisov v Goetheho archíve vo Weimare. Schröerovci boli obdivovateľmi Goetheho, ktorého všestranná osobnosť v sebe spájala prírodovedca aj básnika. Štúrovská filozofia a antropozofia sa v mnohom obsahovo prekrývajú a majú šťastí spoločné pramene.

Imaginácia je ezoterický termín, ktorý sa dá preložiť ako *objektívna predstavivosť*. Od fantázie sa líši intersubjektivitou. V imaginatívnom vedomí jednotlivci nezávisle od seba pozorujú rovnaké alebo veľmi podobné javy. Najbližší príklad pre laika bez vlastnej praxe je azda Teslova schopnosť vynaliezať bez robenia si náčrtkov a konštruovania prototypov. Tesla mal tak zjasnenú predstavivosť, že videl v duchu ešte neexistujúci indukčný motor až do najmenších detailov a v pohybe pri činnosti tak, že pri prvom skonštruovaní hneď aj fungoval. Iným príkladom je odnedávna existujúca *exobiológia*. Exobiológ modeluje a študuje neexistujúce zvieratá, ktoré by žili v iných podmienkach na iných planétach. Sú to zmyslovo konkrétne živé formy, ktoré neexistujú, ale nie sú ani voľnou hrou fantázie. Utvárajú sa na základe vnútornej zákonitosti, ktorej by také tvory, ak by vznikli, nevyhnutne museli podliehať. Nie je to síce horespomínaná *imaginácia*, ale je to pre jej pochopenie najbližšia analógia.

V nasledovnom stručne uvediem konkrétne príklady výsledkov dosiahnutých touto metódou. Vyberám také, ktoré medzičasom potvrdil aj hlavný prúd vedy. Azda budú časom brané vážnejšie aj také poznatky sofiológie, ktoré štandardná veda nepozná.

Pre biografiu ľudského života platí pevná postupnosť archetypov, konfigurácií psychických schopností, vlastností a osudových tém nasledujúcich v istom poradí za sebou. Tie sú starou rečou zachytené už v antickej tradícii a sčasti tiež opísané modernou vývojovou psychológiou. Zjasnením tohto poznania došlo k dramaticky novému a prekvapujúcemu výsledku. Rovnaká postupnosť ako pre jednotlivca platí pre dejiny ľudstva vcelku. Krivky tvorivosti v kultúrnych dejinách celosvetovo ukazujú, že ľudia pociťovali nezávisle od seba v rovnakom čase rovna-

ké alebo podobné náboženské, estetické a filozofické inšpirácie. Vďaka tomu možno časový poriadok kultúrnych vln v dejinách zachytiť aj predpovedať v hlavných rysoch pomocou periodických zákonitostí so štatistickou spoľahlivosťou. Sofiológia tak priniesla prvú filozofiu dejín, ktorá sa úspešne overuje empiricky. Hostinského „*slovanský slávik pravdy*“ konečne zaspieval.³⁶

Síce už francúzsky psychológ romantického obdobia Victor Cousin vyslovil podobnú tézu: veril, že v individuálnom vývoji psychiky možno pozorovať pevnú postupnosť elementov, ktorá sa objavuje aj v histórii ľudstva ako celku. Nedokázal to však skonkretizovať do presvedčivej evidencie a v rozvíjajúcej sa paradigme vied sa to javilo ako nemožné. Štandardná veda taký poznatok nemohla priniesť, lebo ležal mimo jej zorného poľa, takrečeno v jej slepej škvrne. A priori považuje za vylúčené, aby pre dejiny ľudstva a psychiku jednotlivca platila spoločná zákonitosť. Introspektívne pozorovaným dejom nepriznáva vážnosť. Naopak mylne dokazovala a učila, že nič v dejinách nie je zákonité a sú z dlhodobého hľadiska nepredpovedateľné.

Medzičasom sa hromadia dôkazy, že dejiny sa v hrubých obrysoch predpovedať dajú a predpovedané aj boli. Desiatky nezávislých štúdií spoľahlivo ukázali, že starí Babylončania aspoň v niektorých smeroch s istotou predpovedali veľké dejinné vlny na tisícročia vopred. Časti toho istého poznania buď prevzali alebo zistili nezávisle Egypťania, Indovia, Číňania, Arabi a stredovekí kresťania. Inšpirácie periodicky sa vynárajúce z kolektívneho podvedomia sa pripisovali Bohu, božstvám, géniom predkov,

36 Páleš, E.: *Sedem archanjelov. Rytmy inšpirácie v dejinách kultúry a prírody*. Sophia, Bratislava, 1997, 144 s.

múzam, anjelom. Poznanie o tom bolo súčasťou náboženstva, mýtov. Otázku, čo je prameňom týchto inšpirácií tu nemusíme riešiť. Veda nerieši metafyzické otázky. Systematizuje pozorované javy, v tomto prípade introspektívne. Podstatné je, že inšpirácia je reálny a intersubjektívny psychický dej, ktorý je zdrojom fakticky overiteľného informačného obsahu; nie je to sebaklam patriaci do oblasti psychopatológie. Tým je štúrovská veda ospravedlnená v hlavnom bode, kvôli ktorému sa zamietala.

Štúrovci sa odvolávali na starú náuku o striedaní duchov času, keď hovorili, že „každý národ má pod božím slnkom svoj čas a lipa kvitne až vtedy, keď dub už dávno odkvitol“ (čiže slovanská kultúra príde až po germánskej) alebo o „géniovi Slovanstva“, ktorý sedí a plače nad rozhádanosťou Slovanov.³⁷ Táto náuka o postupnosti géniov inšpirujúcich dejinné epochy sa vzťahuje k reálnym kultúrnym vlnám.³⁸ Je oprávnená, aj keď zrejme nie len v konkrétnej postupnosti kultúr Hegelovej filozofie dejín. V reči na Uhorskom sneme na vianoce 1847 Ľudovít Štúr vyslovil, že „*stojíme na hraničnej čiare dvoch vekov, a síce jedného zapadajúceho, v ktorom sa práva len jednotlivým osobám a kastám dávali, druhého svitajúceho, v ktorom sa ony každému zaslúženému, v opravdivom zmysle vzáťému človeku povolia a nasúdia*“.³⁹ Nebola to iba metafora či personifikácia dobovej politickej atmosféry. Demokratické vlny sa od samého počiatku dejín objavujú pravidelne v epochách dávno známych ako rytmus Michaela

37 Štúr, Ľ.: *Slovanstvo a svet budúcnosti*. Gora, Bratislava, 1993, s. 59 a 45.

38 Páleš, E.: *Angelologie dějin. Synchronicita a periodicitá v dějinách*. Sophia, Bratislava, 1994, 1. zv., 480 s.

39 Štúr, Ľ.: *Politické state a prejavy*. Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry, Bratislava, 1954, s. 351.

a Štúr nemal na mysli nikoho iného ako tohto archanjela zaodetého slnkom. Od roku 1845 táto bytosť znova prevzala žezlo inšpirujúceho ducha doby.

Na základe sofiológie som urobil celý rad predikcií či retrodikcií o udalostiach, povahe a datovaní starých kultúr, aj takých, čo sa ešte len objavajú. Celý rad z nich sa spektakulárne potvrdil. V Južnej Amerike vykopali pyramídy v presne predpovedanom období; len pred 4 rokmi museli anglickí archeológovia predatovať Stonehenge práve do obdobia predpovedaného sofiológiou. Môj názor na hlavné božstvo starovekej Kréty bol dlho v rozpore s oficiálnou archeológiou a religionistikou. Nedávno vysvitlo, že som mal pravdu a oficiálna archeológia bola výsledok fantázie spojenej so zisťným podvodom. Že rastlina podobná slnečnici by mohla obsahovať účinnú látku proti AIDS som zverejnil 9 rokov predtým, ako to zistila Bonnská univerzita. Príčinu vzniku teplokrvnosti v evolúcii, ktorá zo sofiológie vyplývala celkom bezprostredne, začali vedci tušiť až na prahu 21. storočia. Až v roku 2006 paleontológovia s úžasom zistili, že cicavce dobyli vzduch súčasne s vtákmi, keď objavili *Volaticotherium* podobné plachtiacej veвериčke v neskorojurských vrstvách. Predtým sa moja téza o synchronnom vzniku lietania zdala nesúhlasiť s fosílnym záznamom. No čím viac takýchto príkladov pribúda, tým vážnejšie sa javí Hostinského (a moja) viera, že tvorivé sily/princípy prírody a dejín možno zrieť v očistenom zrkadle vlastného vnútra.

Kvôli podrobnostiam o týchto a ďalších príkladoch odkazujem na iné moje články a knihy.⁴⁰ Spomeniem už len jeden príklad – vznik *epigenetiky*. Je to odvetvie mladé

40 Páleš, E.: Angelológia po dvadsiatich rokoch – splnené predpovede. In: *Trojruža*, 2010, č. 2, s. 26-32.

len jedno desaťročie a v médiách sa zviditeľnilo až tento rok. Biológia 20. storočia verila v deterministickú genetiku. DNK si predstavovala ako pevný program, podľa ktorého sa budovalo telo. Dva organizmy s rovnakým genómom mali byť v podstate rovnaké. Jednotlivec nemohol ovplyvniť expresiu svojich génov; žiadnym úsilím nemohol svoj genóm zmeniť, zlepšiť ani odovzdať pozmenený svojím potomkom (biológovia s touto predstavou sa prenasledovali ako „lamarckisti“). Proti genetickému determinizmu som ostro vystupoval od začiatku 90-tych rokov. Moje dôvody, ktoré plynuli zo sofiologického celistvého pohľadu, však neboli brané za platné ani zrozumiteľné.

Vedel som, že pre stavbu ľudského tela (a v menšej miere aj pre ostatné stavovce) platí princíp, ktorý sa tradične spájal so slnečnými božstvami, darcami slobody. U takých organizmov platí, že skôr celok určuje časť, než časť celok. Navyše tu bola bezprostredná skúsenosť, že intenzívnou duševnou prácou s týmto archetypom sa dajú potlačiť prejavy dedičných chorôb. Tvrdil som preto, že isté procesy dokážu expresiu jednotlivých génov v tele zapnúť aj vypnúť. Tieto vypínače sa skutočne našli – tvoria ich metylové skupiny usadené na bázach DNK. Epigenetickou cestou môžeme ovplyvniť naše gény a pozmenené ich dokonca odovzdať aj našim potomkom. Svet obletela fotografia dvoch myší, ktoré vyzerajú akoby patrili k celkom inému živočíšnemu druhu. V skutočnosti sú to sestry s identickým genómom, len epigeneticky prepnutým! Potvrdilo sa, že deterministický model skutočne platí prevažne u bezstavovcov, ale stavovce rozvinuli epigenetiku, ktorá im dáva väčšiu slobodu vo vzťahu k ich vlastnému telu.

Genetický determinizmus viedol (nie len) nacistov k eugenike a politike genocídy. Zástupca vodcu nacistickej

strany Rudolf Hess výslovne zdôvodnil nacizmus tým, že „nie je ničím iným, než aplikovanou biológiou“. Konečne sa začína ukazovať, do akej miery to bol výsledok autosugescie: nevyplývalo to len z pozorovaní, ale aj z deformovanej psychickej štruktúry samotných bádateľov, čoho si však neboli vedomí. Bola to inšpirácia démona mechanického determinizmu, ktorý sa ľuďom miešal do duševných procesov už v starom Ríme a poslednýkrát v 17. storočí. Vtedy našepkal embryológom ideu preformizmu, podľa ktorej mal byť vo vajíčku či spermii skrytý kompletný miniatúrny človečik so všetkými orgánmi, ktorý sa bezo zmeny podoby potom už len zväčšoval. Ani to nikto nikde nepozoroval. Bola to zlá intuícia, ktorá ich posadla a časť vedeckej obce sa toho držala až kým to v 18. storočí hmatateľne nevyvrátili mikroskopy.

Nezazlievajte Štúrovcom, že v čase, keď zápasili o holú existenciu, nemohli rozvinúť originálny smer vedeckého bádania. Hostinský sa pokúsil obhájiť ho aspoň filozoficky (pre súčasníka už nie veľmi presvedčivo). Ich *intuícia* bola správna, aj keď ju vo svojej dobe nevedeli dokázať.

Schizoidný vývoj západného myslenia priniesol rozporuplné plody a Slovanom pripadajúca úloha integrácie sa časom stáva len naliehavejšou. *Intuícia* koreniaca v hlbších citových a vôľových procesoch sa na sto rokov stala zaznávanou zložkou celistvého poznania, len aby sa vzápätí vyklíčila ako prvok fundamentálne určujúci všetko vedecké myslenie. Vedy to uvrhlo do postmoderného relativizmu, lebo rozdielne teórie vychádzajúce každá z inej súkromnej intuície sú nesúmerateľné, stráca sa spoločný meter pravdivosti. Slovanská veda, pokiaľ ju budeme rozvíjať, bude liek na postmodernú krízu vied. Treba si priznať, že mystická (introspektívna) zložka je súčasťou každého poznatku, či už vedome alebo nevedome, či sa nám to

páči alebo nie. Zamlčiváním a zanedbávaním tento rozmer nezanikne, len pôsobí ďalej svojvoľne, nekontrolovane a zdeformovane v podvedomí bádateľov. Túto oblasť treba naopak cieľavedome pestovať a uvedomiť si, že má svoje vlastné požiadavky a podmienky, ktoré je potrebné splniť. Tie spočívajú najmä v zušľachtení a očistení citovej a vôľovej zložky psychiky. Úsilie o estetické (umelecké) a mravné (náboženské) zdokonalenie preto nie je spiatočníckou, ale progresívnou požiadavkou, bez ktorej neprekonáme krízu vied. Zakrnelý a do podvedomia zatlačný tento rozmer dáva priestor deformáciám a ľubovôli, aké panujú v hlbších vrstvách psychiky bádateľov. **Poznanie bez sebazoznania je ilúziou.** Bádatelia uhranutí objektivitou zabudli, že je to ľudská *duša*, ktorá poznáva, a ak nie je čistá, vidí všetko ako v krivom zrkadle.

Slovenská ústava sa začína tým, že máme vychádzať z cyrilo-metodejskej a štúrovskej tradície, ktoré stáli pri zrode našej štátnosti. Rok 2007 bol vyhlásený za rok Hurbana; po Komenskom máme pomenovanú najväčšiu univerzitu. Paradoxne však veríme, že títo ľudia boli v otázkach vedy a poznania prekvapujúco naivní a zaostali. Štúrovci neobetovali životy snu o samostatnom štáte Slovákov samoučelne. Zmysel samostatného štátu bol len v tom, aby sme v ňom mohli rozvinúť svojský duchovný a kultúrny obsah inšpirovaný slovenskou národnou dušou. Inak sme mohli zostať v Rakúsko-Uhorsku. Hurban by sa dnes obrátil v hrobe keby vedel, že programovým cieľom slovenskej vedy je len napodobňovať vedu západu a v diaľke za ňou pokrivkávať. Tento článok by mal byť podnetom k lepšiemu preskúmaniu a porozumeniu našich velikánov.

Rezumé

Rad slovanských mysliteľov sa usiloval o integrálne poznanie, ktoré by spájalo všetky oblasti a pramene ľudskej skúsenosti dovedna. Také poznanie sa nazýva *sofiológiou* alebo hľadaním celistvej múdrosti, Sofie. V sofiológii všetky rozmery poznania – empiria, rozum a zjavenie – musia byť organicky skĺbené. Sú rovnocenne obsiahnuté v každom poznatku, žiaden nesmie chýbať ale ani prekračovať svoje kompetencie, inak vznikajú deformácie. Každý z nich má svoje vlastné kritériá korektnosti, ktoré treba dodržať. Cieľom takéhoto poznania nie je len technická aplikácia, ale stvorenie vyššieho života, zušľachtenie a mravné povznesenie človeka. K sofiológom patrili Čech Ján Ámos Komenský, Poliak Bronislaw Trentowský, Rus Vladimír Solovjov a na Slovensku Štúrovci, najmä Jozef Miloslav Hurban a Peter Kellner-Hostinský. Verili, že Slovania by mali rozvíjať osobitú „slovanskú vedu“, ktorej prvoradou vlastnosťou bude celistvosť. Po empirizme, ktorý rozvinuli románske národy, a racionalizme rozvinutom Germánmi, slovanské poznanie prekoná a spojí obe jednostrannosti na vyššej úrovni.

Štúrovci pokladali zjavenie, inšpiráciu, vnuknutie za reálny dej, pri ktorom básnik alebo prorok zrie idey, princípy, duchovnú podstatu prírody. Štúrovská koncepcia slovanskej vedy sa preto pokladá za mylný prežitok romantizmu. Filozofia a metodológia vied však počas 20. storočia nabrala trend, ktorý dáva Štúrovcom za pravdu. Nové pojmy ako *kolektívne nevedomie*, *paradigma*, *epis-téma* dokladajú, že intuícia je prameňom a súčasťou vedeckých poznatkov v každej dobe a kultúre. Rovnaké intuície prijímajú ľudia nezávisle od seba v rovnakom čase po celej zemi. Introspekcia môže byť preto reálnym pra-

meňom overiteľných poznatkov. Uvádzame príklady konkrétnych objavov dosiahnutých pomocou slovanskej metódy bádania.

Emil Páleš

MÁ SLOVENSKO NEJAKÚ ÚLOHU?

Čo mal na mysli Ľudovít Štúr, keď hovoril o „*géniovi Slovanstva*“, ktorý sedí a plače nad rozhádanosťou Slovanov, alebo o tom, že „*každý národ má pod Božím slnkom svoj čas a lipa kvitne až keď dub už dávno odkvitol*“?⁴¹ V hegelovsko-herderovskom poňatí sú dejiny manifestáciou svetového ducha. Jednotlivé národy v nich vystupujú ako logické vývojové momenty ducha, prostredníctvom ktorých dejiny smerujú k svojmu cieľu. Striedavo jedna a potom druhá vetva národov preberá štafetu a stáva sa ohnískom duchovnej tvorby; každá má svoje zvláštne nadanie, ktoré pretaví na kultúru a prispeje tak ďalším poschodím do spoločného chrámu ľudstva. Kedysi tu bola praindická a praperzská epocha; neskôr viedli Sumeri a Egypťania a všetci sa od nich učili; po nich Gréci a Rimania. Latin-skú kultúru vystriedala anglosasko-germánska, ktorá dominuje v súčasnosti. Ale aj Germánov majú raz vystriedať Slovania a vybudovať celkom nový, vyšší kultúrny stupeň.

Štúrovci verili doslova, že každý národ má svojho génia, duchovnú bytosť, ktorá ho inšpiruje. V rozprávkach, bájach, povestiach sa preto prejavuje i múdrosť, ktorá presahuje rozum jednotlivca. Po celý starovek a stredovek sa

41 ŠTÚR, Ľudovít: *Slovanstvo a svet budúcnosti*. Bratislava: Gora, 1993, s. 45 a 59.

verilo, že každý národ má svojho archanjela či anjelské knieža, ktoré ho inšpiruje, vedie a stráži poslanie svojho národa vo svetovom pláne.

Dnes, po 170 rokoch sa popiera vôbec existencia národa ako pojmu, o existencii duchovného génia už ani nehovoriac. Otázku o poslaní Slovákov preto nemožno ani bezprostredne položiť. Politológovia totiž zistili, že národ sa nedá dobre definovať ani jazykovo, ani geneticky, ani územne, ani tradíciou. Žasnú nad paradoxom, že národy vlastne vznikli až v dôsledku národnooslobodzovacích hnutí. Logicky by sa očakávalo, že národ musí najprv existovať, aby sa chcel oslobodiť. Slovenčina napríklad neexistovala, ale bola kodifikovaná národnými buditeľmi; predtým tu boli len dialekty, ktoré plynulo prechádzali do Poľska, do Čiech a na Ukrajinu a vôbec nebolo zrejmé, kde by mala byť hranica novovzniknutých národných jazykov. Národy boli stvorené len zo subjektívneho cítenia ľudí, vyjadreného charizmatickými osobnosťami ako bol Štúr. Pojem národa preto nemožno substancionalizovať a netreba si myslieť, že má nejaký metafyzický základ.

Lenže toto subjektívne cítenie je akosi objektívne. Podľa stredovekej angelológie sú to anjelské kniežatstvá, ktoré vlievajú dušiam klanové, kmeňové či národné cítenie, a tým utvárajú národy. Jednotlivé anjelské chóry sa cyklicky striedajú a vystupujú do popredia pri inšpirovaní sveta. Kniežatstvá sa stávajú duchmi času každých niečo vyše 500 rokov – konkrétne v 3., 8., 13. storočí a potom koncom 18. a začiatkom 19. storočia. Sú to skutočne obdobia lokálpatriotizmu, ktoré zakaždým rozdrobovali politickú mapu na menšie celky. Či už si za tým predstavíte anjelov alebo niečo iné, podstatné je, že s týmto vnútorným impulzom treba rátať. Nepomohli si proti nemu rímski cisári – ríša sa rozpadala a provincie osamostatňova-

li. Práve tak málo dokázal zabrániť rozdrobovaniu Európy v 13. storočí vtedajší cisár. A ani keď sa mocní sveta spojili na Viedenskom kongrese (1815), nemohli zastaviť, ale len spomaliť prekreslenie politickej mapy Európy na národnom princípe. Ono národné cítenie teda nie je niečo, čo by sa dalo ignorovať. Jeho potlačovanie viedlo len ku vzniku tajných spoločností a pustošivým revolučným konfliktom.

V súčasnom obraze sveta sa ďalej popiera, že by veci mali nejaký zmysel. Evolúcia prírody, dejiny ani ľudský život nemajú nijaký cieľ. Príroda sa vyvíja náhodne, dejiny nikam nesmerujú a človek nie je mravne zaviazaný k žiadnym úlohám. Sú to bludy intelektuálov, ktorí nemajú poňatia o podstate a prirodzenosti človeka. Platí totiž psychologický zákon, ktorý najpregnantnejšie zo všetkých vystihol viedenský psychológ Viktor Frankl. Centrálnou potrebou človeka je potreba zmysluplnosti. Bez sexu sa dá žiť, ale bez zmyslu nie. Tento poznatok si vydobyl vlastnou skúsenosťou v koncentračnom tábore. Pozoroval, že prežívali tí, čo mali nejaký zmysel a cieľ do budúcnosti. Či už dieťa, o ktoré by sa nemal kto postarať, alebo odbornú prácu, ktorú by nikto iný nenapísal, alebo niečo iné. V extrémnych podmienkach tábora bolo priam hmatateľné, ako ľudia, ktorí stratili zmysel a cieľ, rýchlo podliehali vonkajším tlakom a zomierali. Niektorí sa duševne opustili, stratili nádej, ochabla mu imunita a v priebehu niekoľkých dní ho odvážali v rakve.

Vedomie zmysluplného cieľa integruje ľudskú psychiku, drží pohromade aj telo. Bez vyššieho cieľa sa osobnosť mravne rozkladá, či už pomaly alebo rýchlo. Tak to platí o jednotlivcovi aj o národe. Národy sa formujú a dospievajú k svojmu rozkvetu vedomím spoločného cieľa, ktorý presahuje osobné záujmy jednotlivých ľudí. Spoločná ví-

zia hodnôt vnáša súdržnosť do spoločenstva, či už má podobu kultu nejakého boha alebo svetského hrdinu. Zjednocuje a motivuje ľudí prekonať osobný egoizmus pre niečo vyššie a významnejšie, než sú oni sami. Bez vyššej, zastrešujúcej myšlienky sa spoločenstvo rozpadá a do popredia vystúpia osobné záujmy a rivality, ktoré končia vojnou všetkých proti všetkým. Všetci nakoniec prídu o všetko, čo umožňovalaspolupráca.

Ak teda máme mať ako národy aj jednotlivci nejakú životnú úlohu, tak čím je daná? Môžeme si zvoliť ľubovoľnú? Úloha nám vyplýva zo stretnutia vnútorných vloh a vonkajšej situácie. U jednotlivca sú to talenty, ktoré ak nerozvinie, nielenže nebude šťastný, ale potenciálne dary sa mu premenia na závislosti a neresti. Aj národy majú svoju povahu a špecifické vlohy. Tie musia konštruktívne uplatniť v kontexte svojej doby a geografického okolia. K samostatnosti a sebaúcte však môžu dôjsť len tak, že budú čerpať autenticky zo svojich vlastných darov, nie napodobňovať cudzie.

Úloha Slovákov bude zrejme súčasťou širšieho poslania Slovanov a strednej Európy. Je zaujímavé, že ľudský mozog má dve hemisféry, ktoré sa podobajú na zemské pologule. Ľavá je viac racionálna a verbálna, pravá viac obrazná a citová. V mnohom sa to podobá na západ a východ; západ rozvinul vedu, z východu prichádzali náboženstvá. Duchovnosť východu tu bola za cenu kolektivismu, ktorý prehliadal dôstojnosť a slobodu jednotlivca. Na západe sa rozvinula individualita, silná osobnosť, ale vlastne len v materiálnej, nie duchovnej rovine.

Výskum mozgu, za ktorý Roger Sperry v roku 1981 získal Nobelovu cenu, viedol k záveru, že kľúč k tvorivosti a úspechu je práve integrácia oboch hemisfér. Tí, čo sa jednostranne spoliehali len na jednu z nich, racionálnu

alebo intuitívnu, troskotali v životných situáciách, ktoré si vyžadovali použiť práve opačný prístup. Z toho analogicky vyplýva, že stredná Európa má veľký tvorivý potenciál a poslanie, lebo sa v nej stretá západ s východom. Ak niekde, tak tu sa musí zrodiť skutočný človek, ktorý je slobodnou individualitou a má duchovné hodnoty zároveň.

Ak hovorím o budúcom poslaní Slovanstva, rôzne kruhy ma podozrievajú, že tým chcem nahrávať niektorej politickej strane. Ja však nehovorím v časovom horizonte päťročných volebných období, ale v horizonte stáročí a tisícročí, v akých sa zdvíhajú a klesajú kultúrne vlny v dejinách. Moja istota o budúcej role Slovanov nie je založená na nejakej racionálnej úvahe, ktorá by mohla byť chybná. Tieto veci treba vidieť bezprostredne okom intuície, ktorá sa musí školiť. Je v tom niečo také jednoduché, ako keď vidíte mladého, krásneho človeka s čerstvými životnými silami a je vám úplne zrejmé, že má pred sebou zaujímavú budúcnosť.

Slovania majú mladé, tvárne životné sily; je to zrejmé z množstva vecí, napríklad aj z flexívnosti slovanských jazykov v porovnaní s analytickosťou západnej reči, ktorá odráža stareckú stuhnutosť životných cieľ západniarov. Baltoslovania sú poslednou vetvou Indoeurópanov, ktorá ešte nevydala svoje kvety a plody, preto ich štúrovci nazývali „*najmladším synom v povesti ľudstva*“.

Človek si svoju životnú úlohu nevyvýšľa, ale ju nachádza – je preňho vnútorným zjavením. Napriek tomu sa pre ňu musí rozhodnúť zo slobodnej vôle a mravne sa prekonávať, aby ju uskutočnil. Môže aj zlyhať a neuskutočniť ju. Poslom a zvestovateľkou životnej úlohy je krása, náš estetický zmysel. Všade tam, kde vás oslovuje krása, máte pred očami vaše poslanie. Krása sa objavuje tam, kde sa chce niečo zrodiť do sveta. Kvet sa objaví, keď má prísť

plod. Žena skrásnie predtým, ako privedie na svet dieťa. V počiatkoch každého odborného a iného objavu hrala rolu inšpirácia a nadšenie krásnom. Obzrúc sa po výtvarnom umení uplynulého storočia vidno, ako u Slovanov stále ešte hrá rolu potreba krásy a estetickej ušľachtilosti; kým do západného umenia sa vkradla dekadentná črta intelektuálneho nihilizmu a estetická deformovanosť. To neznamená nič iné ako toľko, že Slovania sa ešte len pripravujú stať sa niekým viac, než sú teraz; a západ pomaly stráca duchovné sily tehotné budúcnosťou.

Sebapoznanie je najťažšie, preto je aj ťažké povedať niečo o povahe vlastného národa a jeho poslaní. Človek musí odísť do cudziny, aby videl, čo je iným na nás nápadné, ale pre nás neuvedomelé a samozrejmé. U národov, ktoré sa už sformovali v minulosti a premenili svoj potenciál do viditeľných kultúrnych foriem, späťne vidieť, o čo išlo. Gréci boli myslitelia a položili základy našej vzdelanosti; Rimania geniálni organizátori a vďačíme im za základ nášho práva; Nemci preukázali výnimočné technické nadanie. Poslanie Slovákov ťažko odčítať z vynikajúcich svetodejinných činov, ktoré sa ešte ani neuskutočnili.

Platí však zákon – a pre niekoho je možno tajomstvom – že slabosti človeka a národa sú jeho nepoužitými darmi. Naše zlé vlastnosti sú tieňom, negatívom toho, čím sme mali a mohli byť. Že sa Slovák málo sebapresadzuje národne, naznačuje, že raz stvorí myšlienku, ktorá prekročí rámec nacionalistickej výlučnosti. Určitá spavosť a pasivita je rubom mince, ktorej lícom môže byť hĺbka a vnímavosť duše. Hyperaktivita západných národov býva spojená s plytkosťou duševného života. Pomerne väčšia zbožnosť Slovanstva, ktorá má zatiaľ detskú podobu poslušnosti v cirkvách, ako uvedomelá by sa premenila na veľký morálny potenciál.

Najväčšou latentnou mocou Slovanstva je ich obeťná sila. Tú považoval za kľúčový moment aj Štúr, keď hovoril, že na západe sa vytráca obetavosť. Táto sila, ktorej sa nič nevyrovná, sa azda prebudí, až Slovania nájdu svoju hviezdu, svoju vodiacu myšlienku. Nateraz sa prejavuje len inštinktívne; u Slovákov v rodinách, alebo v extrémnych situáciách ako u Rusov za Veľkej vlasteneckej vojny. Naša srdečnosť, až sa spojí s jasným myslením, nám umožní niečo veľké. Spoločenstvo bratskej lásky, kde sa jednotlivec slobodne daruje ostatným. Komunizmus bol predčasným a násilným zneužitím slovanského zmyslu pre spolupatričnosť.

V porovnaní s českou má slovenská duša väčší podiel citu v pomere k rozumu. S trochou humoru sa dá povedať, že na Slovensku sa celkovo nemyslí. Slovák si len myslí, že myslí, ale netuší, že slovo *myslieť* má pre Nemca podstatne odlišný význam. Pre Nemca *myslieť* znamená samostatnú schopnosť tvoriť celkom nové myšlienky a posúdiť ich platnosť. Slovák číta alebo preberie nejakú myšlienku od autority a hovorí, že myslí. Myslí si, čo povedal farár, západný expert alebo strýko v rodine. Myslenie sa tu ešte ani neosamostatnilo, nevymanilo z väzby na city a životnú situáciu.

Poslední sa však môžu stať prvými a táto neschopnosť oddeliť myslenie od cítenia sa môže zmeniť na prednosť. Západný intelekt sa vďaka separácii rýchlo rozvinul, ale aj spovrchnel a v oddelenosti od citov začína vysychať. Mení sa na plané intelektuálistvo. Už český rozum je značne sčítanejší a vzdelanejší, ale nachytá sa na chytráctva, o ktorých by mu srdce hneď povedalo, že to nie je pravda. Oproti tomu na východnom Slovensku môžem predniesť intelektuálne vysoko brilantnú reč, a poslucháč sa aj tak

pýta: A ako žije? Aké má vzťahy a rodinu? A podľa toho mi uveria.

Je málo známe, že štúrovci chceli rozvíjať aj osobitú slovenskú vedu. Hurban jej venoval pilotný článok v prvom čísle *Slovenských pohľadov*.⁴² Jej hlavným znakom má byť celistvosť. Má integrovať všetky pramene poznania, to jest zmysly, rozum aj zjavenie. Štúrovci verili, že Rómáni rozvinuli jednostranný empirizmus, Germáni racionalizmus a Slovania k tomu majú pridať svoje „duchovné oko“ či vnútorné videnie, aby urobili poznanie celistvým. Toto integrálne poznanie bolo už predtým cieľom pansofie Jána Amosa Komenského, poľskej filozofie Bronislava Trentowského a neskôr sofiológie Vladimíra Solovjova. Hľadať Sofiu, celostnú múdrosť, v ktorej sa spája svetlo rozumu s teplom srdca a dobročinnosťou rúk, je v podvedomí driemajúci sen a úloha Slovanov, ktorá zaznieva už v povesti o apoštolovi Slovanov sv. Cyrilovi.

Štúrovci do projektu slovenskej vedy vkladali veľkú nádej, pretože každý kultúrny stupeň je spojený s novou formou poznania a pohľadu na svet, skrze ktoré sa až začína uskutočňovať. Slovenskí myslitelia sa usilovali včleniť zjavenie, intuíciu, introspektívne poznanie do jednostranne extrovertnej západnej budovy vedy. Tento druh poznania sa však v súčasnosti popiera a štúrovský projekt slovenskej vedy sa odložil ako nereálny. V mojich prácach ukazujem, že také poznanie je predsa možné a aj potrebné. Skryté chyby a jednostrannosti západnej cesty poznania nás doviedli k nejednej katastrofe, vrátane straty etiky, ni-

---

42 Pozri HURBAN, Jozef Miloslav: Veda a slovenské pohľady. In: *Slovenské pohľady na vedy, umeňu a literatúru*, 1846, zv. 1, č. 1.

čenia prírody a vzťahov. Štúrovská veda podľa mňa nie je len prežitkom romantizmu, ale tušením budúcnosti.⁴³

Západné národy rozvinuli poznanie vonkajšej prírody, ktoré v podobe techniky zmenilo svet. Som presvedčený, že Slovania majú teraz rozvinúť vedu o duši, ktorej plodom bude psychologická, spoločenská a mravná revolúcia. Z začať to musia západní Slovania tým, že prevezmú racionalitu Germánov a prepracujú ňou svoje citové vnuknutia, čím sa premenia na nový druh imaginatívneho poznania – slovanské oko srdca. Svet kráča v ústrety bodu, kde bude jeho osud závisieť od takého poznania a nikde inde nie sú preň dané lepšie predpoklady ako tu.

Slovenská inteligencia by si mala vstúpiť do svedomia a nebyť roztrieštená. Má zanechať žabo-myšie vojny a zísť sa pri riešení spoločnej veľkej úlohy. Príslušnosti k cirkvám a politickým stranám musia zostať druhoradé. Inteligencia je hlavou národa, ktorá mu pomáha orientovať sa. Takto rozbitá nemôže zaujať nijaký zreteľný postoj, ktorý by mohol dávať smer konaniu.

Slovensko je Šípová Ruženka, ktorá spí. Ale možno aj preto, že intelektuáli mu prednášajú odkiaľsi prevzaté mŕtve teórie, ktoré mu nič nehovoria. Moja skúsenosť je, že keď som začal čerpať zo seba a z toho, ako sa mne osobne zjavil génius Slovenska – tisíce začali počúvať a inšpirovať sa tým vo svojich životoch, stovky začali aktívne a obetavo pomáhať. No aby som smel zazrieť tú krásnu bytosť, ktorá je pravzorom a vyšším ja našej krajiny,

43 Pozri PÁLEŠ, Emil: Štúrovská koncepcia slovanskej vedy – romantický prežitok alebo predzvesť budúcnosti? Trendy v metodológii a filozofii vedy, ktoré dávajú za pravdu štúrovcom. In Zborník z vedeckého seminára *Nové kontexty života a diela Ľudovíta Štúra*, s. 84-104. Modra: Modranská muzeálna spoločnosť, 2012.

musel som najprv niečo obetovať: sľúbiť, že mi bude rovnako drahá, ako som si ja sám.

Ján Košiar

PREŽIJEME EURÓPU, ALEBO EURÓPA PREŽIJE NÁS?

Človek ako jediný tvor si uvedomuje seba samého, že vôbec žije, a tým sa odlišuje od ostatného živého i neživého sveta. V tomto platí iste univerzálna zhoda. Uvedomenie si seba samého ale nevyhnutne vedie k otázke, odkiaľ sa človek na zemi vzal a čo bude po smrti. Odpoveď, ktorá je vyjadrením identity v Boha veriaceho človeka je, že bol stvorený Bohom a že smrťou na tejto zemi ľudský život nekončí. Odpoveď ateistu, teda človeka v Boha neveriaceho je, že je vrcholom prírody a „korunou tvorstva“. V každom prípade ide o vec presvedčenia a identity. Identity veriaceho a neveriaceho človeka.

Definíciu výrazu **identita**, *-ty, -tít* ž. (lat.) podľa *Slovníkov slovenského jazyka*⁴⁴ je

úplná zhodnosť vo všetkých vlastnostiach; syn. identickosť, totožnosť: *vizuálna i. knižnej edície; Bytie, teda i texty, nadobúda identitu len v prísnej systémovej skladbe.* [I. Kadlečík] □ ekon. *podniková identita* obraz, ktorý podnik vytvára, ponúka prostredníctvom svojho správania, komunikácie a symbolov

---

44 Slovník súčasného slovenského jazyka. H – L. Ved. red. A. Jarošová – K. Buzássyová. Bratislava: Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied 2011. 1087 s.

psych., sociol. – individuálna jednota a ucelenosť, v ktorej jedinec prežíva sám seba a pociťuje, že sebou zostáva v rozličných životných situáciách; pocit svojbytnosti, jedinečnosti a odlišiteľnosti individua od iných: *rodová i. cítiť sa ako muž al. ako žena; hľadať, nájsť svoju identitu; kríza identity* duševný stav, pri ktorom jedinec stráca vnútornú rovnováhu, spochybňuje vlastnú hodnotu a pre neúspechy v súkromnom al. profesionálnom živote zlyháva, konflikt so sebou samým; *Neskôr sa prvotným stáva uvedomovanie vlastnej identity a citových vzťahov k rodnému kraju.* [P. Salner]; *Ani zďaleka nie som jediný, kto má problémy s vlastnou identitou.* [M. Hvorecký] – *národná identita* väzba a pocit príslušnosti k vlastnému národu, stotožnenie sa s jeho históriou, zvyklosťami, kultúrou, vzťahom k spoločnému jazyku. V našom kultúrnom prostredí grécko-rímskeho a kresťanského pôvodu „pod pojmom identita rozumieme to, čím niečo je tým, čím je, a čím sa odlišuje od všetkých iných aj sebe podobných bytostí.“⁴⁵

Človek – *homo sapiens* – v priebehu tisícročí vytvoril na Zemi isté štruktúry, ktoré spätne ovplyvňujú jeho myslenie a konanie. Po stáročiach putovania a hľadania vysvetlení prírodných javov i spoločenských pohybov sa Boh dal spoznať v osobe Ježiša Krista v antickom židovskom národe a tento dar rozšíril na celé ľudstvo.

Dnes sa s nami nikto nebude hádať, či Ježiš Kristus žil na tomto svete ako historická osobnosť, dnes už nikto seriózne nepochybuje. Poprieť jeho existenciu v čase by znamenalo poprieť aj Aristotela a Platóna, či Homéra a mnohých ďalších ľudí z antiky. Celý svet predsa počíta roky pred Kristom a po Kristovi, kedysi sme hovorili „náš-

45 Ďurica Milan S., *Národná identita a jej historický profil v slovenskej spoločnosti*. Linea recta brevissima zv. 7, LÚČ – Ústav dejín kresťanstva, Bratislava 2010.

ho letopočtu“ a „pred našim letopočtom“, lebo sme sa báli priznať, že príchodom Krista, jeho pôsobením, smrťou na kríži, ale hlavne zmŕtvychvstaním, sa totálne zmenil beh sveta. Problém a otázka kresťanskej viery a identity nie je v tom, či Ježiš Kristus žil na tomto svete ako historická osobnosť, alebo nie, ale či ho my v našom živote uznávame za Božieho Syna a Spasiteľa!

Ak dnes liberálny svet hovorí o neprekonateľnej priepasti medzi vierou a náboženstvom na jednej strane a rozumom, či vedou, na druhej strane, teda o akoby neprekonateľnom konflikte medzi *fides et ratio*, veľký znalec človeka a jeho identity, pápež sv. Ján Pavol II., hovorí presný opak: „Niet dôvodu, aby existoval dajaký konkurenčný boj medzi rozumom a vierou; rozum dopĺňa vieru a viera dopĺňa rozum, pričom obe skutočnosti majú svoj priestor na realizáciu.“⁴⁶

V tomto zmysle nás evanjelizovali už Solúnski bratia ako dedičia antickej gréckej kultúry. Dnes ani ten najväčší zástanca radikálneho laicizmu a ateizmu, poslovensky bezbožníctva, nemôže poprieť význam tohto antickeho dedičstva Atén i Ríma pre celú európsku a svetovú kultúru. Preto je paradoxné, že sa dnes neraz chce popierať kresťanská viera a filozofia – o rímskom práve ani nehovoriac, ako prostriedky, skrze ktoré sa nám zachovala kresťanská morálka a kultúra, vložená do kolisky rodiacej sa modernej Európy, ako ju poznáme dnes. No dnes v novinách čítame, že „Európa stojí nielen na kresťanských základoch. Stojí aj na antickej tradícii. Tam intímne spoluzitie mužov nebolo exotikou a spoločnosť sa nad ním nepozastavovala. Európa stojí aj na svojej barbarskej, alebo ak

46 Encyklika Jána Pavla II. *Fides et ratio* (1998), č. 17.

chceme pohanskej tretej nohe.“⁴⁷ Článok mal názov *Sloboda mýliť sa*. Áno, to je pravda. Mýliť sa ľudské, to už vedia ľudia dávno. V jazyku Rimanov i našej Cirkvi – *Errare humanum est*. Lenže táto axióma má aj pokračovanie: *Perseverare diabolicum*. Zotrvávať v omyle je diabolské. Ako prvý túto všeobecne platnú myšlienku sformuloval ešte Cicero v roku 44 pred Kristom a za svoju prevzal sv. Hieronym a Augustín⁴⁸.

Francúzsky spisovateľ Michel Houellebecq napísal román *Soumission*, ktorý existuje vo všetkých svetových jazykoch a vo Francúzsku, Taliansku a Nemecku sa stal bestsellerom. Postupne vyšiel v ďalších prekladoch, aj v češtine⁴⁹. Dej sa odohráva v roku 2022, kedy sa do druhého kola prezidentských volieb dostane Marine Le Penová za Francúzsky národný frontu a Mohamed Ben Abbas za Moslimskú jednotu. Moslim voľby vyhrá a stane sa francúzskym prezidentom. Pod jeho vládou Francúzsko začne prežívať prevratné zmeny. Nová vláda uvedie do života nové zákony, ktoré predstavujú akúsi miernu formu islamského zákonodarstva – šarija. Výsledky sú v mnohých ohľadoch prekvapivé. Kriminalita klesne o 90 percent. Predmestia, ktoré boli brlohmi terorizmu a iných nerestí, nadobudnú pokojný charakter. Nové zákony zakážu rodovú rovnosť a iné prejavy feminizmu, prinútiť ženy vrátiť sa do domácnosti, čím sa uvoľnia pracovné miesta a nezamestnanosť sa takto prakticky odstráni. Štátny rozpočet je aktívny a splatia sa štátne dlhy. Upevní sa poriadok a disciplína v spoločnosti. Nový režim získa

---

47 Silvester Lavrík, *Sloboda mýliť sa*. SME, 13. septembra 2014, s. 15.

48 *Sermones* (164, 14): „Humanum fuit errare, diabolicum est per animositatem in errore manere.“

49 Houellebecq, Michel *Podvolení*. Odeon, Praha: 2015

podporu a viacerí nábožensky založení politici a občania so sympatiami prijímajú teokratické opatrenia nového režimu, ktoré lepšie vyhovujú ich temperamentu, než bývalé liberálne "dekadentné" zákonodarstvo."

To, čo nasleduje, je postupná a premyslená islamizačná politika. Ben Abbasovi sa podarí na svoju stranu získať kľúčové spoločenské inštitúcie, osobitne akademickú sféru, ústredná postava románu, docent literatúry na Univerzite konvertuje na islam. No islamizácia nekončí Francúzskom, aj v ďalších európskych krajinách sa k moci dostávajú moslimskí politici. Francúzska liberálna spoločnosť dokázala rozpadom sociálnych štruktúr národa, vlasti dočasne zvíťaziť, ale rozvrátením rodiny sa nakoniec sama seba priviedol do hrobu, lebo demografické zákony nepustia. Civilizáciu neschopnú reprodukcie nahradila iná, schopná, v tomto prípade islamská. Vláda Ben Abbasa má aj pozitíva: Okamžite významne klesá kriminalita a vysoká nezamestnanosť. Prvým krokom vlády je totiž výrazné navýšenie rodičovských dávok, ale podmienkou ich vyplácania je, že matka nesmie chodiť do práce. Vytvorí sa aj právny rámec pre polygamické rodiny.

Ruka v ruke s tým prebieha reforma školstva. Štát ušetrí na znížení významu a financovaní štátnych škôl, popri ktorých vyrastajú súkromné školy náboženského zamerania (aj katolícke a židovské, ale hlavne moslimské). Na nich sa výučba a správanie študentov riadi náboženskými predpismi. Aj vďaka ropným peniazom zo Saudskej Arábie sa najlepšimi školami stanú tie moslimské. Učiteľmi tam môžu byť iba muži islamského náboženstva. Vládnuca strana Moslimskej jednota nepovažuje za prioritne dôležitú ani ekonomiku, ani geopolitiku. Hlavné sú školstvo a demografia: Heslo dňa je: „Kto ovláda deti, ovlá-

da budúcnosť.“ A tak islamizácia ďalej napreduje.⁵⁰ Zatiaľ iba v románe, na ktorý upozornil slovenský historik prof. František Vnuk.⁵¹

Kam nás dnes tieto omyly a bludy dovedú? Šíria sa médiami nielen vo všetkých svetových, teda veľkých jazykoch, ale i v jazykoch malých národov, ako je naša slovenčina. Už len chýbajú elity, ktoré nám začnú tvrdiť, že aj moslimská tradícia a korán patria do európskeho kultúrneho dedičstva a identity, na ktorej sa musí stavať budúcnosť. A je to už aj tu, zatiaľ to je len v úrovni literárnej románovej fantázie.

„V aktuálnych časoch sa javí ako nerozvážny krok presun arabského obyvateľstva do Európy. Zdá sa až nepochopiteľné, že dnes môže prekročiť „schengenskú hranicu“ kto chce, kedy chce a kde chce, dokonca aj bez pasu (či s viacerými falošnými pasmi) a aj bez registrácie.... Európania budovali Európu po dlhé stáročia s veľkou námahou, odvahou, trpezlivosťou aj za cenu premnohých obeť. Preto ostáva len dúfať, že Európania neoznačia „vlastnú bezmocnosť“ za čnosť, a že jej odporúčania sa nezmenia na totalitný príkaz“.⁵²

Katolícka identita a presvedčenie to nie je len praktizovanie náboženského života, chodenie do kostola a k sviatostiam. To je predovšetkým vzťah k Bohu a k druhému človekovi v celej jeho podstate, to je vzťah k rodine ako základnej bunky spoločnosti, to je jasný názor na človeka Bohom stvoreného ako muž a žena, to je jasný názor

---

50 <https://beo.sk/recenzie/2047-michel-houellebecq-podvoleni>

51 *Európa po roku 2022*. Kultúra 2/2016, s. 1-2.

52 Hrehová, Helena, Demokracia a súčasný multikultúrny liberalizmus z pohľadu filozofie a etiky. In: *Viera a život*, časopis pre kresťanskú orientáciu roč. XXVI., marec apríl, č. 2/2016, Dobrá kniha, Trnava 2016, s. 59 – 69.

na monogamné manželstvo, to je ochrana ľudského života od počatia až po prirodzenú smrť, to je vzťah ku spravodlivosti v zamestnaní, v hospodárskom živote, v zdravotníctve, v súdnictve, to je kultúra a ochrana ľudí pred nemravnými prejavmi na verejnosti alebo v kinách či divadelných sálach, ochrane chudobných pred úžerníkmi, to je úcta ku každému človeku v médiách, to je usporiadaná spoločnosť, to je pomoc prenasledovaným kresťanom i ochrana slovenského národa na prvom mieste pred moslimskou inváziou, ktorá už stačila veľmi neblaho postihnúť napr. kedysi bývalé kresťanské štáty ako je Nemecko a Francúzsko. Nesmieme zabudnúť aj na tieto slová evanjelia: „*Keď silný, ozbrojený človek stráži svoj palác, jeho majetok je v bezpečí.*“⁵³

Poučenie o spoločnosti má aj Druhý vatikánsky koncil v konštitúcii *Gaudium et Spes – Radosť a nádej*. „Politické spoločenstvo a verejná moc majú svoj základ v ľudskej prirodzenosti, a preto patria k poriadku stanovenému Bohom, hoci určenie politického režimu a voľba vedúcich činiteľov sa ponecháva slobodnej vôli občanov“⁵⁴. Aj sv. Pavol v Liste Rimanom napísal: „Niet moci, ktorá by nebola od Boha...“⁵⁵ Po skúsenostiach celého sveta i v našich krajoch môžeme dodať, že niekedy je to od Pána Boha požehnanie, a niekedy dopustenie. Ale **kresťanstvo**, ku ktorému sa ešte mnohí hlásime, má svoj základ v Božom Synovi Ježišovi Kristovi, teda v Bohu.

Na druhej strane, **demokracia**, tá pochádza z gréckej antiky a existovala už v 6. až v 3. storočí pred Kristom. A základom demokratického systému bol a je človek, kto-

---

53 *Lk*11,21

54 *GS*74.

55 *Rim* 13, 1.

rý deleguje svoje právomoci na druhého svojim slobodným rozhodnutím. Aj samotné slovo *demokracia* je gréckeho pôvodu a skladá sa z dvoch slov *demos* – ľud a *kratos* – vláda, teda vláda ľudu. Len niekedy nevieme, či je to genitív, alebo datív, či je to ľud, ktorý vládne, alebo sú tu ľuďmi volené alebo aj nevolené elity, ktoré potom vládnu ľudu aj tak, že sa nám to vôbec nepáči.

Druhý vatikánsky koncil pripomína: „Nech teda všetci občania pamätajú na právo a zároveň povinnosť používať svoje slobodné hlasovacie právo v záujme všeobecného dobra. Cirkev pokladá za chválitebnú a úctyhodnú činnosť tých, ktorí sa v službe ľuďom venujú verejným záujmom a berú na seba **zodpovednosť za tieto otázky**.⁵⁶ Lebo Cirkev, ktorá na základe svojho poslania a svojej kompetencie nijako nesplýva s politickým spoločenstvom ani sa neviaže na nijaký politický systém, je zároveň znamením a ochranou transcendentného charakteru ľudskej osoby.⁵⁷ Tento koncilový dokument *Gaudium et Spes* je citovaný aj v *Katechizme Katolíckej Cirkvi*⁵⁸, preto celkom právom môžeme povedať, že **je to pre nás ako kresťanov katolíkov záväzná**. A patrí to k našej kresťanskej identite. Katechizmus v ďalšom bode dodáva: K poslaniu Cirkvi patrí „vynášať morálny úsudok aj o veciach, ktoré sa týkajú politickej oblasti, keď to vyžadujú základné práva osoby alebo spása duší, pričom používa všetky tie a iba tie prostriedky, ktoré sú v zhode s evanjeliom a s dobrom všetkých so zreteľom na rôzne doby a situácie“.⁵⁹

Aj sv. pápež Ján Pavol II. má viaceré vyjadrenia na túto

---

56 GS75.

57 GS76.

58 §2245.

59 §2246

tému. V encyklike *Centesimus Annus – Stý rok* sa venuje aj roku veľkých zmien, ktoré nastali v roku 1989, a má tam aj toto poučenie: „Cirkev si veľmi váži demokraciu ako systém, ktorý zabezpečuje občanom účasť na politických rozhodnutiach a podriadeným zaručuje možnosť svoje vlády voliť a kontrolovať a tam, kde je to potrebné, pokojnou cestou ich aj odvolávať. Nemôže preto schvaľovať utváranie úzkych vládnucich skupín, ktoré pre vlastné stranické záujmy alebo ideologické ciele strhávajú na seba štátnu moc. Skutočná demokracia je možná len v právnom štáte a na základe správneho chápania ľudskej osoby. Vyžaduje splnenie podmienok, nevyhnutných na podporu jednotlivcov výchovou a formáciou v duchu pravých ideálov, na podporu „subjektivity“ spoločnosti utváraním štruktúr zainteresovanosti a spoluzodpovednosti. Dnes je sklon tvrdiť, že agnosticizmus [po slovensky neverectvo] a skeptický relativizmus predstavujú filozofiu a základný postoj, ktoré zodpovedajú demokratickým formám politiky. A tí, čo sú presvedčení, že poznajú pravdu a na nej zotrávajú, z demokratického hľadiska nie sú dôveryhodní, lebo neakceptujú, že pravdu určuje väčšina, prípadne, že sa mení podľa politickej situácie. V tejto súvislosti musíme povedať, že v prípade, ak nejestvuje žiadna posledná pravda, ktorá riadi a usmerňuje politické konanie, potom idey a presvedčenia sa dajú ľahko zneužiť na mocenské ciele. Demokracia bez zásad, ako dokazujú dejiny, ľahko sa premení na otvorenú, alebo skrytú totalitu.“ (CA, 1991, č. 46)

Pápež Benedikt XVI. pri návšteve synagógy v Kolíne nad Rýnom 19. augusta 2005 spomenul „spoločné korene a nesmierne bohaté duchovné dedičstvo, ktoré spoločne zdieľajú Židia aj kresťania. Obaja, Židia aj kresťania spoznávajú v Abrahámovi svojho otca viery, lebo Boh stvo-

ril všetkých „na svoj obraz“ (por. Gn 1,27), a tak nás pocítil nadprirodzenou dôstojnosťou. Pred Bohom majú všetci ľudia rovnakú dôstojnosť, bez rozdielu národa, kultúry, alebo náboženstva... Katolícka cirkev sa snaží – potvrdzujem to aj pri tejto príležitosti – o toleranciu, rešpekt, priateľstvo a pokoj medzi všetkými národmi, kultúrami a náboženstvami.“⁶⁰

Vzhľadom na stáročné dejiny a tradície nášho národa nemožno nevidieť, že naša identita ešte stále je našťastie kresťanská. Od 1993 máme opäť svoj vlastný štát, a musíme konštatovať, že ani desaťročia komunistickej výchovy a manipulácie ako i posledné desaťročia liberalizmu novej Európy ešte slovenskú kresťanskú identitu nedokázali zmeniť. Aj keď úsilie a boj proti Božiemu obrazu ako podstate človeka je veľké.

Aj dnes, vyše 20 rokov po obnovení slovenskej štátnosti v roku 1993 si musíme každý deň spytovať si svedomie ako napĺňame a žijeme poslanstvo Cyrila a Metoda, biskupa Štefana Moysesesa, Andreja Hlinku a Martina Rázusa, prezidenta Jozefa Tisu, biskupa Jána Vojaššáka, či kardinála Jána Ch. Korca. Ako ťaháme za jeden koniec nielen slovenskí katolíci a evanjelici, ale aj pravoslávni a reformovaní, všetci bez rozdielu cirkevnej príslušníci, všetci v Boha veriaci ľudia dobrej vôle. Lebo identita Slováka je poznačená vierou v Boha, aj keď sú výnimky, ktoré toto pravidlo len potvrdzujú. Ba viac: príslušníci všetkých slovenských politických strán a ich voliči v Slovenskej republike by si mali byť vedomí tejto svojej identity a ťahať za jeden povraz a dvíhať tak kultúrnu úroveň slovenské-

---

60 https://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/it/speeches/2005/august/documents/hf_ben-xvi_spe_20050819_cologne-synagogue.html

ho národa. Ako prejavujeme našu identitu pri volebných urnách?

Profesor Titus Kolník napísal, že „zahraničná historiografia používa termín „Slováci“ už pre deviate storočie“, aj keď niektorí naši ortodoxní historici fundamentalisti však bezpodmienečne vyžadujú zrod Slovákov doložiť aj krstným listom.“⁶¹ K veci sa vyjadril aj Prof. Ábel Král: „V čase príchodu sv. Cyrila a Metoda na naše územie možno bez rizika omylu hovoriť, že na území, kam oni prišli, žili naši predkovia, teda Slováci, alebo starí Slováci. Ich jazykom bola slovenčina alebo stará slovenčina.“⁶² Staroslovenčina ako štvrtý liturgický jazyk! Už v deviatom storočí. Kedy konečne si uvedomíme, že naši predkovia boli Slováci a prestaneme hľadať nejakých Slovienov, ktorí hovorili po straosloviensky? Ak to neučia deti učitelia slovenčiny a dejepisu v slovenských školách, kto to za nich urobí?

Dnes zbierame plody rozhodnutie politikov Európskej únie, že v Ústave EU nie je spomenutý Boh ani kresťanstvo. A preto vidíme, že to všetko stojí na hlinených nohách. Ako Babylonská veža. A už naši otcovia vedeli, že bez Božieho požehnania, márne naše namáhania.

Misia svätých bratov Konštantína a Metoda na Slovensko, ktorá začala v roku 863 pozvaním Rastislava, je nám všeobecne dosť známa. Ako ju ale žijeme každý deň? Ako sa hlásime k ich odkazu? Nie sú to iba prázdne frázy?

Parlament, a nie len slovenský, chce riešiť veci, ktoré nemôžu byť nikdy v jeho kompetencii. Nikdy! Otázka života a smrti – kedy život začína a kedy končí, predsa nikdy nemôže byť predmetom demokratického hlasova-

61 Literárny týždenník 2. októbra 2013.

62 Tamtiež.

nia. Prečo? Lebo život pochádza od Boha. Ak Cyrilometodská tradícia v Ústave Slovenskej republiky nemá byť iba prázdnu frázou, tak si musíme uvedomiť, že tu ide o našu identitu, o kresťanstvo ako také: že je to vlastne uznanie Boha za Stvoriteľa, Ježiša Krista za Božieho Syna, a Ducha Svätého, ktorý vychádza z Otca i Syna, za tú silu, ktorá nám umožní hlásiť sa k nášmu presvedčeniu vždy a všade. Nielen v osobnej rovine, ale aj v spoločenskej. Aj keď naše okolie spieva Hossana, aj keď kričí Ukrižuj. Lebo Boh bude mať posledné slovo.

Dnes stojí pred našou spoločnosťou otvorená otázka: Aké kritériá a hodnoty budeme uplatňovať pri našom zaraďovaní sa do stále viac globalizujúceho sa sveta? Aké bude miesto našej vlasti, Slovenskej republiky v Európskej únii? Zachováme si vlastnú tvár a charakter, alebo sa necháme zmiest' zo scény pod tlakom ekonomických výhod európskych fondov, z ktorých sa dobrá časť stratí v rukách úradníkov, čím je vyšší, tým je to viac. Alebo nás prevalcuje vlna moslimskej imigrácie?

Neostáva nám nič iné, len držať sa viery našich otcov a Svätého písma, kde jasne stoja Ježišove slová: „Ja som cesta, pravda a život“. (*Jn 14,6*) A ešte niečo na margo Cirkvi ako Kristovej prítomnosti vo svete, ktorá je vystavovaná denne mnohým útokom: treba dodať toto: „A brány pekelné ju nepremôžu“. (*Mt 16,18*).

Novodobé pohanstvo sa dnes šíri oveľa záľudnejšie, ba takmer nepozorovateľne, ako vážne nebezpečenstvo prostredníctvom silnej propagandy a tlaku na človeka, že hriech a zlo vlastne neexistuje. Koľko úsilia sa dnes vynakladá v rozličných masmédiách, novinách i televízii, aby človeka presvedčili, že staré dobré zásady vyjadrené v Desatoro sú smiešne a nemoderné! A Desatoro, okrem toho, že je zapísané v každom ľudskom srdci pochádza

písomne zo Starého zákona! To nevymysleli vo Vatikáne! Skutky, ktorých sa v minulosti ľudia báli, alebo ich aspoň pokladali za nesprávne a hriechne, sa dnes definujú ako prejav slobody a suverenity človeka. Tento morálny relativizmus, bezbrehá tolerancia i extrémna politická korektnosť, ktorá povyšuje zlo na roveň zákona a zakazuje zlo označiť ako zlo, toto je pohanstvom našich čias.

Pamätáme si ešte na slová Jána Pavla II., ktorý nám povedal v Ríme v roku 1996 (9. 11.): „Slovensko má veľkú úlohu pre budovanie Európy tretieho tisícročia. Dobře si to uvedomte: Je povoláné ponúknuť svoj veľmi významný príspevok k pravému pokoji európskeho kontinentu svojim tradíciami, kultúrou, svojimi mučeníkmi a vyznávačmi, ako aj živými svedkami svojich nových generácií.“ Pamätáme si tie slová? Vzali sme si ich k srdcu? Alebo Ján Pavol II., ktorý nás za svojho pontifikátu trikrát navštívil, vkladal do nás svoje nádej zbytočne? Ako dnes vôbec čelíme hrozbám, ktoré k nám prichádzajú z medzinárodných fór a vyžadujú aby sme si nechali postupne, krok za krokom nechali odkrajsť z našej politickej, kultúrnej a duchovnej samostatnosti? Ako chceme byť svetlom pre ostatné národy?

Želám všetkým i sebe, aby sme sa ešte dožili lepších čias. Aby sme odolali tlaku, ktorý tu presadzujú isté skupiny zo zahraničia spolu ich slovenskými miestorditeľmi, často aj nikým nevolenými, ale ktorí sedia v komisiách na úrade vlády či na ministerstvách a ktoré – tieto komisie majú v pláne zmanipulovať celú verejnosť. Majú špeciálne školenia, aby do krásnym a známym slovám ako sú ľudské práva či práva dieťaťa dali úplne iný obsah.

Slovenská republika naša vlasť, ak chce prežiť ešte aspoň jednu generáciu, sa musí vyvarovať realizovania vecí a opatrení, ktorých fungovanie v iných krajinách zlyhalo.

Naši súčasní demokraticky zvolení vládcovia sa potichu zaoberajú takými nezmyslami, ako je napríklad Akčný plán pre LGBTI ľudí na roky 2016 – 2019 z dielne Ministerstva spravodlivosti SR.⁶³ Sú tam aj mená väčšinou nízkym nevolených elít. Skôr narodení si pamätajú na „strategický“ materiál Poučenie z krízového vývoja v strane a spoločnosti po 13. zjazde KSC. Dnešné vládnuce elity si zatiaľ len sami sebe ukladajú takéto úlohy: Napríklad:

- Realizovať výskum a analyzovať situácie LGBTI párov a rodičov a prekážky s ktorými sa stretávajú pri realizácii práv v rámci partnerstva a pri výchove detí. V prípade potreby navrhnúť riešenia. Zodpovedný subjekt: *Inštitút pre výskum práce a rodiny*. Termín: 31. január 2017
- Vypracovať analýzu právneho postavenia nezosobášených párov, vrátane párov rovnakého pohlavia, identifikovať bariéry s ktorými sa stretávajú pri zabezpečovaní svojich práv a v prípade potreby navrhnúť potrebné legislatívne opatrenia. Zodpovedný subjekt: *MS SR*. Termín: do 30. júna 2017.“

Takto dnes vyzerá útok na rodinu ako na základnú bunku spoločnosti. Videli sme nedávno násilne odobraté deti matkám a dané do otcom. Nechcime ani pomyslieť, ako bude v budúcnosti vyzeráť súdny spor dvoch mužov o ich adoptované, teda legálne dieťa; v analogickom prípade dvoch žien, to je to isté. A to všetko len preto, lebo človek sa stavia na úroveň Boha a sám chce rozhodovať, či je muž alebo žena a nechce prijať túto Bohom (alebo keď niekto v Boha neverí) prírodou jednoducho danú vec: že človek je alebo muž alebo žena.

Varovnú knihu o tom pred pár rokmi napísala Nemka

---

63 <https://lt.justice.gov.sk/Material/MaterialHome.aspx?instEID=-1&matEID=8567&langEID=1>

Gabriela Kuby: Globálna sexuálna revolúcia.⁶⁴ Analyzuje predovšetkým nemecké prostredie novej Sodomy a Gomory. Že to tak rýchle príde aj do Slovenskej republiky, to sme možno považovali za nemožné. Mýlili sme sa. Ľudsky zdá sa, že proti týmto silám ťaháme za kratší koniec. Mocní v Bratislave riadení Bruselom, ako kedysi Moskvou, konajú poza náš chrbát.

V orwellowskej novej reči sa za frázou – termínom – „reprodukčné zdravie“ skrýva manipulácia s posvätným úkonom, ktorým je darovanie života a manipulácia s ľudským životom v prvom štádiu jeho vývoja. Vôbec, ani náhodou tu nejde o zdravie. To isté platí o „rodovej rovnosti“. Človek, ktorý tieto slová počuje prvýkrát, by si určite pomyslí, že ide o to, aby muž a žena mali rovnaké práva, rovnakú dôstojnosť⁶⁵, rovnaké povinnosti, postavenie v zamestnaní, či platy. Omyl, ide tu o to, že matku označíme za rodiča č. 1. a otca za rodiča číslo 2.

Že muž a žena i rodina stratia tak svoju dôstojnosť a že dieťa sa ľahko stane sirotou žijúcich rodičov, to už je úplne nezaujímavé. Ak vôbec budú nejaké deti. Koľko sa ich rodí dnes? Kto sa postará o starých a nevládných ľudí? Zabijeme ich a pošleme predčasne do večnosti?

Takéto útoky hrozia aj našim slovenským rodinám. Toto je vzburá človeka voči Bohu v 21. storočí. Za toto sme trpeli za komunistov, aby toto tu prišlo? Boh predsa stvoril každého človeka na svoj obraz, tak prečo sa človek do toho montuje? Muž od Boha dostal dôstojnosť muža, žena dôstojnosť ženy a rodina dôstojnosť rodiny. Od toho sa

64 Kuby, Gabriele, *Globálna sexuálna revolúcia. Strata slobody v mene slobody*. Lúč, Bratislava 2013.

65 Pastiersky list Konferencie biskupov Slovenska na Prvú adventnú nedeľu 2013.

odvíja aj dôstojné postavenie národa. Lebo národ je predsa veľká rodina alebo sa mýlim?

Bdejme sa všetko sledujme, aby táto hrozbe pre rodinu sa nestala v Slovensku skutočnosťou. Naši poslanci a ministri, ktorým sme vo voľbách dali mandát aby nás zastupovali, by si mali viac dávať pozor na kadejaké lobistické komisie, ktoré síce berú slovenské platy, no robotu na deštrukcii slovenského národa im dáva niekto iný, cudzí. Slovenská tradičná rodina mala vždy ľudský život v úcte, a preto sme prežili až do dnešných čias. Nedopusťme, aby sme sa stali európskou Sodomou a Gomorou.

Žiadajme odpočet od tých, ktorých sme poslali do parlamentu aby neprijímali zákony, ktoré sú proti zdravému rozumu a v konečnom dôsledku proti ľudské. Iba tak si zachováme nielen dôstojnosť, ale i život nášho národa.

Nateraz nám ešte svätožiara a krížiky na slovenskej dvojeurovke prešli, ale to asi len dovtedy, kým niekto v Bruseli nenavrhne aj zmenu nášho štátneho znaku, ktorý by mohol byť považovaný za hlboko diskriminačný, voči tým, pre ktorých sú všetky kríže len v krížových stavcoch našej chrbtovej kosti, ale nie znakom kresťanskej identity.

Keď nieto Boha, keď ho zo spoločnosti vylúčime, všetko je dovolené a človek sa človeku stáva vlkom, udavačom, nepriateľom, vrahom. A to nesmieme pripustiť.

Imrich Horňanský

SLOVENSKÉ GEOGRAFICKÉ NÁZVY – SÚČASŤ NÁŠHO NEHMOTNÉHO KULTÚRNEHO DEDIČSTVA

Kľúčové slová: štátno-reprezentačná (národno-reprezentačná) funkcia geografického názvu, nehmotné kultúrne dedičstvo, štandardizácia geografických názvov.

Úvod

Kultúrne dedičstvo možno definovať ako súbor hmotných a nehmotných dokumentov, tvorivej činnosti človeka a vývoja ľudskej spoločnosti od najstarších čias až po súčasnosť majúci na zreteli historickú a kultúrno-spoločenskú hodnotu dokumentov. Je v záujme spoločnosti kultúrne dedičstvo chrániť a zachovávať pre budúce generácie. Z hľadiska svojej podstaty delíme kultúrne dedičstvo na dve základné kategórie: na nehmotné kultúrne dedičstvo a na hmotné kultúrne dedičstvo. Nehmotné kultúrne dedičstvo tvoria pamiatky, ktoré nemajú hmotnú podstatu (napr. mená, názvy, postupy, piesne, básne, povesti, hudobné diela, jazyk a pod.). My venujeme pozornosť geografickým názvom, ktoré tvoria osobitnú, špecifickú podkategóriu jazyka národného spoločenstva. Medziná-

rodný Dohovor o ochrane nehmotného kultúrneho dedičstva, ktorý bol prijatý rezolúciou č. 32 dňa 17. októbra 2003 na 32. zasadnutí Generálnej konferencie UNESCO, Slovenská republika ratifikovala v roku 2006. Jeho cieľom je vytvorenie takých podmienok na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva, ktoré prispejú k upevňovaniu povedomia o nehmotnom kultúrnom dedičstve ako trvalej súčasti svetového kultúrneho dedičstva, k podpore a rozvíjaniu rozmanitosti jeho prejavov, k hlbšiemu poznaniu zložiek nehmotného kultúrneho dedičstva spoločností, skupín a jednotlivcov a k jeho rozvoju na miestnej, národnej a medzinárodnej úrovni.

Nehmotné kultúrne dedičstvo je o. i. súhrnom výtvorov založených na tradíciách daného kultúrneho spoločenstva, ktoré odzrkadľujú jeho kultúrnu a spoločenskú identitu vrátane **národnej identity**. Nehmotné kultúrne dedičstvo si spoločnosti a národy odovzdávajú z generácie na generáciu a sústavne ho znova a znova vytvárajú ako reakciu na okolité prostredie, interakciu s prírodou a svojou históriou, pričom im poskytuje pocit **identity a kontinuity**, podporujúc tak úctu ku kultúrnej rozmanitosti a ľudskej tvorivosti. Nehmotná podstata duchovného dedičstva zásadným spôsobom ovplyvňuje podmienky a formy identifikácie, evidencie i praktickej ochrany tohto dedičstva.

Podľa článku 2 bodu 3 Dohovoru na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva jeho ochrana znamená opatrenia zamerané na zabezpečenie životnosti nehmotného kultúrneho dedičstva, vrátane klasifikácie, dokumentácie, výskumu, záchrany, ochrany, propagácie, zveľadovania, odovzdávania, a to najmä formou oficiálneho a neoficiálneho vzdelávania, ako aj revitalizácie rozličných aspektov takéhoto dedičstva. Problematike dokumentácie,

výskumu, ochrany, zveľačovania a revitalizácie vybraných aspektov geografických názvov vo vzťahu k slovenskej identite sú venované nasledovné úvahy.

Geografický názov jazykovými prostriedkami jednoznačne, stručne a jasne určuje, identifikuje a individualizuje geografický objekt, a tým umožňuje a zľahčuje orientáciu na mape, orientáciu v teréne a z komplexnejšieho pohľadu zľahčuje aj spoločenskú komunikáciu. Štúdium geografických názvov pomáha odpovedať na otázky prečo a ako vznikli tieto názvy, ako sa menili a vyvíjali tieto vlastné mená aj v našom okolí, čo pomáha uspokojovať prirodzenú zvedavosť po vlastnom osude, po vlastnej histórii. Navyše toto štúdium pomáha vysvetliť prečo a ako dlho jednotlivý geografický názov trval, ako zanikol a to spravidla v súvislosti s geografickým objektom, ktorý názov pomenúval. Každý geografický názov vznikol v konkrétnom priestore a čase. S geografickým objektom je jeho názov spätý do tej miery, že odráža nie iba vybranú stránku dejín tohto objektu (napr. kultúrnu, hospodársku, politickú), ale navyše osvetľuje aj etnickú a sociálnu príslušnosť ľudí, ktorí ho pomenovali a ktorí tieto názvy používali. Je svedectvom o ich jazyku, o ich ideológii, o ich vzťahu k zemepisnému prostrediu, k susednému obyvateľstvu a pod. Pomenovací proces je vždy akt historický, daný stupňom vývoja spoločnosti a podmienený tým, čo si ľudia istej doby všímali a čo subjektívne hodnotili. Geografické názvy nemajú len vedecký a pragmatický, ale aj značný sociálno-politický význam, vyjadrujú štátnu príslušnosť i národný charakter územia a v nemalej miere pôsobia aj na upevňovanie vlastenectva a národnej hrdosti. [Majt, 1986] a [Majt, 1994].

Význam geografických názvov je mnohoraký. Geografické názvy v spojení s mapami pomáhajú pri štúdiu a spo-

znávaní predchádzajúcich, dávnejších tvárností terénu na základe terénnych povrchových znakov súčasného reliéfu, ktoré sú predmetom mapovania a následne sa stávajú obsahom mapy [Horň, 2006]. Štúdium geografických názvov je veľmi dôležité aj z kultúrneho hľadiska, lebo predstavuje neoceniteľný zdroj informácií pre viaceré vedné odbory (história a vývin jazyka, jeho slovnej zásoby, dialektológia, porovnávacía lexikológia, interpretácia slovotvorných postupov, história osídlenia krajiny, história medzietnických presunov a migrácií, história a rozvoj sídel a lokalít ľudskej aktivity, história kultivácie poľnohospodárskej pôdy a lesnej pôdy, história dopravy a pod.). Štúdium geografických názvov a rozmiestnenia objektov nimi pomenovaných v krajine slúži ako pomocný nástroj aj pre archeológiu, etnografiu, demografiu, antropológiu i geografiu; má význam výchovný a didaktický. Strednomierková a najmä veľkomierková mapa s podrobne a precízne spracovanou názvoslovnou zložkou môže byť dobre využitá v procese skúmania, analýz, štúdií a následného vyhľadávania presnejšej lokalizácie písomne doložených a v stredoveku zaniknutých, pustých historických sídelných objektov aj nesídelných objektov [Horň, 2010b] a [Horň, 2013]. Pri výpočte hodnôt geografických názvov nemožno obísť ich národnoreprezentatívnu (štátnoreprezentatívnu) funkciu. V tomto smere môžu byť geografické názvy aj politicky zneužitá na dosahovanie konkrétnych politických cieľov smerovaných na konkrétnu geografickú lokalitu. [Majt, 1986] a [Horň, 2011].

Nevyhnutnej potrebe vyváženeosti vzťahu hlavnej funkcie geografického názvu, identifikačnej, individualizačnej funkcie na jednej strane a funkcie národno-reprezentačnej, resp. štátno-reprezentačnej funkcie, ktorá pôsobí zá-

roveň ako kultúrno-vzdelávacia a poznávacia funkcia, je venovaný tento príspevok.

Štandardizácia geografických názvov a jej dôležitosť

Pod štandardizáciou geografických názvov v zmysle §2 ods. 15 zákona o geodézii a kartografii rozumieme súbor opatrení zabezpečujúcich jednotnosť geografických názvov a záväznosť ich používania. Štandardizácia geografických názvov obsahuje ustanovenie konkrétnej jedinej písomnej podoby názvu daného geografického objektu a podmienok používania tejto podoby. Štandardizovaná podoba geografického názvu musí do určitej miery zohľadňovať skutočne používaný názov, musí byť prakticky používateľná a súčasne musí rešpektovať normy a zákonitosti spisovného jazyka, aby plnila aj normatívnu a dokumentačnú funkciu. Vybrané aspekty týchto podmienok sa v hraničných situáciách krížia, a teda je nevyhnutné v týchto prípadoch rozhodnúť o kompromisnom riešení. [Majt, 1984], [Majt, 1986] a [Fič, 1989].

Pod pojmom názvoslovná autorita treba rozumieť inštitúciu, ktorej je zákonom pridelená rozhodovacia kompetencia v záležitostiach štandardizácie geografických názvov. Názvoslovnými autoritami na území Slovenskej republiky sú Národná rada Slovenskej republiky, vláda Slovenskej republiky, Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky (úrad) a jednotlivé obce Slovenskej republiky. Kompetencie názvoslovných autorít vyplývajú zo zákona Národnej rady Slovenskej republiky (NR SR) č. 221/1996 Z. z. o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov, zo zákona NR SR č. 215/1995 Z. z. o geodézii a kartografii v znení neskorších

predpisov a zo zákona Slovenskej národnej rady (SNR) č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov. NR SR určuje názvy krajov a názvy okresov podľa zákona NR SR č. 221/1996 Z. z. o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky [Zák 221/1996, §8-9]. Vláda Slovenskej republiky v pozícii názvoslovnej autority určuje alebo mení názvy obcí nariadením so súhlasom obce podľa zákona SNR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení [Zák 369/1990, §1a]. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky určuje a mení názvy častí obcí na návrh obce podľa zákona SNR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení [Zák 369/1990, §1a]. Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky určuje a mení názvy nesídelných geografických objektov a špecifických sídelných objektov z územia Slovenskej republiky, ktoré sú obsahom základnej bázy údajov pre geografický informačný systém, vžitú podobu slovenských názvov sídelných a nesídelných geografických objektov z územia mimo Slovenskej republiky a názvy mimozemských objektov so súhlasom Ministerstva kultúry Slovenskej republiky [Zák 215/1995, §18] a [Vyhl 300/2009]. Obec určuje a mení názvy ulíc a iných verejných priestranstiev s prihliadnutím na históriu obce, významné nežijúce osobnosti, veci, prírodné javy, významné udalosti a pod. podľa zákona SNR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení [Zák 369/1990, §2b]. Významnú úlohu pri štandardizácii geografických názvov v kompetencii Ministerstva vnútra SR i v kompetencii Úradu geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky majú odborné poradné orgány, ktorými sú názvoslovná komisia ministerstva, názvoslovná komisia úradu a príslušné názvoslovné zbory okresných úradov [Fič, 2000], [Fič, 2003] a [Fič, 2014, s. 338-374].

Štandardizácia geografických názvov je nevyhnutná

pre zdravý socioekonomický rozvoj spoločnosti. Štandardizácia je veľmi dôležitá aj z kultúrneho hľadiska, lebo predstavuje neoceniteľný zdroj informácií pre viaceré vedné odbory; zároveň ako súbor názvov, ktorých výsledná podoba je výsledkom premyslenej systematickej starostlivosti opierajúcej sa o zákonnú reguláciu, reprezentuje dôležitú zložku kultúrneho dedičstva každého národa, každého štátu. Na vybrané aspekty zveľaďovania tohto nášho dedičstva, alebo na hazardovanie s ním, v nasledovných kapitolách poukážeme.

Štandardizácia slovenských geografických názvov na Slovensku po roku 1918

Vznik Česko-Slovenska v roku 1918 znamenal pre slovenskú toponymiu, pre slovenskú kultúru i pre slovenské národné povedomie koniec smutného a trpkého obdobia násilnej maďarizácie geografických názvov. Nové štátoprávne usporiadanie Slovenska po rozpade Rakúsko-Uhorska prinieslo aj z formálnej stránky zásadnú zmenu v oblasti geografických názvov. Dovtedajšie maďarské názvy obcí (širšie názvy sídelných objektov) i názvy nesídelných objektov z územia Slovenska stratili svoj charakter úradných názvov – endoným a boli preradené do kategórie maďarských vžitých názvov – exoným. V pozícii úradných názvov boli nahradené slovenskými úradnými názvami – endonymami. Proces pokračoval v priebehu 20. storočia ďalej. Väčšina maďarských vžitých názvov a to sídelných aj nesídelných z územia Slovenska (exoným) v závislosti od stupňa frekvencie ich výskytu v spoločenskej komunikácii bola preradená z kategórie súčasných vžitých maďarských názvov do kategórie historických vžitých maďarských názvov. Tento proces pokračuje ďalej.

V okamihu vzniku Česko-Slovenska po skončení Prvej svetovej vojny v roku 1918 neexistovali slovenské úradné názvy obcí a častí obcí a ani slovenské úradné názvy ne-sídelných geografických objektov. Na základe bázy údajov z diel J. Lipského a L. Niederleho súpis úradných názvov obcí spracoval B. Haluzický [Majt, 1998, s. 12]. V máji 1921 bol zriadený užší výbor stálej komisie na určenie úradných názvov miest v Česko-Slovenskej republike, ktorého úlohou bolo pripraviť návrh slovenského miestopisného názvoslovia. Jeho členmi boli aj J. Škultéty, F. Houdek, J. Minárik a V. Chaloupecký, ktorí vypracovali návrhy podľa jednotlivých stolíc. V. Chaloupecký vypracoval návrh na slovenské úradné názvy obcí z vtedajšej Bratislavskej, Nitrianskej, Tekovskej a Hontianskej stolice, J. Minárik z Komárňanskej, Trenčianskej, Spišskej a Abovsko-turnianskej stolice, J. Škultéty zo Zvolenskej, Turčianskej, Šarišskej a Zemplínskej stolice. Návrhy sa prerokovali v pléne komisie v rokoch 1925-1926 a realizovali sa v štatistických a administratívnych lexikónoch obcí z roka 1927 a 1936. Okrem týchto oficiálnych miestopisných názvoslovných noriem vyšlo v dvadsiatych a tridsiatych rokoch 20. storočia viac neoficiálnych miestopisných slovníkov [Majt, 1998, s. 13].

Zásadný pozitívny prelom v novovzniknutom Česko-Slovensku sa prejavil následnou úpravou dovtedajších slovenských podôb geografických názvov, v prvom rade, samozrejme z dôvodu najvyššej frekvencie v spoločenskom styku, úpravou názvov obcí a častí obcí (v súčasnej terminológii ich štandardizáciou). Úprava prebehla v réžii dobovej názvoslovnej komisie zloženej najmä z historikov, jazykovedcov a špecialistov na verejnú správu jedným z nasledovných krokov:

- a) potvrdením dovtedajšieho slovenského názvu (drvivá väčšina prípadov),
- b) úpravou dovtedajšieho slovenského názvu, ak predstavoval nárečovú podobu odlišnú od želateľnej spisovnej podoby názvu,
- c) poslovenčením - reslovakizáciou názvov obcí c1) návratom k pôvodným slovenským názvom, ak takéto názvy boli zdokumentované v historických dokumentoch, c2) náhradou za názvy pôvodom maďarské a nemecké ich prekladom do slovenčiny alebo c3) tvorbou nového názvu z inej slovnej bázy ako výsledok inej motivácie pomenovania.

Vzhľadom na to, že samotná úprava názvov prebiehala vo viacerých etapách, jednotlivé kategórie úpravy názvov sa vzájomne kombinovali a na seba nadväzovali. Z pohľadu časovej nadväznosti sa úprava názvov obcí sústredila do niekoľkých etáp: 1. etapa rok 1920, 2. etapa 1927, 3. etapa 1948 (hromadne bolo premenovaných viac ako 700 obcí), 4. etapa 1990. Priebežne dochádzalo k jednotlivým zmenám názvov obcí i v medziobdobiach.

Ilustrácia úpravy názvov obcí a častí obcí po rozpade Rakúsko-Uhorska:

- a) potvrdením dovtedajšieho slovenského názvu

slovenský názov v roku 1914	maďarský úradný názov v roku 1914	slovenský úradný názov po roku 1918
Brezno	Breznóbánya	1920 <i>Brezno</i>
Detva	Gyetva	1920 <i>Detva</i>
Dolný Kubín	Alsókubin	1920 <i>Dolný Kubín</i>
Gelnica	Gölnicbánya	1920 <i>Gelnica</i>

Humenné	Homonna	1920 <i>Humenné</i>
Ilava	Illava	1920 <i>Ilava</i>
Kežmarek, Kežmarok	Kesmark	1920 <i>Kežmarok</i>
Komárno	Komárom	1920 <i>Komárno</i>
Košice	Kassa	1920 <i>Košice</i>
Krupina	Korpona	1920 <i>Krupina</i>
Levice	Léva	1920 <i>Levice</i>
Levoča	Lőcse	1920 <i>Levoča</i>
Lučenec	Losonc	1920 <i>Lučenec</i>

a podobne aj *Michalovce, Nitra, Nové Mesto nad Váhom, Nové Zámky, Poltár, Poprad, Považská Bystrica, Prešov, Púchov, Rimavská Sobota, Rožňava, Sabinov, Senec, Senica, Skalica, Snina, Stropkov, Trebišov, Trenčín, Trnava, Turčiansky Svätý Martin, Žarnovica, Žilina,*

b) úpravou dovtedajšieho slovenského názvu

slovenský názov v roku 1914	maďarský úradný názov v roku 1914	slovenský úradný názov po roku 1918	okres
Bánovce	Bán	1920 <i>Bánovce</i> , 1927 <i>Bánovce nad Bebravou</i>	BN
Banská Bystrica	Besztercebánya	1920 <i>Baňská Bystrica</i> , 1927 <i>Banská Bystrica</i>	BB
Horní/ Horné Nové Mesto	Kisucaújhely	1920 <i>Kysucké Nové Mesto</i>	KM
Svätý Mikuláš	Liptószentmiklós	1920 <i>Liptovský Svätý Mikuláš</i> 1952 <i>Liptovský Mikuláš</i>	LM
Bardejov, Bardiov	Bártfa	1920 <i>Bardiov</i> , 1927 <i>Bardejov</i>	BJ

Bánkesi	Bánkeszi	1920 <i>Bánkesi</i> 1927 <i>Bánovská Kesa</i> 1948 <i>Bánov</i>	NZ
Polánka, Polanka	Sárosmező	1920 <i>Blatná Polánka, Polánka</i> 1927 <i>Blatná Polianka</i>	SO
Bologda, Bologd	Balogd	1920 <i>Bologda, 1948 Blažice</i>	KS
Imbreg	Imreg	1927 <i>Imbreg, 1948 Brehov</i>	TV
Udvard	Udvard	1927 <i>Dvory nad Žitavou</i>	NZ
Udvarnok	Szádudvarnok	1920 <i>Dvorníky, část obce Dvorníky-Včeláře</i>	KS

c1): reslovakizáciou názvov obcí návratom k pôvodným slovenským názvom, ak takéto názvy boli zdokumentované v historických dokumentoch

slovenský názov v roku 1914	maďarský úradný názov v roku 1914	slovenský úradný názov po roku 1918	okres
Prešporek, Prešporok	Pozsony	1920 <i>Bratislava</i>	BL
Frašťák	Galgóc	1920 <i>Frašťák, 1927 Hlohovec</i>	HC
Doborgaz	Doborgaz	1927 <i>Dobrohošť</i>	DS
Limbach	Limbach	1920 <i>Limbach, 1927 Hliník, 1957 Limbach</i>	PK
Biksard, Biksárd	Bikszárd	1927 <i>Biksard, 1948 Buková</i>	TT
Pajštún	Pozsonyborostyánkő	1920 <i>Pajštún, Kvetov, 1948 Borinka (podľa najstaršieho historického záznamu 1273 Borynka)</i>	MA
Račissdorf	Récese	1920 <i>Raslavice (iba krátku dobu), 1920 Račičtorf, 1946 Rača</i>	BL

c2): náhradou za názvy pôvodom maďarské a nemecké ich prekladom do slovenčiny

slovenský názov v roku 1914	maďarský úradný názov v roku 1914	slovenský úradný názov po roku 1918	okres
Sárosfa	Sárosfa	1927 <i>Blatná na Ostrove</i>	DS
Verešvár	Vörösvár	1920 <i>Verešvár</i> , 1948 <i>Červeník</i>	HC
Verešvár	Vörösvár	1920 <i>Verešvár</i> , 1948 <i>Červený Hrádok</i>	ZM
Vizkelet	Vizkelet	<i>Vizkelet</i> , 1948 <i>Čierny Brod</i>	GA
Hosúsov	Hoszúsó	1920 <i>Hosúsovo</i> , 1948 <i>Dlhá Ves</i>	RV
Lengvarty	Lengvárt	1920 <i>Lengvarty</i> , 1948 <i>Dlhé Stráže</i>	LE
Ompitál	Ompital, Ottóvölgy	1920 <i>Ompitál</i> , 1948 <i>Doľany</i>	PK
Šarfia	Pozsonysárfő	1920 <i>Šarfia</i> , 1948 <i>Blatné</i>	SC

c3): tvorbou nového názvu z inej slovnej bázy

slovenský názov v roku 1914	maďarský úradný názov v roku 1914	slovenský úradný názov po roku 1918	okres
Matka Boží	Pozsonyboldogfa	1920 <i>Matka Božia</i> , 1960 <i>Boldog</i>	SC
Kolbaš	Kolbása	1920 <i>Kolbáš</i> , 1927 <i>Kolbaš</i> , 1948 <i>Brezina</i>	TV
Hamburek, Hamburk	Hánbor	1920 <i>Hamburek</i> , 1927 <i>Hamborek</i> , 1948 <i>Brezovička</i>	SB
Bujakov	Sárosbuják	1920 <i>Bujakov</i> , 1956 <i>Brežany</i>	PO
Gocnod, Gocnód	Gocnód	1920 <i>Gocnod</i> , 1948 <i>Božetechovo</i> , 1960 <i>Jarná</i> , časť obce <i>Cífer</i>	TT

	Ógyalla	1920 <i>Stará Ďala</i> , 1948 <i>Hurbanovo</i>	KN
Veľbach	Agostháza	1920 <i>Veľbachy</i> , 1927 <i>Veľbachy</i> , 1948 <i>Bystrany</i>	SN
Pered	Pered	1920 <i>Pered</i> , 1948 <i>Tešedíkovo</i>	SA
Lekeňa	Lekenye	1927 <i>Lekeňa</i> , 1948 <i>Bohúňovo</i>	RO
Parkan	Párkány	1927 <i>Parkan</i> , 1948 <i>Štúrovo</i>	NZ
Nemecký Dióseg, Dióseg, ~~Maďarský Dióseg~~	Német Diószeg, Magyar Diószeg	1920 <i>Malý/Veľký Dióseg</i> , 1927 <i>Malý/Veľký Diósek</i> , 1948 <i>Sládkovičovo</i>	GA
Tornaľa	Tornalja	1920 <i>Tornaľa</i> , 1948 <i>Šafárikovo</i> , 1990 <i>Tornaľa</i>	RA
Guta	Gúta	1920 <i>Gúta</i> , 1927 <i>Guta</i> , 1948 <i>Kolárovo</i>	KO
	Bodrogszentes	<i>Senteš</i> , 1948 <i>Svätuše</i> , 1960 <i>Plešany</i> , 1990 <i>Svätuše</i>	TV
	Bős	1927 <i>Beš</i> , 1948 <i>Gabčíkovo</i>	DS
*obec vznikla 1926		1926 <i>Hodžovo</i> , 1951 <i>Lipové</i>	KN
Svätý Kríž	Garamszentkereszt	1920 <i>Svätý Kríž</i> , 1927 <i>Svätý Kríž nad Hronom</i> , 1955 <i>Žiar nad Hronom</i>	ZH
Šalgov	Salgó	1920 <i>Šalgov</i> , 1990 <i>Svätoplukovo</i>	NR

Dlhodobu z hovoreného i písaného slova v odbornej verejnosti (v menšom rozsahu) aj laickej verejnosti (častejšie) sa možno stretnúť s konštatovaním, aká údajne bola história macošská voči slovenskému národu, aké historické udalosti a výdobytky nám boli v minulosti odopreté v pomere k iným najmä okolitým národným spoločnostiam, ku ktorým bol osud priaznivejší. Donekonečna sa

formou nariekania a plaču spomína národnostný útlak z 19. a 20. storočia, absencia národného administratívneho útvaru z obdobia pred 1. svetovou vojnou a s tým spojených atribútov a pod. Treba otvorene povedať, že od roka 1918 je osud procedúry štandardizácie geografických názvov plne v slovenských rukách a napriek tomu, že v tejto oblasti boli zaznamenané pozoruhodné pozitívne výsledky, zďaleka nie všetky kroky v rámci týchto iniciatív možno hodnotiť ako prínosné v prospech plnenia si štátno-reprezentačnej (národno-reprezentačnej) funkcie geografických názvov. Na vybrané prípady tohto stavu upozorníme v nasledovnom texte.

Chybné kroky v procese štandardizácie slovenských geografických názvov po roku 1918

V súbore aktivít úpravy názvov obcí a častí obcí ad c) sa v určitých prípadoch postupovalo nie dostatočne prezieravo a citlivo, pod silným časovým tlakom a na základe nedostatočného vedeckého poznania problematiky. Vyskytli sa aj jednoznačné omyly. Príklady tohto necitlivého alebo chybného postupu:

- Do roku 1948 obec *Šoma* (SB), od r. 1948 *Drienica* na základe mylnej, nevedeckej interpretácie, že názov má pôvod v maďarskom apelatíve *som* vo význame *drieň*; názov má pôvod v slovenskom *šum*, *šuma* vo význame *les* (pozri aj súčasné apelatívum v južnoslovenských jazykoch *šum*) a teda podľa dnešnej úrovne poznania by malo byť *Šuma* [Maz, 1968, s. 241]. Pozri aj *Šumiac* (obec, BR), *Šumava*, *Šum*, *Malý Šum*, *Veľký Šum* (les a vodný tok v katastrálnom území Štrbské Pleso), *Šumár* (les v Skalici), *Šumiak* (les v Petrovej, BJ), *Šumina* (pole v Krupine), *Šumecké* (les v Šú-

tove, MT), *Šumlák* (pole v Mýtnych Ludanoch, LV) a susediaci *Šumlov* (pole v Malom Kiare, LV) a ďalšie. [Horň, 2010a, s. 85] a [GeogAx, 19xx].

- Do roku 1948 obec *Tormoš* (dnes mestská časť mesta Nitra), od r. 1948 *Chrenová* na základe mylnej, nevedeckej interpretácie, že názov má pôvod v maďarskom apelatíve *torma* vo význame *chren*; názov má pôvod v slovenskom *trēmъ* vo význame *veža* (13. storočie *villa Tremes*) a teda podľa dnešnej úrovne poznania by malo byť *Tremeš* [Vars, 1968, s. 223]; pozri napr. aj *Tremisko* (les v Turčianskych Tepliciach).
- Do roka 1948 obec *Haršag* (PO), od r. 1948 *Záborské* na základe mylnej, nevedeckej interpretácie, že názov má pôvod v maďarskom apelatíve *hárs* vo význame *lípa*; názov má pôvod v slovenskom osobnom mene *Horša* (+ sufix *-ad* ako v osobných menách *Belo* → *Belad*, *Svor* → *Svorad*) a teda podľa dnešnej úrovne poznania by malo byť *Horšadz* [Maz, 1968, s. 24] a [Horň, 2010a, s. 84]. Pozri aj *Horša*, mestská časť v Leviciach.
- Do roka 1948 obec *Kokyňa* (PO), od r. 1948 *Trnkov* na základe mylnej, nevedeckej interpretácie, že názov má pôvod v maďarskom apelatíve *kökény* vo význame *tříň*; názov má pôvod v slovenskom osobnom mene *Koka* resp. v historickom apelatíve *kok* (kopec), z ktorého rozšírením o príponu väčšieho priestoru – *ava* vzniklo toponymické apelatívum *kokava* (vo význame *hornatý*, *kopcovitý ráz kraja*) [Krajč, 2010, ročník 44, č. 4, s. 234], a teda podľa dnešnej úrovne poznania malo ostať *Kokyňa*, podobne ako *boh* → *bohyňa*, *jask* → *jaskyňa*, *hloh* → *hlohyňa*, *svätý* → *svätyňa*, *trh* → *trhyňa*, *Grék* → *Grékyňa*, *knieža*, *kňaz* → *kňahyňa*, *kuchať* → *kuchyňa* a ďalej *Vlkyňa*, *Trhyňa*,

vrahyňa [Maz, 1968, s. 242] a [Hal, 1968, s. 145]; pozri aj *Kokava nad Rimavicou* (obec, PT), *Kokavka* (vodný tok a tiež samota v Kokave nad Rimavicou), *Liptovská Kokava* (obec, LM), *Kokavský potok* (vodný tok, LM). [Horň, 2010a, s. 84] a [GeogAx, 19xx].

- Do roka 1948 obec *Kelemeš* (PO), od r. 1948 *Ľubotice* na základe mylnej, nevedeckej interpretácie, že názov má pôvod v maďarskom apelatívne *kellemes* vo význame *príjemný, lúbezný*; názov má pôvod v slovenskom *Svätý Klement* (v okolí Prešova je doložená obec s neznámou lokalizáciou *Sanctus Clemens*) a teda podľa dnešnej úrovne poznania by malo byť *Klemeš* [Maz, 1968, s. 239] v zmysle vývoja *Klement* → *Klemo* → *Klemeš*. Podobný vývoj bol aj v ďalších osobných menách napr. *Benedikt* → *Beňo* → *Beneš*, *Valentín* → *Valo* → *Valeš*, *Jakub* → *Jako*, *Kubo* → *Jakeš*, *Kubeš*, *Tomáš* → *Tomeš*, *Alojz* → *Aleš*, *Mikuláš* → *Mikeš*, *Nikolaj* → *Nikeš*, *Demeter* → *Demo* → *Demeš*, *Šebastián* → *Šebo* → *Šebeš*, *Martin* → *Mareš*, *Lukáš* → *Luko* → *Lukeš*, *Bartolomej* → *Bareš*. [Horň, 2010a, s. 85]
- Do roka 1948 obec *Hodos* (DS), od r. 1948 *Vydrany* na základe hrubého omylu pri preklade slovného základu *hód* = *bobor* z maďarčiny do slovenčiny; pri úprave došlo k hrubej zámene pomenovania cicavca *bobor obyčajný* (*Castor fiber*) za cicavca *vydra riečna* (*Lutra lutra*); názov má pôvod v maďarskom apelatívne *hód* a teda podľa dnešnej úrovne poznania namiesto *Vydrany* by bolo vhodnejšie *Bobrany*. [Horň, 2010a, s. 86]
- Do roka 1948 samota aj pole *Gadóc* (dnes v katastrálnom území Komárno), od r. 1948 *Hadovce* na základe mylnej, nevedeckej interpretácie, že názov má

pôvod v slovenskom apelatíve *gad/had* (*serpentum*); názov *Hadovce* (dnes mestská časť Komárna) má pôvod v slovenskom slovnom základe *hod* z osobného mena *Hodslav*, *Hodislav*, *Hodoň* (1247 *Gothouch*, 1268 *Kothouch/Gothouch*, 1360 *Gadouch* podobne ako obec (dnes mestská časť) *Hody* pri Galante, samota *Hodovec* v Krajnóm (MY), pole *Hodovce* v Kri-vokláte (IL), vrch *Hodovník*, vodný tok a horáraň *Hodoň*, les *Hodislavy*, les aj pole *Hodková*, vodný tok *Hodkovec*, obec *Hodkovce*, čes. *Hodovice*, *Hodslavice*, *Hodonín*, poľ. *Godowo*, srb. *Godovo*, slovinský *Godovič* [Horň, 2010a, s. 86] a [GeogAx, 19xx].

- Do roka 1920 *Prešporek*, *Prešporok*, od r. 1920 *Bratislava* na základe nesprávnej rekonštrukcie P. J. Šafárika v podobe *Bratislava*; táto podoba sa vžila. Názov *Bratislava*, pôvodne *Braslav hrad* (rozumej *Braslavov hrad*) sa v nemeckých zápisoch z roka 907 zapisuje ako *Braslavespurch*, *Brezalauspurc* a pod. Na základe dnešného poznania by bola vhodnejšia podoba *Braslava*. [Uhl, 1974, s. 115] a [Krajč, 2007, roč. 41, č. 4, s. 218].

Nedôslednosti v procese štandardizácie slovenských geografických názvov po roku 1918

Samotný proces úpravy (v dnešnej terminológii štandardizácie) názvov obcí a názvov častí obcí na úseku úpravy nárečových podôb názvov smerom k ich pospisovneniu prebiehal sčasti nesystematicky, podliehal subjektívnym riešeniam a, pochopiteľne, dobovej úrovni poznania etymológie samotných názvov. Preto z úrovne dnešného poznania konštatujeme, že mohlo sa a malo sa aj v tejto kategórii postupovať pozornejšie a systematicky, aby sa za-

medzi konfliktu medzi identifikačnou funkciou geografického názvu a jeho národno-reprezentačnou funkciou. Z väčšieho počtu príkladov výsledku takéhoto nezásadového postupu na ilustráciu vyberáme:

- Názov obce *Brunovce* (NM) nemá pôvod v osobnom mene *Bruno*, ani v prídavnom mene *brunátny*, ale v historickom apelatíve *brna* vo význame *navlhnutá, vodou presiaknutá pôda, blato* a teda malo byť *Brnovce*. Pozri aj *Brnice* (obec, od roka 1924 časť obce Lipťovská Sielnica), *Brnický háj* (les a pasienok, LM), *Brnický zárubok* (les, CA), *Brnište* (pole a osada, VK), *Brništský potok* (vodný tok v Hrušove, VK), *Brnovo* (lúka a pasienok v Revúcej), *Brnovské* (lúka, RA), *Brnovské* (lúka, MY), *Brnovské* (vrch, RK), *Brnová* (les Ružomberok, RK), *Brnošiny* (pole, Chtelnica, PN), *Brnčina* (lúka a pasienok, Šuľa, VK), *Brňačka* (lúka v Dolnej Míčinej, BB) a ďalšie. Podobne aj české *Brno*, *Brňany*. [Krajč, 2007, roč. 41, č. 6, s. 336] a [Ge-ogAx, 19xx].
- Názov obce *Bajka* (LV) nemá okrem náhodnej zvukovej podoby nič spoločné so slovom *bájka, rozprávka*. Pôvod názvu obce je v slovách so slovným základom celoslovanského pôvodu *boj-*, ktoré sú typickým predstaviteľom skupiny geografických názvov s veľmi starým pôvodom. Motivačným prvkom v pomenovanom procese názvu obce *Bojka* bolo apelatívum *bojka* (vo význame *družina pripravená na obranu na boj* ako lokalita vo vlastníctve alebo v zverenej starostlivosti stredovekých bojovníkov a obrancov (bojcov, bojníkov) alebo priamo sídlo týchto bojovníkov) [Krajč, 2007, roč. 41, č. 4, s. 212]. Názov obce *Bajka* reflektuje miestnu nárečovú podobu názvu, ktorá je výsledkom systémovej adaptácie pôvodné-

ho slovenského názvu *Bojka* do maďarčiny ako *Bajka*, a ktorá pri spätnom prevzatí do slovenčiny už neprešla prirodzeným vývojom do podoby *Bojka*, čiže v procese štandardizácie neprešla sitom pospisovnenia. Nárečová podoba *Bajka* sa zaužívala a v takejto podobe bola prijatá ako úradný názov obce. Najstaršie písomné dokumenty obsahujúce názov obce svedčia o pôvodnom názve *Bojka* a o postupnej adaptácii slovenského názvu do maďarčiny: 1275 *Boyka*, 1286 *Bayka*, 1302 *Boyka*, 1863 *Bajka* [Krajč, 2007, roč. 41, č. 4, s. 212] a [VSO, 1977, 1. diel, s. 116]. Pozri aj názvy mesta *Bojnice* (PD), obce *Bojničky* (HC), obce *Bojná* (TO). Z veľkého množstva slovenských nesídlných geografických názvov so slovným základom *boj-* na ilustráciu vyberáme: *Bojanová* (samota v Širkovciach, RS), *Bojarky* (pole v Šaci, KE), *Bojarské* (les v Modranoch, KO), *Bojčík* (pole v Pastovciach, LV), *Bojčín* (pole v Machulinciach a Topoľčiankach, ZM), *Bojčiny* (pole v Slepčanoch, ZM), *Bojiská* (pole v Mikušovciach, IL), *Bojkov potok* (vodný tok v Hornej Súči, TN), *Bojková* (les v Jablonici, SE), *Bojková* (samota v Jablonici, SE), *Bojková* (les v Hornej Súči, TN), *Bojková* (samota v Hornej Súči, TN) a mnoho ďalších [GeogAx, 19xx], [NTbA45, 2001] a [Horň, 1995]. Podobne aj názov obce *Bajč* (okres KO) s najstarším písomným dokladom *Boych* 1312; dnešná podoba *Bajč* sa vyvinula v staromaďarskom prostredí [Krajč, 2007, roč. 41, č. 3, s. 159].

- Názov obce *Solčany* (TO) nemá okrem náhodnej zvukovej podoby nič spoločné so slovom *sol'* ako miestom jej produkcie alebo skladovania. Pôvod názvu obce je v slovách *selo* (vo význame *poľnohospodárska usadlosť*, *pozostávajúca z pôdy a rozličnej výmery podľa*

*bonity, z domu a dvora, alebo jej časť, ktorú dával zeme-
pán svojim poddaným do užívania)* [HSSJ, 2005, 5. diel, s. 234]. Názov obce *Solčany* reflektuje miestnu nárečovú podobu názvu, ktorá je výsledkom systémovej adaptácie pôvodného slovenského názvu *Selčany* do maďarčiny ako *Szolcsány*, a ktorá pri spätnom prevzatí do slovenčiny už neprešla prirodzeným vývojom do podoby *Selčany*, čiže v procese štandardizácie neprešla sitom pospisovnenia. Nárečová podoba *Solčany* sa zaužívala a v takejto podobe bola prijatá ako úradný názov obce. Najstaršie písomné dokumenty obsahujúce názov obce svedčia o pôvodnom názve *Selčany* a o postupnej, relatívne pozdnej, adaptácii slovenského názvu do maďarčiny: 1113 *Celsan*, 1245 *Scelchan*, 1337 *Scelechen*, 1773 *Solczany*, 1927 *Selčany*, 1948 *Solčany* [VSO, 1977, 3. diel, s. 67] a [Kiss, 1998, 2. diel, s. 582]. Pozri aj názvy obcí *Selany* (VK), *Selce* (BB), *Selce* (PT), *Selce* (KA), *Selec* (TN), *Selice* (SA), *Sielnica* (ZV). Podobne aj názov susednej obce *Solčianky* (TO).

- Názov obce *Silica* (RV) nemá okrem náhodnej zvukovej podoby nič spoločné so slovom *silica* (vo význame *organická látka, prchavá vonná súčasť živice, éterický olej*). Pôvod názvu obce je v slove *sedlica*, *sedlište* vo význame *roľnícka usadlosť, sídlo, osada*. Názov obce *Silica* reflektuje miestnu nárečovú podobu názvu, ktorá je výsledkom systémovej adaptácie pôvodného slovenského názvu *Sedlica* do maďarčiny, a ktorá pri spätnom prevzatí do slovenčiny už neprešla prirodzeným vývojom do podoby *Sedlica*, čiže v procese štandardizácie neprešla sitom pospisovnenia. Nárečová podoba *Silica* sa zaužívala a v takejto podobe bola prijatá ako úradný názov obce. Najstar-

šie písomné dokumenty obsahujúce názov obce svedčia o pôvodnom názve *Sedlica* a o postupnej, relatívne neskoršej, adaptácii slovenského názvu do maďarčiny: 1376 *Szedlych*, 1386 *Szedlyche*, 1399 *Zethlyche* a až v roku 1420 *Zyliche*, 1430 *Zylicze*, 1773 *Silicza*, 1920 *Silica*. [VSO, 1977, 3. diel, s. 28] a [Kiss, 1998, 2. diel, s. 582]

- Názov obce *Smilno* (BJ) nemá okrem náhodnej zvukovej podoby nič spoločné so slovom *smilniť*, čiže *oddávať sa smilstvu, mať s niekým mimomanželský alebo neprirodený intímny telesný styk*. Pôvod názvu obce je v slove *smola* s motiváciou pomenovania *miesto, lokalita, v ktorej sa získavala, zbierala zo stromov smola, alebo sa vyrábala smola ďalším spracovaním dechtu, alebo priamo lokalita, kde bývali, sídlili ľudia zaoberajúci sa zberom smoly zo stromov alebo výrobou smoly z dechtu*. Názov obce *Smilno* reflektuje miestnu nárečovú podobu názvu, ktorá v procese štandardizácie neprešla sitom pospisovnenia. Nárečová podoba sa zaužívala a v takejto podobe bola prijatá ako úradný názov obce.
- Názov obce *Veľký Pesek* (dnes časť obce *Sikenica*, LV) a názov susednej obce *Malý Pesek* (dnes časť obce *Kukučínov*, LV) konzervujú systémovú adaptáciu pôvodného slovenského názvu *Piesok* do starej maďarčiny, ktorá bola neskoršie spätne prevzatá do slovenčiny s tým, že už neprešla prirodzeným vývojom do svojej pôvodnej podoby. Podľa toho by malo byť *Veľký Piesok* a *Malý Piesok*. Pozri: 1295 *Pescech*, 1324 *Pezek*, 1497 *Naghpezek*, 1773 *Nagy-Peszek*, 1920 *Veľký Pesek*, dnes *Veľký Pesek*, obec, od. r. 1960 časť obce *Sikenica*. Podobne: 1324 *Kys Peszek*, 1920 *Malý Pe-*

sek. dnes *Malý Pesek*, obec, od r. 1960 časť obce *Kukučínov*.

- Pôvod názvu obce *Tročany* (BJ) má spojitosť so zasvätením kostola Svätej trojici (1277 *Villa Sanctae Trinitatis*), preto by malo byť *Trojičany*. Dnešný grékokatolícky kostol je postavený na mieste staršieho kostola z prelomu 15. a 16. storočia. Záznam z roka 1346 zachytáva ešte podobu *Troycha*, a až neskôr sa objavuje nárečový tvar *Tročany*; podobne aj v období 1920-1927 bol úradný názov obce *Trojčany*. [Vars, 1968, s. 223] a [VSO, 1977, 3 diel, s. 198]
- Názov obce *Stročín* (SK) predstavuje hybridný názov zo spojenia slovenského slovného základu *straka* a jeho ukrajinského náprotivku *soroka*; podoba *Stročín* bola ovplyvnená nárečovým prostredím. Podľa toho by malo byť *Stračín*, *Stračina*, o čom svedčia aj najstaršie písomné doklady názvu obce: 1317 *Strachyna* (čítaj *Stračina*), 1414 *Oostrachina*, 1427 *Struchina* a až 1618 sa objavuje podoba *Sztrocsin*. [Maz, 1968, s. 246] a [VSO, 1977, 3. diel, s. 99] Motiváciou názvu je buď apelatívum *straka* (vo význame vták, spevavec z čeľade krkavcovitých, vedecky *pica pica*), alebo osobné meno tohto znenia; objavila sa aj úvaha o pôvode názvu obce *Stročín* z názvu *Stratená*. Pozri aj geografické objekty *Straka* (les, TV), *Strakačky* (sad, BN), *Strakov* (les, BJ), *Strakov* (osada, RK), *Strakov potok* (BR), *Strakov vrch* (vrch, NO), *Strakovci* (osada, MY), *Strakovci* (osada, PU), *Strakovo* (lúka, BR), *Strakovo pole* (les, RS), *Strakovské* (pole, PO), *Strakovské* (pole HC), *Straková* (les, RO), *Straková* (lúka, RO), *Straková* (dolina, BR), *Straková* (les, BB), *Strakošovci* (osada, BY), *Malý Stračovec* (pole, TN), *Na Stračej* (ML), *Pod Stračinou* (pole, RA), *Stračaník*

(les a vodný tok, BR), *Stračia cesta* (pole, VK), *Stračia dolina* (pole, NZ), *Stračia priepasť* (jaskyňa, RO), *Stračie* (pole, RA), *Stračie* (pole, SA), *Stračina* (vrch a hrebeň, RA), *Stračinec* (vrch, BY), *Stračiny* (pole, LV) a ďalšie [GeogAx, 19xx].

- Niekdajšia samostatná obec *Trepec* bola v roku 1960 zlúčená do obce *Kvakovce* (VT) ako jej súčasť (obec *Trepec* s výnimkou kostola bola zatopená vodnou nádržou *Domaša*, ktorej výstavba bola skončená 1967). Pôvod názvu časti obce *Trepec* nemá nič spoločné so slovesom *trepasť* (vo význame *prudko kývať, mykať, hádzať, trepotasť* alebo *prudko udierať, búchať, tlčať, trieskať*), ale je spojený so slovným základom *treb-*, ktorý má súvis so starodávnym celoslovenským slovom ←*tríbiti ←*trěbiti vo význame 1. *čistiť, mýť-tiť*, 2. *prinášať obeť, obetovať*. V pomenovacom procese toponým, v ktorých slovnom základe sa vyskytuje slovo *trebiti*, motivačným prvkom bolo miesto, lokalita získania pôdy na poľnohospodársku činnosť alebo na osídlenie pôvodne krovinatej a lesnej pôdy pálením, čistením a klčovaním aj s koreňmi, vytrhávaním rastlín aj s koreňmi, vykopávaním drevín s koreňmi. Menej frekventovaným motivačným prvkom sa ukazuje pomenovanie miesta spojeného so slovenským slovom *trěba* vo význame *pohanská obeť*. Názov obce *Trepec* s *p* je dôsledkom nepriamych pádov slovenského skloňovania *Trebsť/ Trebč/ Trebt*, čiže foneticky *Trepš/ Trepč/ Trept*, so súbežnou stratou súvislosti s pôvodným významom apelatívneho slovného základu *trebiti* vo vedomí miestneho obyvateľstva. Podľa toho malo byť *Trebec*. Nárečový tvar *Trepec* sa zaužíval a stal sa úradným názvom. Správnosť etymológie názvu obce zo slovného základu *treb-* potvrd-

dzuje aj najstarší písomný doklad 1410 *Trebech*, ako aj maďarský názov obce *Kisterebes*, doslovný preklad *Malý Trebeš/Trebišov*. V roku 1773 sa objavuje podoba *Trepecz*. [Kiss, 1998, 2. diel, s. 639] a [Majt, 1998, s. 153] a [VSO, 1977, 2. diel, s. 123] Pozri aj názvy obcí *Trebstovo*, *Trebichava*, *Trebatice*, *Trebejov*, *Trebeľovce*, *Trebišov*, *Trebušovce* a značný počet názvov nesídelných geografických objektov zo slovného zákładu *treb-* [Horn, 2015, s. 133-138].

Uvedená analýza vybraných názvov obcí, ktoré konzervujú buď nárečové podoby názvov, alebo omyly resp. chybné kroky z obdobia štandardizácie, ktoré sa neskôr vžili, ponúka úvahu o možnej úprave týchto názvov do podôb rešpektujúcich spisovný úzus a zároveň rešpektujúcich pôvod názvov. Takáto zmena je plne v rukách obyvateľov obce a predpokladá zdôvodnenú písomnú žiadosť obyvateľov obce. Názvy obcí určuje alebo mení vláda Slovenskej republiky nariadením so súhlasom obce podľa zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení [Zák 369/1990, §1a]. Názvy častí obce určuje alebo mení Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky na návrh obce podľa zákona SNR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení [Zák 369/1990, §1a].

Záver

Absolútne nepochopenie národno-reprezentatívnej funkcie geografického názvu alebo jej ignorovanie možno ilustrovať na čerstvom príbehu názvu obce *Močenok* (SA). Názov obce, ktorého písomné podoby v slovenských pomeroch siahajú do rekordne dávnych časov, a mal by byť preto osobitne chránený ako najvyšší klenot kultúrneho

duchovného dedičstva, prešiel nasledovným vývojom: Názov obce, ktorého písomné podoby v slovenských pomeroch siahajú do rekordne dávnych časov: 1113 *Mussenic*, 1267 *Muctynic* (malo byť zrejme *Muchynic*), 1349 *Mochunuk*, ďalej *Muchonok*, *Muchinuk*, *Muchnuk*, *Machou-ek*, *Mochonok*, *Muchenik*, 1773 *Mocsonok*, 1786 *Mocscho-nok*, 1920 *Močonok/ Močonek*, 1927 *Močenok*, 1948 *Mu-čeníky*, 1951 *Sládečkovce*, 1992 *Močenok* (návrat k názvu z r. 1927 v eufórii novozískanej slobody a obnovenej demokracie na základe požiadavky obce *sic!*). Podoba *Moče-nok* je síce nárečová, je legitímne a demokraticky prijatá, ale nedostatočne plní národno-reprezentatívnu funkciu. Je to systémová adaptácia pôvodného slovenského názvu *Mučeník(y)* do starej maďarčiny podľa modelu: *stolník* → *asztalnok*, *zlatník* → *zalatnok*, *bojník* → *bajnok*, *černík* → *csernok*, *dvorník* → *udvarnok* uplatňujúca sa aj v apelatívach aj v propriách.

Synergický účinok z výsledkov procesu štandardizácie geografických názvov možno očakávať iba pri citlivom a vyváženom aplikovaní jednotlivých kritérií – funkcií geografických názvov, najmä hlavnej funkcie (identifikačná, individualizačná funkcia) a funkcie národno-reprezentačnej, štátno-reprezentačnej, ktorá pôsobí zároveň ako kultúrno-vzdelávacia a poznávací funkcia.

Ako sme v príspevku ukázali, priestor na komplexnú aplikáciu Dohovoru na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva v oblasti dokumentácie, výskumu, ochrany, zveľaďovania a revitalizácie geografických názvov najmä vo vzťahu k slovenskej identite tu je stále prítomný a nie je v plnom rozsahu naplnený a vyčerpaný. Toto poslanstvo ako výzva mladšej generácii špecialistov, ktorí sa zaoberajú problematikou geografických názvov, tu je prítomné. Podrobné poznanie vzniku a fungovania geografických

názvov v spoločnosti opierajúce sa o vedecké poznanie aj vo vzťahu k štandardizačnému procesu názvov môže pomôcť zafixovať slovenskú identitu v samotnom Slovensku, v priestore bytia slovenského národa, môže pomôcť správne reagovať na občasnú dezintegračné snahy smerujúce proti štátoprávnej homogenizácii Slovenska a môže pomôcť získať novú dimenziu pohľadu v avizovanom perspektívnom usporiadaní Európy regiónov už bez národných štátov a ich metropol i v prebiehajúcej tvorbe nových dominancií v stredoeurópskom priestore.

LITERATÚRA:

- [GeogAx, 19xx] Geografické názvy okresu... A1, A3 – A5, A7 – A14, A16, A19 – A35, A37 – A43 Geografické názvoslovné zoznamy OSN Slovenskej republiky. Bratislava: Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky 1983 – 1994.
- [HSSJ, 2005] Historický slovník slovenského jazyka I – VI. Bratislava: Veda vydavateľstvo SAV 1991 – 2005. ISBN 80-224-0378.4.
- [NTbA45, 2001] Názvy trigonometrických bodov z územia Slovenskej republiky A 45. Geografické názvoslovné zoznamy OSN Slovenskej republiky. Bratislava. Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky 2001. 438 s.
- [VSO, 1977] Vlastivedný slovník obcí na Slovensku I – III. Veda vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Bratislava, 1977. 71-071-77.
- [Vyhl 300/2009] Vyhláška Úradu geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky č. 300/2009 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon Národnej rady Slovenskej republiky o geodézii a kartografii, v znení neskorších predpisov.
- [Zák 215/1995] Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 215/1995 Z. z. o geodézii a kartografii v znení neskorších predpisov.

- [Zák 221/1996] Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 221/1996 Z. z. o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.
- [Zák 369/1990] Zákon Slovenskej národnej rady č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov.
- [Fič, 1989] FIČOR, Dušan: Štandardizácia geografického názvoslovia. Geodetický a kartografický obzor, Praha, ročník 35/77, 1989, č. 1, s. 2-9. ISSN 1805-7446. <http://www.egako.eu>
- [Fič, 2000] FIČOR, Dušan, MAJTÁN, Milan a KOVÁČOVÁ, Mária: 30 rokov činnosti Názvoslovnej komisie ÚGKK SR. Geodetický a kartografický obzor, Praha, ročník 46/88, 2000, č. 10, s. 204. ISSN 0016-7096. <http://www.egako.eu>
- [Fič, 2003] FIČOR, Dušan: Aktuálne problémy štandardizácie geografického názvoslovia. Geodetický a kartografický obzor, Praha, ročník 49/91, 2003, č. 7-8, s. 166 – 170. ISSN 0016-7096. <http://www.egako.eu>
- [Fič, 2014] FIČOR, Dušan a MAREK, Jozef: Kniha o mapách. Bratislava, Slovenská spoločnosť geodetov a kartografov. Bratislava, 2014. 462 s. ISBN 978-80-89629-05-2. EAN 9788089629052.
- [Hal, 1968] HALAGA, O. R.: Tzv. „etnické“ miestne názvy a „Maďari“ v stredovekom Šariši. In: 1. slovenská onomastická konferencia, Bratislava, 4.-6. decembra 1967. Zborník. Redigoval Vincent Blanár a Milan Majtán. Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV a Slovenská onomastická konferencia pri vedeckom kolégiu jazykovedy SAV, Bratislava 1968.
- [Horň, 1995] HORŇANSKÝ, Imrich: Druhý významný projekt štandardizácie geografického názvoslovia realizovaný. In: Kultúra slova, 1995, roč. 29, č. 2, s. 78 – 83. ISSN 0023-5202.
- [Horň, 2006] HORŇANSKÝ, I.: Funkcia geografického názvoslovia v mapových dielach. In: Geodetický a kartografický obzor, Praha, ročník 52/94, 2006, č. 7, s. 131 – 132.
- [Horň, 2010a] HORŇANSKÝ, Imrich: Geografické názvy z územia Slovenska v reflexii slovensko-maďarských vzťahov. S. 54-

91. In: Zborník z konferencie „Slováci a ich národné bytie v Európe (Maďarizácia)“, Bratislava, 15.5.2010. 224 s.
- [Horň, 2010b] HORŇANSKÝ, I.: O jednej funkcii geografických názvov – lokalizácia objektov s nezreteľným určením. Kultúra slova, Bratislava, ročník 44, 2010, č.1, s. 13-20. ISSN 0023-5202.
- [Horň, 2011] HORŇANSKÝ, I.: Poznámky k štandardizácii geografických názvov. Slovenská reč, Bratislava, ročník č. 76, 2011, č. 4, s. 214 – 222.
- [Horň, 2013] HORŇANSKÝ, Imrich: Spresnenie lokalizácie vodných tokov *Plazov a Dolná* s využitím pôvodných katastrálnych máp. Geodetický a kartografický obzor, Praha, ročník 59/101, 2013, č. 10, s. 266 – 270. ISSN 1805-7446. <http://www.egako.eu>
- [Horň, 2015] HORŇANSKÝ, Imrich: O geografických názvoch so slovným základom *treb-* a *boj* (1. časť). Kultúra slova, Bratislava, ročník 49, 2015, č. 3, s. 133-138. ISSN 0023-5202; a (2. časť) Kultúra slova, Bratislava, ročník 49, 2015, č. 4, s. 201-208. ISSN 0023-5202, MIČ 49 300.
- [Kiss, 1998] KISS, Lajos: Földrajzi nevek etimológiai szótára A-K, L-Zs. 4. rozšírené vydanie. Budapest, Akadémiai kiadó, 1998. 821 + 822 s. ISBN 963 05 4567 5(3).
- [Krajč, 20xx] KRAJČOVIČ, Rudolf: Z lexiky stredovekej slovenčiny s výkladmi názvov obcí a miest (1-53). In: Kultúra slova, 2007-2015, roč. 41-49. ISSN 0023-5202.
- [Majt, 1984] MAJTÁN, Milan: Hranice a perspektívy štandardizácie geografického názvoslovia v SSR. In: 7. kartografická konferencia so zahraničnou účasťou. Vedecko-technickým rozvojom k vyššej kvalite a efektívnosti kartografickej tvorby. Bratislava, Dom techniky ČSVTS v spolupráci so Slovenskou kartografiou, 1984, s. 84-89, rus. res. s. 90.
- [Majt, 1986] MAJTÁN, Milan: Metódy a ciele štandardizovania geografického názvoslovia. – In: Jazyková politika a jazyková kultúra. Materiály z vedeckej konferencie konanej v Smoleniciach v Domove vedeckých pracovníkov SAV 17. –

19. apríla 1985. Red. J. Kačala. Bratislava, Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV v Bratislave 1986, s. 300 – 310. – Znovu publikované: Kultúra slova, 20, 1986, s. 144 – 150.
- [Majt, 1994] MAJTÁN, Milan: Voľnejšie miesta štandardizácie geografického názvoslovia. – In: Spisovná slovenčina a jazyková kultúra. Budmerice, 27. – 29. októbra 1994 (konferenčné materiály). Red. J. Doruľa. Bratislava – Martin, Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV – Matica slovenská, 1994, s. 60 – 61.
- [Majt, 1998] MAJTÁN, Milan: Názvy obcí Slovenskej republiky (Vývin v rokoch 1773 – 1997). Bratislava, 1998, Veda vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied. 600 s. ISBN 80-224-0530-2.
- [Maz, 1968] MAZÚR, S.: Poznámky k celoslovenskej úprave miestnych názvov z roku 1948 so zameraním na miestne názvy bývalého Prešovského kraja. In: 1. slovenská onomastická konferencia, Bratislava, 4.-6. decembra 1967, s. 238-249. Zborník. Redigoval Vincent Blanár a Milan Majtán. Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV a Slovenská onomastická konferencia pri vedeckom kolégiu jazykovedy SAV, Bratislava 1968.
- [Uhl, 1974] UHLÁR, Vlado: Miestne názvy z osobných mien. In: Kultúra slova, 1974, roč. 8, č. 4, s. 111 – 117.
- [Vars, 1968] VARSÍK, B.: K zmenám miestnych názvov na Slovensku. In: 1. slovenská onomastická konferencia, Bratislava, 4.-6. decembra 1967. S. 217-226. Zborník. Redigoval Vincent Blanár a Milan Majtán. Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV a Slovenská onomastická konferencia pri vedeckom kolégiu jazykovedy SAV, Bratislava 1968.

Martin Lacko

VÝZNAM PRVEJ SLOVENSKEJ REPUBLIKY PRE UCHOVANIE SLOVENSKEJ IDENTITY

Národnoemancipačný proces slovenského národa, v porovnaní s inými európskymi národmi, sa realizoval v mimoriadne komplikovaných podmienkach. Slováci boli stáročia bez vlastného štátu, bez akýchkoľvek atribútov autonómie. Každá požiadavka na zlepšenie ich kolektívneho postavenia, či len na ohraničenie ich národného priestoru, sa stretala s nepriaznivým až nepriateľským postojom u predstaviteľov vládnuccich národov či elít. Slovenské intelektuálne elity boli málopočetné, sociálne limitované, ekonomicky podvyživené, bez stabilného centra a výraznejšej podpory zdola, vďaka ktorej by mohli realizovať svoje požiadavky. Výsledkom týchto faktorov bol stav, že v čase, keď sa iné národy doformovali, resp. budovali svoje štáty, Slováci zápasili o holú existenciu, o svoje prežitie. Prvú Slovenskú republiku formovala generácia, ktorá si tieto, k Slovákom negatívne až likvidačné javy, pamätala, poznala ich, či už z vlastnej skúsenosti alebo z rozprávania rodičov. Mnohí zažili surovú maďarizáciu, prenasledovanie národnej inteligencie v Uhorsku, masové vysťahovalectvo, ktoré bolo prejavom zúfalej situácie národa. Rovnako sklamanie z Československej republiky, čechiizačnú politiku po roku 1918, diskrimináciu Slovákov vo

vlastnej domovine pod kepienkou selektívnej demokracie i materiálny nedostatok a novú vysťahovaleckú vlnu.

Keď prišiel rok 1939 a s ním jedinečná možnosť vytvoriť si konečne svoj štát, táto generácia si slovenskú štátnu samostatnosť vedela oceniť. Slováci získali vlastný štát a všetky jeho atribúty – medzinárodné uznanie, hlavu štátu, vládu, zastupiteľstvá, symboly či vlastné ozbrojené zložky.

Pre svet do roka 1939 Slovensko a Slováci nejestvovali. Zrazu sa začali dostávať do povedomia európskych, čiastočne i mimoeurópskych krajín. SR si – v možnostiach doby – začala budovať vlastnú diplomatickú sieť. Na čelo štátu bol zvolený Dr. Jozef Tiso – katolícky kňaz, intelektuál, ktorého však národ pokladal za „svojho“. Tiso stelesňoval najlepšie tradície národa, dôveryhodnosť, pre väčšinu národa sa stal silnou autoritou. Tá prežila ešte dlhé desaťročia po jeho násilnej smrti.

Za šesť rokov sa slovakizovala ekonomická sféra. Národné hospodárstvo začali riadiť domáci ľudia, národohospodári, ekonomickí ministri, s ohľadom na záujmy a potreby Slovenskej republiky. Súhrnom viacerých faktorov došlo k tomu, že prvýkrát v dejinách Slovenska zmizla nezamestnanosť, odstránila sa zadlženosť roľníkov z čias prvej ČSR. Zvýšil sa ekonomický rast i životná úroveň obyvateľstva. Vytvorila sa nová, silná vrstva slovenských podnikateľov, živnostníkov. V uliciach dominovali slovenské nápisy a slovenské mená majiteľov obchodov a drobných podnikov. Skutočnosť, že slovenská ekonomika sa začala budovať v mimoriadne nepriaznivých pomeroch, po obrovských územných, ekonomických či dopravných stratách spôsobených odtrhnutím južných území, autoritu mladého štátu ešte pozdvihla.

Mimoriadnu dôležitosť pre upevňovanie myšlienky samostatnosti mali aj ozbrojené zložky. Tie boli dlhé desať-

ročia doménou vládnucich národov – Maďarov, Nemcov či Čechov. V roku 1939 nastal zlom. Slováci zaujali takmer všetky veliteľské funkcie ako v armáde, tak aj v žandárstve i vo finančnej strážii. Ako vojaci už nebojovali pod cudzou vlajkou, za cudzie záujmy, ale vo vlastnej armáde, velili im domáci ľudia. Na vojnových frontoch Slováci ukázali, že nie sú o nič horšími bojovníkmi ako iné národy, ba neraz ich aj prevýšili.

Slovenský duch ovládol školstvo. Tu boli odstránené čechizačné tendencie z čias predchádzajúceho režimu, no súčasne sa zabránilo infiltrácii nacistickej novopohanskej ideológie do školstva. Veľké množstvo prozaických i poetických diel podnes prezrádza nadšenie či aspoň podporu myšlienke štátnej samostatnosti. Podobne tomu bolo aj v kultúre a umení.

Pochopiteľne, SR nebola úplne slobodnou a suverénnou. Vtedajší hegemon stredoeurópskeho priestoru, Nemecko, si vyhradilo podriadenie SR v otázkach zahraničnej politiky, riešenia tzv. židovskej otázky, či v niektorých ekonomických otázkach. I napriek týmto limitom si Slovensko uchovalo dosť priestoru na zabezpečenie toho, čo bolo v jeho životnom záujme. Nemecký tlak bol citelný vo vysokej politike, diplomacii, no nie v každodennom živote človeka.

Slováci za krátkych šesť rokov akoby dobiehali – a dobehli – všetko, čo im nepriazeň osudu dovtedy upierala. Mali toľko slobodného priestoru na svoj rozvoj, ako nikdy predtým. Jasne ukázali, že si vedia svoju krajinu, svoj štát dobre a účelne spravovať. Aj bez pomoci tútorov z Prahy či Budapešti, ktorí ich desaťročia podceňovali a presviedčali o opaku. Za šesť krátkych rokov sa nesmierne pozdvihlo národne povedomie.

Prvá Slovenská republika má tak mimoriadny význam pre uchovanie slovenskej identity v 20. storočí.

Obnovená ČSR po roku 1945 sa snažila, zjednodušene povedané, československú ideu obyvateľstvu všetkými prostriedkami vštepiť, doslova ju zabetónovať. A slovenskoštátnu ideu zas všetkými prostriedkami očierniť, kriminalizovať. Historici budú mať ešte mnoho práce, kým prejavy tejto protislovenskej politiky a propagandy zdokumentujú, kým zmapujú všetky prípady Slovákov, ktorí v ČSR trpeli a boli prenasledovaní iba za to, že boli Slováci a žiadali to, čo im ako štátotvornému národu právom patrí.

Ani dlhotrvajúca protislovenská politika po roku 1945 však získané národné povedomie úplne nepotlačila. Možno vysloviť názor, že len vďaka pozitívnej skúsenosti národa s prvou SR bola napokon slovenská štátnosť obnovená a v roku 1993 vznikla druhá SR, hoci to vtedajšia politická elita verejne popierala. Prvá SR akoby ukázala jediný správny smer slovenskej politiky – k štátnej samostatnosti.

Po roku 1989 sa istý čas zdalo, že dlho skresľované či zamlčované skutočnosti, zaznávané osobnosti, sa budú dať konečne verejne pomenovať, odhaliť, a že dôjde k naplneniu národných práv, k budovaniu dlho potlačovaného národného povedomia. Zdalo sa, sa že médiá budú poskytnúť priestor pre diskusie a zdravú polemiku a tým sa približovať k pravde. Vývoj však šiel presne opačným smerom. V súčasnosti zažívame jav, aký nemá obdobu. Prostredníctvom médií, tzv. tretieho sektoru, ale i prostredníctvom časti politických a cirkevných elít, je tu snaha etapu prvej modernej slovenskej štátnosti exemplárne odsúdiť, dehonestovať, ba národu za ňu vtlačiť pocit kolektívnej viny. A cez dehonestáciu národnej histórie je tu snaha ponížiť aj národné – a ľudské – sebavedomie Slo-

vákov. Pravdepodobne s cieľom vyformovať z nich novodobých otrokov. Že sa toto všetko deje v rámci druhej Slovenskej republiky, je priam absurdným paradoxom.

Zápas o právo na vlastnú históriu sa tak v dnešnom globalizovanom svete stal súčasťou zápasu o národné prežitie.

Doc. PhDr. Jozef Darmo, CSc.

APOKALYPSA EURÓPY NÁRODOV? ALEBO SPOLOČNÝ STÔL DOHODY SUVERÉNNYCH NÁRODOV?

Abstrakt:

Revolúcie konca 18. 19. 20. a 21. storočia – zlom kultúrno-antropologickej špirály civilizácie národov a ľudstva. Zlom civilizácie z kódu národov na kód peňažného kapitálu s mocou vládcov peňazí a identity pozbavených národov ako „tovaru“ trhu práce. „Nástup veľkého veku ničenia“ (Jozef Pauer) civilizácie národov, doterajšieho kultúrno-antropologického vývinu ľudstva. Ničivá smršť poprevracaných stolov v chrámoch ducha národov. Deformácia sféry sociálneho života, sociálnych funkcií štátu v kultúrno-antropologickom organizme vývinu národov. Nástup síl vojen, zabíjania, síl rozpadu civilizácie.

Európska únia spoločného stola dohody národov, alebo – projekcia realizácie rozpadu: a) rozbitie národných štátov, likvidácia národov zo scény civilizácie; b) vytrhnutie Európy z vlastných hodnotových, kresťanských duchovných koreňov, civilizačná neutralizácia Európy, jej premena na trhovisko lacnej pracovnej sily; c/ projekt „zjednotenia Európy“ realizácia imperiálnej doktríny likvidácie európskych národov, osobitne zničenia vkladu Slovanov do kresťanských, duchovných, komunikačných, hodnotových osnov jej základov.

1. Úvod

Áno, v týchto siločiarach nastúpenej civilizácie Západu, ktorá sa už tristo rokov valí vojnami, revolúciami do slovanského priestoru Strednej a Východnej Európy a Balkánu schádzame sa opätovne k uvažovaniu o národe ako o historicky utvárajúcej identite. A teda aj o stave národa, už nie hospodára historickej dedovizne. Už národa s tragickým osudom indiánskych kmeňov vesternovej histórie. Národ už v koncentračnom habite „náckov“, fašistov, extrémistov. Už nie v parlamente „Slovenskej národnej rady“ ale „N“ regiónu Slovensko. Nie je tomu tak na konferenciách PANSLOVANSKEJ ÚNIE!

1. Na rokovačom stole je a zostáva agenda slovenského národa. Národa, ktorý svojimi dejinami potvrdil správnosť kultúrno-antropologickej osnovy civilizácie ľudstva. Potvrdil jej vývin od rodu, kmeňa až po národ.
2. Potvrdil svojím historickým vývojom, že iba v tejto osnove, kultúrno-antropologickej osnove národa a národov je možné budovať civilizačný skelet ľudstva. Stabilizovať kooperačné životodarné vzťahy národov, ich ekonomickej, kultúrnej, duchovnej koexistencie, vzájomného obohacovania sa hmotného a duchovného. Nie konkurenciou, ziskami na úkor strát iných národov, ale vzájomného obohacovania sa v syntéze plodnorodného súžitia.
3. To, že náš národ zotrval svojimi dejinami, vo svojom vývine na tomto kultúrno-antropologickom vývinovom kóde, na „Petrovej skale“ kresťanstva hodnôt a ducha, prekonal svoju často trnistú cestu v sebe, k sebe ukotvením svojej identity. Dokázal sa vyrovnáť s civilizačným vlnením civilizácií iných národov.

Doteraz odolal dobyvačným, svetovládnyim torpédam Západu podmanenia si teritórií slovanskej Európy.

Naša konferencia bude teda nastavením zrkadla na stav nášho národa v realite súčasného bytia. Náš osud je dnes skalou morských svetovládnych príbojov EÚ krútnavou zániku národov strednej, východnej Európy a Balkánu, Slovanov. Na Západe už neexistujú štáty národnoštátnej identity národov. Nevládnú. Pracujú, žijú, užívajú si v „pohode“ život na trhu práce. Na tróne moci je Kapitál a zisk! Nie osud Európy, sveta, človeka, národov!

Globalizácia, integrácia, humanizmus Európy národov?

Slovensko bolo historicky, je a musí byť nielen geograficky, ale aj hospodársky, duchovne v Európe. Je to štátnické rozhodnutie. Čo znepokojuje, že sa vízie, nádeje prepádajú v sociálny šok. „Európa provincií, nie štátov“ (Sme, 7. 3. 2002, s. 9). Zbigniew Brzezinski: „Paradigmou moci budúcnosti formujú tri hlavné trendy: 1. USA sú rozhodujúcou veľmocou dnešného sveta. 2. Končí sa čas, keď moc bola sústredená len v rukách štátov. 3. Malé skupinky sú teraz schopné pracovať na takej úrovni násilia, aká bola prv vyhradená výlučne štátom... Rastie nerovnosť životných podmienok ľudí. Nielen pokiaľ ide o bohatstvo, ale aj v rozvoji vedy a techniky. To potom vedie k obrovskej nerovnosti v kvalite života.“ George Soros: „Keďže Spojené štáty americké sú jedinečnou veľmocou, ktorá ďaleko predstihuje aj najväznejších konkurentov, musíme využiť túto moc na manažovanie vznikajúceho globálneho systému – zvlášť finančného – aby sa nezrútil. Spojené štáty musia využiť moc, ktorú majú na vedenie sveta – nie na

to, aby sa z neho stiahli. Riešením je vytvorenie globálnej otvorenej spoločnosti“. Ideál? Joseph Nye: „... veľkosť, akú dosiahli za svojich čias Rím a Veľká Británia.“ (Sme, 7. 3. 2002, s. 20). Teda žiadny nový projekt demokratickeho, humanistického súžitia sveta a Európy. Prečo? Hillary Clintonová: „... svet sa nevie dostatočne dohodnúť na sociálnych a politických cieľoch, ktoré prichádzajú po ekonomickej liberalizácii.“ (Sme, tamže)

Slovom, naturálny liberálny kapitalizmus v jeho projekte sveta je presne tam, kde bol v polovici 19. storočia. Aké svedectvo nám o tejto prvej kríze svetového liberalizmu v 19. storočí vydáva Jacob Burckhardt, švajčiarsky dejepisec a „jeden z najväčších svetových historikov, ktorého pro seba anektuje i nemecká veda“ (Jaroslav Marek: Jacob Burckhardt, 235): „Stinnou stránkou hospodárskej prosperity jsou četné a úspěšné stávký. Společným hospodářským výsledkem je revoluce ve všech hodnotách a cenách; životní náklady se zvýšili v duchovní sféře a začínají projevoval následky; tzv. 'nejlepší mozky' dávají přednost podnikatelské činnosti a jsou k ní orientovány již svými rodiči...“

Duchovní produkce umění a věd se málem zvrhla v pouhé odvětví velkoměstského podnikání, závislé na reklamě a popularitě širokých mas, snadno propadající všeobecnému neklidu. Bude třeba velkého vypětí a askeze, aby si udržela nezávislost tvůrčí činnosti, uvážime-li její spontánní vztah k periodickému tisku, ke kozmopolitickému ruchu tehdejšího života, ke světovým výstavám.

Současně odumírá svět lokálních zájmů se svými přednostmi... také ubývá významu národního měřítka. Které třídy budou napříště hlavními nositeli vzdělanosti? Z kterých vrstev se budou napříště rekrutovat badatelé, uměl-

ci a básnici, tvůrčí jedinci? Či bude všechno pouhý biznys jako v Americe?

Všimneme si také politických důsledků: z velkých válek vzešly – za silně rozbouřeného veřejného mínění – nové velmoci... začala se jevit politická rizika národů mnohem všednějšími, a opačná přesvědčení, ochotná hájit existující stav stále více ochabovala. Státníci se ani nesnaží 'demokracii' potírat, ale do jisté míry s ní počítají a hledají co nejméně nebezpečný přechod k tomu, co se zdá nevyhnutelným. Nejde ani o to ubránit formu státu... nýbrž jen jeho rozsah a sílu..." (Jacob Burckhardt: Úvahy o světových dějinách, s. 179 – 190)

Je liberalizmus schopný humanizovať svet?

Je podobnosť historikom načrtnutej fresky naturálneho liberalizmu 19. storočia s tou dnešnou jeho podobou iba náhodná? Je naturálny liberalizmus kapitalizmu vôbec schopný humanizovať svet? Čo nám ponúka doterajšia história? Dogmatický absolutizmus 17. storočia chcel vytvárať ľudí podľa zákonov, a nie zákony podľa ľudí. Síce bez úspechu, ale s dôsledkami nepredstaviteľného utrpenia. Podobne aj naturalistický a reakčný nacionalizmus (napríklad v podobe kapitalistického imperiálneho koloniálneho sveta/ celkom spolu zničil filozofický humanitný liberalizmus 18. a 19. storočia. „Absolutistický dogmatizmus“ úzkeho a primitívneho materializmu kapitalizmu naplnil svojich stúpcov „intelektuálnou“ nadutosťou. Zredukoval všetko na honobenie majetku a bohatstva. Znehodnotil a potlačil európsku a svetovú kultúru. urobil ju matériou nízkeho a bulvárneho šoubiznisu. Predstavuje znehodnotenie a zvrátenie všetkých hodnôt. Spôsobil rozvrat európskej kultúry ducha. Tak, ako to bolo vo

Francúzsku v 18. storočí, tak to bolo i v Nemecku v 19. storočí, že úvodom k politickému zrúteniu bola filozofická revolúcia.

Zvýšila sa závislosť jednotlivých krajín. Úplne poklesla morálka, ktorá bola odstránená. Favorizovanie prírodných vied, techniky v miere ich bezprostrednej služby výroby, a následná likvidácia duchovných, spoločenských a sociálnych vied, nivelizácia verejného zdravotníctva, školstva, kupčenie s umelcami, vyplnili priestor „spoločenského“ života. Teda „produktu“ niečo na spôsob našich súčasných „bavičov“ v relácii Sedem s. r. o., Nikto nie je dokonalý, Milujem Slovensko, Piaty proti piatim.

Redukcia všetkých životných zložiek na jednu jedinú – ekonomickú, predstavovala veľké prehodnotenie a znehodnotenie všetkých ostatných hodnôt. Ukázalo sa, že táto jednostrannosť spôsobila, že sa nepochopil v konečnom dôsledku, a teda ani sa nemohol pochopiť, základný princíp ekonómie a ani princíp akejkoľvek ľudskej činnosti. Kam a k čomu to viedlo a vedie, vydáva nám o tom čitateľné svedectvo 20. a 21. storočie.

Transformácia k demokracii? Alebo reštaurácia neokapitalizmu?!

Máme na stole dve krvavé svetové vojny. Krvavé účty diktátorských režimov. Farizejstvo a politickú, mocenskú promiskuitu veľmoci, vierolomnosti ich sľubov, zmlúv, dohôd. Zažívali sme a zažívame teroristické mafie, násilie strachu, permanentných „malých“ vojen, pardon „kampaň“! A, samozrejme, pri opätovnej reštaurácii (nie transformácii) naturálneho liberálneho kapitalizmu v strednej a východnej Európe. Máme opätovne k „dispozícii“ obdobné „liberálne“ prehodnocovanie nášho života. Jeho re-

dukciu na sféru ekonomickú v podaní ekonomického liberálneho primitivizmu. Redukcia, nie transformácia, ale reštaurácia praktík lúpežného liberalizmu vo vydaní našich rýchlo zbohatlíkov, ponúka nám k úvahám navyše historickú skúsenosť monetárneho, trhového „prehodnocovania“ ako , súčasť a istého vyústenia kapitalisticko-sofistického prehodnocovania všetkých hodnôt druhej polovice 19. a prvej polovice 20. storočia a súčasného svetovládneho chaosu.

Kapitalizmus v jeho naturalistickom, t. j. vykorisťovateľskom, asociálnom scenári vtedy, i dnes v podmienkach našej lupičskej akože demokratickej transformácie, ukázal sa, aj teraz, zatiaľ neschopným riešiť problémy človeka. Musí sa preto nielen vtedy v 19. storočí, i dnes etablovať popretím duchovného rozmeru človeka, národov a ľudstva vôbec. Musel sa uchýliť, a dnes sa uchýľuje rovnako a zákonite, k výlučne mocenskému „riešeniu“ manifestovania svojej moci. Jeho avantúry vo Vietname, v Juhoafríkách, v Afganistane, v Iraku, Sýrii, Lýbii, vo Veľkom Timore, v Chile, v Palestíne sú čudné pozadia boja proti „svetovému terorizmu“, „antisemitizmu“, „islamizmu“, „nacionalistickému extrémizmu“. Vydávajú svedectvá za všetky dôkazy, pochopiteľné už aj obyčajnému človeku planéty Zem. Vieme, akými metódami sa dial „vývoz svetovej revolúcie“. A máme čerstvú skúsenosť, už aj s bleonom v ústach, z „exportu demokracie“ zo Západu do východnej Európy. Kto „porodil“ ateistický bolševizmus? Kto tento holokaust gulagov, Bartolomejských nocí, väzenských mučiarní, popravisiek slovanských národov východnej Európy a Balkánu pripísal na účet civilizačnej špirále komunizmu metódou akou sa Golgota ukrižovania Ježiša Krista pripísala Pontiovi Pilátovi.

Je kríza. Je utečenecká kríza. Spadli z neba? Kto sú? Kde

sú scenáristi a režiséri týchto tragédií národov? Národy vidia na scéne týchto na nich páchaných tragédiách len hercov a treťosektorových kulisárov. S publikom mediálnych gladiátorov jazykovo sprzneného už neslovenského slova. Tlampačového kvíkania a decibelov rozhlasu a západnými komerčnými „seriálmi“ počmáranej televíznej obrazovky. Kto ich zaradil ako gilotínu ducha, civilizácie národov do výkonu stratégie svetovlády? A tento výkon zločinov prekryl komunizmom. Zisťujeme, že bol to práve naturálny asociálny kapitalistický liberalizmus, jeho ekonomické a politické násilie, ktoré priviedlo na mocenskú scénu variant marxizmu-leninizmu ako ideológie partokratickej zvole moci. Moci, ako reakcie na odpor národov ku kapitalistickému ekonomickému a mocenskému despotizmu. Svetovládni korifeji práve marxizmom-leninizmom redukovali všetky životné a najme duchovné, hodnotové zložky spoločnosti. Podobne ako naturálny liberálny kapitalizmus s hrivnou peňazí a koristi zisku, na jedinú a to ideologickú dogmu ako prameň výkonu moci svetovlády cez partokratický systém výkonu svetovládnej moci.

Liberálny kapitalizmus, s deštrukčnou ideológiou bolševizmu partokracie, spustil kampaň veľkého „prehodnocovania“ hodnôt vytvorených do nastolenia „proletárskej“. v skutočnosti svetovládou k výkonu touto mocou dosadenej moci partokracie „Prehodnocovanie“ hodnôt, ktoré bolo znehodnocovaním rovnako ako za liberálneho „prehodnocovania“, duchovného rozmeru človeka a národov. Naturálny kapitalistický liberalizmus sa niesol na vlne historického procesu utvárania sa politických národov, ich duchovného a súčasne ekonomického, hmotného obrodenia. Keď však upevnil svoju moc, odvrhol ideu suverenity národov. Heslá slobody, rovnosti, bratstva

sa stali prázdny mi heslami. „Demokracia“ manipulovaným priestorom kapitálu. Triedne chápanie štátu a triedne chápanie moci opierajúcej sa o zbojstvo i podvodmi nahromadeného bohatstva v priamej úm ere s masovým ožobračovaním nemajetných nevymyslel Marx, ani Lenin. Oba jednoducho pomenovali sociálnu a mocenskú realitu uzurpovania moci nad národmi a občanmi národných štátov, úzkou vrstvou majetných. Táto vrstva majetných si privlastnila moc, dala výklad právu, heslám slobody ich vlastný, skupinov ý, „triedny“ obsah.

Teda kapitalizmus stojí na prahu asociálneho rozštiepenia spoločnosti. Kapitalizmus sa prezentoval so všetkým registrom násilia a zločinov plynúcich z moci. Komunizmus ako možná alternatíva vývinu kultúrno – antropologickej špirály ľudskej civilizácie sociálnej rovnosti sociálno – duchovného štátu bol a je hrozbou antisociálnemu kapitalizmu s výkonom moci deštrukcie národov sieťou partokracii. Výkonu moci osnovanej na ideológiách duchovného, sociálneho rozvratu národov. Že sa jeho podstata nezmenila, dokladá súčasný vývoj po páde do východnej Európy svetovládou kapitalizmu revolúciami importovanej svojej moci vo variante bolševizmu. Národy východnej Európy a Balkánu túto moc novembrom 1989 zvrhli. Odmietli bolševický duchovný despotizmus. Nástup k civilizačnej špirále sociálneho štátu s „ľudskou tvárou“ predznamenal koniec kapitalistického a v podmienkach nástupu socialneho štátu s „ľudskou tvárou“ tiež pádu bolševického civilizačného zlomu „Veľkého veku ničenia“ vo východnej Európe. To je historický okamih „zjednotenia“ sa moci kapitalistického Západu a porazenej bolševickej moci Východu Na scéne repríza vojnového štábu „Mníchov 1938“ v rovnakej zostave aktérov, s rovnakým strategickým svetovládnym ťažením „Drang nach Osten“.

Teraz Európskej únie s dymovnicami celoeurópskej globalizácie, integrácie, slobody, demokracie, voľného trhu práce, podnikania, blahobytu.

Pád železnej opony bránu slobody, demokracie, sociálne spravodlivejšej štátnosti však zatiaľ nepostavil Napopak, bránou vstúpil dobyvateľ. Privatizáciou už celospoločensky nadobudnutej majetnosti štátu ochromil sa výkon jeho ekonomicko-sociálnych a národnoštátnych funkcií. A čo je z hľadiska výkonu moci svetovlády, jej súčasnej stratégie podstatné zablokoval sa projekt utvorenia vládnej výkonnej moci štátu na osnove národného zjedenia s vládou „národného porozumenia“. Privatizáciou majetku štátu, teda národa, občana, vystaval sa most presunu „elit“ partokracie na novú materializovanú osnovu podieľu na službe moci. Už sa aj s ulúpenou majetnosťou „oslobodených“ národov importovanou „demokraciou“ všeobecného chaosu totálne mocensky, trhovo, bankovo, mediálne, mimovládne vládne mocensky etablovala. A tak sa svetovládna projekcia Západu v slovanskom priestore východnej Európy a Balkánu manifestuje v ešte väčšej agresivite. Čo je však podstatné: redukoval svoje pôsobenie zatiaľ dominantne na oblasť ekonomiky, materializácie bohatstva. Rovnako začal „prehodnocovať“ duchovné hodnoty a ponecháva iba tie, ktoré pripravujú získanie a udržanie moci. Znehodnocuje hodnoty ostatné, pre civilizáciu človeka, národov podstatné. Vráťane kultúrnej, duchovnej identity národov báhorkami o „občianskej“ spoločnosti európskeho superštátu. Sorosovou „otvorenou občianskou spoločnosťou“ zaplavené médiá doslova dusia identitu národa snahy o sociálnu zmenu, v sociálnej oblasti pozdvihnutia zbedačených. Byť, žiť, pracovať s ukotvením v identite národa je už revoltou „náckov“,

„extrémistov“ na asociálnu tvár naturálneho liberalizmu. Národ už nie je v agende výkonu svetu vládnucej moci.

Kapitalizmus a jeho torpéda ateisticko – bolševickej svetovlády nad národmi východnej Európy a Balkánu majú spoločné korene

Moc kapitalizmu, jeho fašistických, koloniálnych variantov, vrátane v súčasnosti inscenovaných vojen a násilia na národoch Sýrie, Iraku, Palestíny, Lýbie, Afganistanu, Afriky nie sú o nič menšia a hrozivejšia ako bolševickou partokraciou režírovaná moc v habite kompromitujúceho komunizmu. Ako kapitalizmus liberálny, tak aj ateisticko-partokratický bolševizmus odmietol hodnoty, ktorým „neporozumel“, či nechcel porozumieť, lebo neslúžili „revolúcii“ čiže liberálnemu kapitalizmu. Teda presne tak, ako to činí pri opätovnej reštaurácii naturálneho liberálneho kapitalizmu u nás liberálne sa manifestujúce bývalé „elity“ marxistickej politickej ekonómie a nepamäťou izolovaných mládežníkov tretieho sektora s ópiom slobody cestovania a rámusu decibelov v ušiach. Preto pri kompromitácii sociálnej civilizačnej špirály komunizmu bolševickým výkonom moci už nijako neprekvapovalo, že marxizmus odmietol ako nepotrebnú najsyntetickejšiu formu poznania – filozofiu. Bolševizmus škrtol filozofiu zo sústavy spoločenských vied. Rovnaký osud stihol sociológiu. Po filozofii, sociológii nasledovala teória štátu a práva, história. Aj keď ju následne značne oslabenú, spochybnenú prijal s využitím pre svoje účely. Štát sa stáva kategóriou, podobne ako národ v zóne postupného zániku. Upamätáva totiž spoločnosť na rodové zriadenia. Navyiac štát so súkromným majetkom a monogamiou predstavoval podľa marxistov v podstate neblahú civilizá-

ciu. A preto zanikne. Nebol a teda opäť nebude. Že nám to pripomína súčasne výroky našich liberálov o zániku štátu, o nevyhnutnosti oslabiť jeho váhu v garanciách majetku a občianskych práv, servisu pre občana?

Rovnako ako štát, ani národ nebol. Bol a je vraj produktom buržoázneho vývoja. Zanikne? Podľa Engelsa predštatny vývoj trval státisíce rokov. Štát a civilizácia netrvali ani celých 3000 rokov. Takže vznikom „socialistickej“ spoločnosti, ktorá je už „definitívou“ spoločenského zriadenia, „bol štát len nepatrnou epizódou a treba ho zrušiť“. (Svätopluk Štúr: Marxisticko-leninská vôľa k moci, Bradlo, Bratislava 1991, s. 82 – 83) Prekvapuje nás, že sa hovorí rovnako o zániku národa v mase naturálnym liberalizmom projektovanej otvorenej občianskej spoločnosti, ako aj to, že sa liberálny kapitalizmus etabluje ako definitíva spoločenského zriadenia? Načo sa pipláť v histórii?! Treba redukovať jej učivo na školách. A pokiaľ išlo o právo, buržoázne právo, bolo toto právo pre bolševizmom preparovaný komunizmus „dokonalým otroctvom a neľudskosťou, anarchiou a všetkých proti všetkým“. (S. Štúr, c. d., s. 83) Čo na to naša súčasná „liberálna tvár“ nášho práva s pozadím korupcie, mafii a káuz? Dnešná podobnosť je „čisto náhodná“?

Likvidácia elít národov, spoločná metóda reštaurácie moci kapitalizmu a bolševizmom preparovaného komunizmu

Proletariát v komunizme, jeho politická vôľa potrebovala novú filozofiu, novú vedu, nové umenie, novú morálku, nové náboženstvo. Všetko malo pôsobiť v prospech jednotnej línie marxizmu-leninizmu ako základu osnovy identity moci svetovlády. Táto oblasť si žiadala prevrat-

né mocenské riešenie vôle a moci. (S. Štúr, c. d., s. 95) Tomuto cieľu sa potom násilne obetovalo a podriadilo všetko. Pamäť nás vracia k päťdesiatym, šesťdesiatym rokom, rokom „normalizácie“. A aký bol a je scenár konečného „zúčtovania“ reštaurácie naturálneho liberalizmu s národom a štátom, s národnými inštitúciami, s vedou, kultúrou, školstvom, zdravotníctvom, so sociálnou politikou štátu, so štátotvornou identitou, suverenitou štátu u nás, v strednej a východnej Európe po roku 1998, keď sa štátu zmocnili potlačením občianskych slobôd, slobody prejavu, plurality masmédií „správni ľudia“ včera marxistických, dnes už svetoobčianskych, naturálne liberalistických koncepcií vôle k moci? Deštrukcia národných kultúrnych ustanovizní, rozklad školstva, kultúry, likvidácia masmediálneho výskumu, nastolenie liberálnych štruktúr tretieho sektora do verejného vedeckého a kultúrneho života pri súčasnej likvidácii a umlčaní národných elít, pamäte občanov štátu.

A tak ako naturálny liberálny kapitalizmus v jeho krajných polohách „vôle k moci“ a peniazom, tak aj marxistický centralistický variant reformovania spoločnosti stál pred katastrofickou dilemou: „buď sa bude musieť (podobne ako liberálny kapitalizmus) modifikovať väčším prispôbením sa najzákladnejším požiadavkám ľudského života a jeho celkovej štruktúre, alebo sa skončí pohromou pre celý svet“. (S. Štúr, c. d., s. 95) Základnou otázkou akože „proletárskej revolúcie“, „diktatúry proletariátu“ nebolo riešenie zmeny sociálneho prostredia proletariátu. „Základnou otázkou revolúcie je otázka moci.“ (Lenin) A úlohou aktivity revolučných mäs bolo, „aby moc bola držaná, upevnená a urobená nepremožiteľnou“. (Stalin) Aj otázkou globalizácie, integrácie nie je prvoradá zmena postavenia spod „totality“ vymanených národov, štátov.

Deklarovaná „reforma“ nie je reformou sociálnou. Pod reformou sa zatiaľ iba skrýva frontálna reštaurácia moci naturalného liberalizmu. Je to proces „prechodu“, preskupovania, scudzovania majetku, kapitálu moci do rúk nadnárodného kapitálu.

Likvidácia elít národných štátov má uvoľniť priestor pre zmanipulovanú, zaškolenú garnitúru, ktorá zabezpečí a dokončí, „zdefinitívni“ prevzatie moci. Všetko, čo sa deje v likvidácii obranných, policajných zložiek štátu, v deštrukcii národného štátu, v likvidácii a v rozrušení národných kultúrnych inštitúcií, v infiltrovaní zaškolených kádrov do nich, do vedeckých inštitúcií, školstva, v premene kultúry na „šoubiznis“, sleduje jediný cieľ – uchovenie moci a jej dlhodobé „zdefinitívnenie“. Práve generálna likvidácia elít a pestovanie tých zmien v preberaní moci na korumpované elity bývalého režimu a na dosadenú, manipuláciu nadopovanú mlad' do 25 rokov, má zaručiť na dlhé obdobie úspech tejto operácie. Podobne ako pre bolševický režim, aj pre reštaurovaný naturalný neoliberalizmus stáva sa permanentná korupcia a likvidácia elít základom udržania moci. Projekt EÚ, hry okolo „zmluvy“, veštia pramálo o novom myslení. Bude tragédiou, ak sa EÚ zlepí iba do monolitu moci a nie fóra, spoločného stola porozumenia, spolupráce jej národov. Všetkých suverénnych národov Európy. To, čo sa deje v EU je vojnový posun západnej svetovlády k hraniciam Ruska s následnou likvidáciou Slovanov. Je to repríza dobyvačnej stratégie Západu druhej svetovej vojny. Tá skončila nielen porážkou Hitlera ale aj, či predovšetkým, mníchovských stratégov tejto dobyvačnej vojny svetovlády, vlády nad Európou s porobenými Slovanmi. Skôr ako sa Hitler vydal na východ, porazil scenaristov tohto vojnového ťaženia na západe Európy. V jeho vojnovnej stratégii je do-

minantný názor, že epicentre svetovládnej moci má nezastupiteľnú pozíciu finančno-kapitálové zoskupenie. Navyše s celosvetovým finančným, mocensko – ekonomickým, komunikačným, spravodajským zosieťovaním svojej mocenskej prítomnosti. A to aj vo východnej Európe, ktorú si má vojnou podmaniť. Preto súčasťou Hitlerovej vojnovéj stratégie sa stávajú vyhladzovacie tábory k likvidácii židovských komunít na vojnou obsadených územiach. Ako vzor mu poslúžili bolševické gulagy holokaustu ruského národa.

Táto konferencia už nie je a nemôže byť iba o základoch našej národnej identity v obraze histórie. Je už aj o existencii koristníkmi mamony ohrozenej planéty Zem. A to revolúciami, inscenovanými prevratmi v režii k svetovláde samovyvolených už od 18. – 21. storočia. Je konferenciou o stave civilizácie, ktorá sa uzurpovanou svetovládou nad národmi dostala k hrane zlomu bytia a zániku. Kapitalizmus nie je civilizáciou kultúrno-antropologickej vývinovej špirály ľudstva. Je zlomom civilizačným. Nástupom svetovlády parazitizmu na duchovnom a najmä hmotnom majetkovom bohatstve civilizácie národov. Zmocnenie sa ich existencie bytia je základom ich moci nad národmi. Tieto „sa narodili jedine preto, aby slúžili... Budú pracovať, orať a žať. My budeme sedieť ako páni... Boh im dal dlhovekosť. Prečo? Predstavte si osla. Keď uhynie, človek príde o peniaze. Je to jeho sluha...“ / Ovadia Josef /

Integrácia, globalizácia, ktoré sa zo Západu valia Európou a svetom nie je usádzaním sa suverénnych a svojbytných národov v porozumení za spoločným stolom Európy s otvorenou knihou matky Zeme. Za stolom globálneho, ľudskosťou a porozumením povznášajúceho života národov. Nie je to čítanie knihy súčasnosti a budúcnosti spoločnej Európy, Zeme – matky tak dorážanej, ba už krvá-

cajúcej k jej zániku. Naša konferencia už nie je iba upevnením sa v povedomí národnej identity. Je už o záchrane európskej civilizácie, života, dokonca planéty Zem. Je to konferencia aj o zachovaní nášho národno-štátneho bytia. A k tomuto národno-štátnemu bytiu náležia už bernolákovsko-štúrovskými generáciami odkryté základy:

- a) „Vlastná „mohovitost“, plná dokonalá majetnosť nezávislá od ktoréhokoľvek národa.“
- b) „Nezávislosť národa z ohľadu osôb a celosti krajiny.“
- c) Teda programová celosť, plnosť samostatnosti. Samostatnosť, v ktorej sa nestratí, nevypredá, korupčne nezašantročí ani jedna z týchto zložiek politického národnoštátneho programu, jedine možnej národno-štátnej existencie.
- d) Je EÚ projektom tejto novej kultúrno-antropologickej osnovy civilizácie? Otvorili sme jej brány k slobode, rovnosti bratstva? Alebo k rozvratu už dosiahnutej, potom a krvou zaplatenej civilizácie života? Nie je to repríza projektu Mníchova 1938, takmer s rovnakými aktérmi?
- e) Prečítame konečne, čo je to EÚ s jej homosexualitou, s hrotom ateistického, protikresťanského meča? S tŕňovou korunou ukrižovaných národov, s vraždením národov Balkánu, Lýbie, Palestíny, Iraku, Sýrie? Tieto národy hrozbou smrti, strachu a zúfalstva na úteku z vlastných domovov. Premeniť ich tragédiu na „utečenecké torpédo“ spoločnej Golgoty utrpenia a smrti s národmi slovanského priestoru života strednej, východnej Európy, Balkánu? Akú to bránu slobody ducha, života sme náručou chleba a soli otvorili pádom železnej opony studenej vojny proti víťazom nad západným fašizmom, nacizmom, antisemitizmom a zo Západu do východnej Európy im-

portovanej bolševickej totality v scenári svetovlády s gulagovým holokaustom ruského národa? Následne slovanských národov Východnej Európy, Balkánu? Satanská smršť Bartolomejských nocí mučení kresťanského ducha slovanských národov s demoláciou chrámov.

Súčasný Západný boj proti terorizmu je v skutočnosti teroristickou vojnou Západu v obrane a výbojoch tohto asociálneho systému svetovlády. Okrem hrozby násilia na národoch, terorizmu ako poistky vlastnej moci a strachu o existenciu nemá čo ponúknuť.

Civilizačný zlom spôsobený mocou kapitalistickej svetovlády stáva sa v priestore bytie súčasnej civilizačnej osnovy Európy a sveta problémom života. Máme teda na konferenčnom stole aj otázky réžie svetovládnej moci ohrozujúcej životy, zánik národov, ak sa im dokonca odníme právo byť, žiť dokonca už len na svojeti pôdy a vody.

Aký je skutočný svetovládny partner sedmičky EÚ?

Cestovný poriadok k svetovláde?

V tejto časti uvedené citácie a výroky nekomentujeme. Predkladáme ich k verifikácii adresátom dialogu. Sú z prameňou internetovej a samizdatovej, mediálnej komunikácie. Účastník konferencie, čitateľ zborníka referátov z konferencie má k dispozícii verifikáciu výrokov iba realitou súčasnosti.

1. „Aby sme dobre ovládli verejnú mienku, musíme ich zmiasť tým, že zo všetkých strán budeme chrliť navzájom si odporujúce názory, aby nezasvätení Gojovia v tomto labyrinte zablúdili...!“
2. Použitie verejnej moci „ak je v твоjich rukách jeho

- (Gojov) život, tým skôr je v твоjich rukách jeho majetok.“
3. „V politike je nevyhnutné bez váhania sa zmocňovať majetku druhých, ak je tým možné docieľiť ich porobenie a nadobudnúť moc.“
  4. Vybudovať k pozícii postu svetovlády:... všetky schopnosti... národa sme pre seba použili v obchode a... vo všetkých ostatných oboroch ľudskej činnosti, ktoré slúžia k zničeniu Gojov a ich premene na otrokov.“
  5. A tajomstvo svetovládnej pozície v Medzinárodnom menovom fonde vo Svetovej banke, kde „dnes už majú... pevne v rukách svetové financie“? vysvetľuje 24 protokol: „štátna pôžička je emisia vládnych zmeniek, ktoré obsahujú záväzok platiť stanovené úroky z istiny, ktorá bola zverená vláde. Ak je pôžička úročená mierou 5 % za 20 rokov, vydá štát len na úrokoch čiastku, ktorá sa rovná samotnej pôžičke a po 40 rokoch sa vyplatené úroky budú rovnať dvojnásobku pôžičky... zatiaľ čo štátny dlh zostane nezmenený... Je faktom, že ľahkomyselnosť gojimských panovníkov v štátnych záležitostiach, úplnosť ministrov a ich ignorácia vo finančných otázkach nám podrobila národy, ktoré sme primáli k tomu, aby s nami uzavreli pôžičky, ktoré nebudú môcť splatiť, čím sa všetky finančné záležitosti dostali pod naše vedenie, všeobecne pokladané za vedecké. Musíme mať na pamäti, koľko úsilia a peňazí nás to stálo“. (citát z 24 protokolu)
  6. „Aby sloboda mohla gojimskú spoločnosť rozložiť a zničiť, musíme základňou priemyslu urobiť špekuláciu. V dôsledku toho všetko bohatstvo vyťažené z pôdy prejde do špekulácie, t. j. pomôže plniť naše

nedobytné pokladne, pretože všetky nitky špekulácie sa budú zbíhať v našich rukách.“

Toľko citáty k svetovláde vyvolených. Stali sme sa svedkami vzniku celého spektra druhov burzových obchodov, pri ktorých vôbec nedochádza ku kúpe či predaji tovaru. Zdrojom ziskov je využitie cenových pohybov.

Slobodomurárstvo v projekcii geopolitickej architektúry svetovlády

Cieľom jeho aktivizmu „je získať rozhodujúci hospodársky i politický vplyv a rozdelenie moci. Má už medzinárodnú organizačnú štruktúru, hlása globalizáciu. Zriaďuje podľa starej rímskej zásady: divide et impera - rozdeľuj a panuj, otvorené občianske spoločnosti (Open Society). A združuje najmä skupiny bohatých, majetných ľudí, špičkových predstaviteľov inteligencie, politikov, novinárov. Štruktúru slobodomurárstva symbolizuje pyramída. Oko Lucifera je na vrchole pyramídy. Nižšie je stupeň R I - Rothschild, Rada 13 elitný slobodomurársky klub, nasleduje Židovská Veľká lóža B'nai B'rith, Grand Orient uzatvára hornú časť stupňov zasvätenia. Dolná časť združuje slobodomurárov, ktorí sú „vývesnými štítmihumanitných úmyslov a cieľov“, no „v skutočnosti však slúžia ako užitoční idioti. Patria sem kluby Rotary a Lyoni International.

Jednotlivé stupne majú pridelené symbolické farby:

- **Modrá** je pre 1. - 3. stupeň zasvätených. Ich úlohou je propagovať liberalizmus a ľudské práva (SDKÚ - modrá je dobrá),
- **červená** je pre 4. - 18. stupeň zasvätenia, má na starosti revolúcie,

- **čierna** – pre 19. – 30. stupeň zasvätenia, grupuje filozofov, ideológov, politikov,
- **biela** – pre 30. – 33. stupeň zasvätenia je určená pre najvyššie a najtajnejšie osobnosti.

Hlavnou úlohou Modrého murárstva je maskovaná systematická infiltrácia a rozklad štátu, spoločnosti a cirkvi, národného povedomia, verejnej a osobnej morálky.

Znaky prítomnosti aktivizmu svetovlády v mocenskej stratégii EU:

1. Po páde železnej opony sa prakticky všetko, zákony, kultúra začalo prispôsobovať západnému rítu života.
2. Súčasťou toho „pochodu“ do strednej či východnej Európy a na Balkán sú aj nežné, oranžové revolúcie, inscenované povstania.
3. Manipuluje sa so všetkým, od svetovej meny, hospodárstva, politiky, médií, vedy, kultúry až k spracovávaniu verejnej mienky.
4. Pristúpilo sa už k utváraniu tajnej vlády svetovlády. Už v roku 1990 vyzval prezident Ruska Michael Gorbačov v USA, čoby tvorca ruskej perestrojky a glasnosti k vytvoreniu novej civilizácie.
V roku 1996 na svetovom fóre v San Franciscu Gorbačov vyzýva k zjednoteniu národov sveta pod jednu svetovládu. V OSN sa utvára špeciálna komisia pre prípravu projektu tejto svetovlády.
5. Svetovládne centrá budujú siete treťosektorových mimovládnych organizácií, „ktoré za veľmi vysoké finančné odmeny majú vytvárať vhodnú spoločenskú klímu, šíriť idey New Age a uskutočňovať osvetovú výchovu ku svetoobčianstvu“.
6. V duchovnej oblasti majú byť náboženstvá zašliapa-

né, aby ľudia uctievali svetovládu. Najmä katolícka cirkev je pre slobodomurárov najväčším protivníkom.

7. Stávame sa svedkami rituálov lóži. Stačí pozornejšie sledovať grafiku tlače, časopisov, fotografie, grafickú úpravu titulných strán, rubriek., V audiovizuálnych médiách sú najdôležitejšie a najčastejšie znamenia slobodomurárov: poloha ukazovákov, palcov, založenie rúk, symbolické posunky, trojuholníčky na reportérskych mikrofónoch s logom média. „Sme“ vydáva programový čips – prílohu TV OKO.

Čo je však pre osudy štátov podstatné: „Až do nástupu našej vlády budeme vo všetkých krajinách sveta zakladať a rozmnožovať slobodomurárske lóže; prilákame do nich všetkých, ktorí majú schopnosti stať sa veľkými politikmi, pretože tieto lóže budú naším hlavným zdrojom informácií, rovnako ako prostriedkom ovplyvňovania politiky.“

A čo sa rozumie pod „Novým svetovým poriadkom? „Vytrhali sme všetky korene akýchkoľvek sklonov protestovať proti našim príkazom... What we say, goes! (Čo povieme, stane sa!)“ (Podľa samizdatom šíreného dokumentu „S-S-S“, s. 5).

Sú tieto výroky, tvrdenia komunikované samizdatmi, sieťami internetu pravdivé? Verejnost'čakánavyjadrenie-adresáta.

Prvá svetová vojna a nové usporiadanie sveta

A ako načrtnol osnovu tohto už dlhodobo pripravovaného projektu svetovlády príbeh z parížskych mierových rokovaní po skončení 1. svetovej vojny, keď víťazné mocnosti rozhodovali o usporiadaní sveta? Je svojou úprimnosťou

a zrozumiteľnosťou neprekonateľný. Mohli si to dovoliť. Ešte nevedeli že VOSR v Rusku prežije.

Po vystúpení vtedajšieho amerického prezidenta Wilsona (14. február 1919) sa ujal slova vedúci francúzskej delegácie, predseda vlády Clemenceau: „Počul som tu niečo o trvalom mieri. Viedlo sa tu veľa rečí o mieri, ktorý navždy skončuje s vojnami. To, čo ste povedali, pán prezident, a o čom ste toľkokrát hovorili, je veľmi, áno preveľmi dôležité. Spočítali ste si cenu takéhoto mieru? Ak už nikdy nebudeme viesť vojny, a tiež ich nedovoľíme, budeme sa musieť vzdať našich impérií a všetkých nádejí na ich udržanie. Vy, Angličania, pán Lloyd Georg, budete musieť napríklad odísť z Indie. My, Francúzi budeme musieť opustiť severnú Afriku a vy, Američania, pán prezident, budete musieť odísť z Filipín a z Portorika a nechať na pokoji Kubu a Mexiko. Všetci sa budeme môcť vydať do týchto a iných krajín, ale len ako turisti, obchodníci a cestovatelia. Ale už nikdy nebudeme mať možnosť tieto krajiny riadiť a vykorisťovať ich. Nebudeme môcť držať vo svojich rukách obchodné cesty a sféry vplyvu. Budeme musieť odstrániť obchodné bariéry a celému svetu poskytnúť slobodu obchodu. To je len približná cena trvalého mieru. Okrem tohto existujú aj ďalšie obete, ktoré by sme my, vládnuce mocnosti, museli priniesť. To je veľmi drahý mier. Sme my, Francúzi, a ste vy ochotní zaplatiť takúto cenu, aby na svete už nikdy neboli vojny?“ (prevzaté, PhDr. M. Dieneš, CSc., zverejnil Mordechaj Kapusta)

A čo dráma druhej svetovej vojny so scenárom Mníchova? Dnes s požehnaním dnešných osnovateľov EÚ opäť s postrčením zneužitia nemeckého národa, by bol štítom zvalcovania strednej a východnej Európy, Balkánu a Ruska? Nenechalo sa Nemecko vmanévrovať opätovne do tej-

to roly? Kto mu to strkal a strká opatovne rolu byť iba štítom v tieni svetovládnych záujmov?

Nedosiahol sa strategický cieľ podrobenia si strednej a východnej Európy, Ruska a Balkánu. Porážka Nemicka bola porážkou aj stratégov tejto vojny Západu a USA. Vojna skončila víťazstvom Ruska, slovanského sveta. Západ sa nedokázal vyrovnáť s touto prehrou. Koniec vojny s atómovými bombami na Hirošimu a Nagasaki. Západ pokračuje vo vojne „v studenej fáze“. O čom to hovoril na Kongrese USA v r. 1945 bývalý šéf politickej rozviedky v USA a Európe, neskorší riaditeľ CIA Allan Dulles? „Končí sa vojna. Všetko sa nejako usadí a ukludní, zovšednie a my použijeme všetky sily, dáme všetko čo máme – všetku materiálnu moc v záujme prospechu oklamania a obalamutenia ľudí.“

Ľudský mozog a vedomie ľudí sú prístupné zmenám. Zasejeme v nich chaos. Nenápadne zmeníme ľudské hodnoty na falošné a necháme ľudí veriť v tieto falošné hodnoty. Ako? Nájďme svojich rovnako zmýšľajúcich spojencov všade na zemi, aj v štátoch východného bloku. No... pozerám, spojencov bude dosť. Krok za krokom budeme rozohrávať grandióznu tragédiu zániku týchto národov až do úplného a nezvratného umlčania ich seba-vedomia. Z literatúry a umenia napríklad odstránime ich sociálnu podstatu, odnaučíme umelcov zobrazovať a sledovať čokoľvek z tých procesov, ktoré pochádzajú z vnútra národa. Literatúra, divadlo, filmy – všetko budeme všemožne podporovať a oslavovať.

Najhanebnejšie ľudské pocity budeme podporovať a budeme vyzdvihovať takzvaných umelcov, ktorí budú presadzovať chuť sexu, násilia, sadizmu, zradcovstvo a ďalšie nemorálnosti.

Vo vedení hospodárstva vytvoríme chaos a zmätok,

budeme postupovať nenápadne, ale budeme tak aktívne vytvárať despotizmus úradníkov a úplatkárov. Poctivosť a slušnosť budú terčom posmechu. Len niekoľko málo ľudí si potom domyslí o čo ide. Ale takýchto ľudí postavíme do bezvýchodiskovej situácie, urobíme z nich terče posmechu, nájdeme spôsob, ako ich ohovárať a vyhlásime ich za odpad spoločnosti. Vytrháme duchovné korene spoločnosti, znevážime základy morálky národov. Takto budeme narušovať pokolenie za pokolením, zameriame sa na deti a na mládež. Budeme ich rozvracať, učiť neresťiam a tak budú mravne upadať. Vytvoríme z nich cynikov, bezduchých ľudí a kozmopolitov. Takto to urobíme...”

A ak si k týmto výrokom priradíme genézu historického pádu Rímskej ríše, jej sociálnu a duchovnú matricu a porovnáme ju s EÚ, bude nasledovať aj pád Európskej ríše?

Bude zaujímavé prečítať si fragment z diela anglického historika Edwarda Gibbona: „História úpadku a pádu Rímskeho impéria“ (1775, publikovaného v rokoch 1778 až 1788), dnes šíreného na sieťach internetu. tam čítame:

1. Prevažná väčšina obyvateľov preferuje zábavu pred prácou.
2. Tradičná úloha otca ako živiteľa rodiny je spochybňovaná, množia sa rozvrátené vzťahy a slobodné matky.
3. Seniori sú zanedbávaní. Ľudia sa starajú o domácich miláčikov viac než o svojich starých rodičov.
4. Literatúra a umenie sa stávajú bezduchými. Vytvára sa planá zábava za každú cenu. Takzvané umelecké diela sú škaredé, nevkusné, nič nehovoriace, ale napriek tomu za ne bohatí platia veľké sumy.
5. Základná vojenská služba vlasti je odmietaná, spochybňovaná, vysmievaná a neskôr zákonom zrušená. Armádu tvoria nájomní žoldnieri.

6. Poctivo pracujúci ľudia sú zosmiešňovaní a ako vzor sa stávajú prázdni pokrytci, populistí, pochybní umelci a takzvané celebrity.
7. Daňové zaťaženie obyvateľstva stále rastie a štát prerozdeľuje neúmerne vysoké čiastky. Ľudia sa neboja nepracovať, pretože štát sa o nich vždy inak postará.
8. Úroveň vzdelania rapídne klesá.
9. Štátny dlh rastie do nikdy nesplateľnej výšky.
10. Prestáva sa vyrábať a pestovať, pretože výroba doma je drahá a potraviny a výrobky sa dovážajú zo satelitných krajín.
11. Kto sa dostal do pozície, kde môže zo štátneho kraťnúť, väčšinou aj tak robí. Postihnuteľnosť týchto zločinov je veľmi malá.
12. Počatie a výchova detí je vnímaná ako obťažujúca a detí sa rodí stále menej.
13. Rokmi osvedčené mechanizmy, chrániace poctivých pred podvodníkmi náhle zlyhávajú.
14. Verejné funkcie sa stávajú predmetom koristi zisku. Udeľujú sa za úplatky a kto ich získal, chce z nich koristiť, aby sa mu vložený úplatok niekoľkonásobne vrátil.
15. Storočiami predkov preverené hodnoty – ako je česť, zmysel pre povinnosť, zodpovednosť, nadšenie pre prácu, pre dobročinnosť, zápal pre veci verejné, sú vysmievané a zosmiešňované.
16. Šíri sa cynizmus.
17. Šíri sa plytvanie, nestriednosť, znevažovanie znalostí, vedomostí a poctivej práce.
18. Do krajiny prichádza veľké množstvo cudzincov.
19. Politici ponúkajú ilúziu, ktorá si vynucuje zábavu a štátnu podporu (chlieb a hry).

20. Občania stále na všetko nadávajú.

Toľko Edward Gibbon.

Nie je to scenár súčasnej reality „štátu“ EÚ?

Zvonenie kľúčov, rozpad partokratickej moci, ktorá zmocnením sa a zneužitím humanistických ideálov ľudstva o sociálne spravodlivej spoločnosti, zastavila, dokonca na istý čas zdiskreditovala aj hodnoty, sociálne výdobytky tohto pokusu o nový tvar civilizácie. Kapitalizmus dostal opäť príležitosť reinkarnovať sa v tomto pokusnom priestore. Národy Balkánu, strednej a východnej Európy stali sa nielen objektom, ale aj subjektom, svedkami tohto experimentu hľadania i prehier, ale aj poučení. A poučení komplexných. Žili a ešte žijú generácie, ktoré nezažili len zločiny zneužitej moci na účet socialnej podstaty civilizačnej špirály socializmu partokraciou, ale aj svedkami zločinov kapitalizmu, vyvražďovania národov, kontinentov koloniálnou etiketou moci, scenára dvoch svetových vojen a takmer nepretržitých vojen malých lokálnych. Slovom, tieto národy mohli našim staronovým vierozvestcom demokracie, slobody slova, tlače povedať: Páni, poznáme sa! Nerátalo sa s našou pamäťou. A ako sa zdá, nechcú rátať! Zorganizovaný náhubok tretieho sektora, pázať „expertov“, „analytikov“ z mlade do 25 rokov, asociálne masové umlčanie stredných a starších generácií, ich mediálna, verejná sterilizácia, prevteľovanie do nacionalistov, populistov, xenofóbov, hejslovákov, antisemitov či rasistov stalo sa gordickým problémom mediálnej slobody. Áno, stávame sa svedkami nie budovania demokracie, slobody národov, ale reinkarnácie kapitalizmu s centrom svetovlády monetárneho kapitálu vo vlastníctve k svetovláde vyvolených, s odnožami praktikantov realizátorov tejto reinkarnovanej moci Svetovou bankou, Medzinárodným menovým fondom, inštitútom vyvlastnenia politic-

kej moci národov, národných štátov v bruselskom konglomeráte pravoľavých a ľavoprávnych, v jadre služby kapitálu jednotných internacionál.

Projekt EU mal svoju počiatočnú fázu:

- a) zmluva o produkcii a distribúcii základných energetických zdrojov (uhlie, oceľ, atómová energia) uzavretá Nemeckom (Adenauer), Francúzskom (Schuman), talianskom (De Gasperi). Bola zmluvou, ktorá etablovala nové vzťahy. Bola to zmluva nových mocensko-politických vzťahov v Európe. Prekonávala, zmietla zo stola zúčastnených národov „zakorenené vzájomné predsudky a historické nevraživosti... Usilovali sa zbližiť a v postupných zámeroch zjednotiť všetky útvary Európy“. (Ďurica, MS, 7,3);
- b) že ideoví zakladatelia a realizátori prvých krokov smerom k dosiahnutiu tohto cieľa vo svojich teoretických dielach používali výraz „národ“. (Tamže). Teda projektovalo sa zjednotenie národov aj na odpustení si vzájomných tienistých stránok svojej histórie. Bolo treba začať budovať novú špirálu civilizácie vzťahov spolupráce všetkých národov Európy, a to bez podmienok prístupu k spoločnému európskemu stolu bytia a žitia...
- c) Kresťanstvo je osnovou duchovného, hodnotového, etického a mravného priestoru Európy.

Aká je osnova súčasnej reality projektu EÚ? Sú v jej strategickej osnove, realite, princípy osnované mužmi Európy? Pri odpovedi na položenú otázku sa vráťme k jedinečnej historickej syntéze profesora Milana S. Ďuricu: „Slovensko v Európskej únii“ (7, 3 - 4).

V evidentnej protive k zámerom zakladateľov EÚ sa určité mocenské zoskupenia, ktoré dnes dirigujú jej smerovanie, snažia zredukovať význam jej existencie a jej pôsobnosti na číre ekonomické a sekularistické zoskupenie národov a štátov tak v geografických, ako aj v demografických rozmeroch. Výsledok je taký - a to si nesmieme zamlčovať -, že v desaťtisícoch dokumentov, vydaných Európskou úniou po Maastrichtskej zmluve z rokov 1992/93 sa vôbec ani len materiálne nenachádza výraz „náboženstvo“. Náboženstvo sa tam pokladá za úplne prekonaný a teda zanedbateľný spoločenský fenomén, ktorý už nie je hoden žiadnej pozornosti.

Dejiny nás však učia, že európske národy bez výnimky vznikli súčinnosťou národných štátností a kresťanskej cirkevnej organizácie. To boli hlavné uholné kamene existencie európskych štátov. Preto po predpokladanom odstránení náboženstiev, a hlavne kresťanstva, táto nová európska štruktúra evidentne sleduje ďalší cieľ: podobne odstrániť aj druhý pilier základov Európy, ktorým vždy boli jej národy. Toto je podstatným obsahom stáleho zdôrazňovania a vyzdvihovania občianskeho charakteru novej spoločnosti, ako aj systematické podporovanie regionálnych celkov bez ohľadu na ich národnostnú štruktúru a štátne hranice.

V tejto zásadnej tendencii nieto podstatného rozdielu medzi ateistickým marxizmom sovietskeho typu a praktickým ateizmom konzumnej spoločnosti Západu. Jasným odrazom tohto spoločného ideologického zameralia je fakt, že počas druhej polovice uplynulého storočia tak v komunistických štátoch Východu, ako aj v demokratických štátoch Západu boli z identifikačných osobných dokumentov paralelne odstránené rubriky Náboženstvo a Národnosť. Dôsledkom tejto zásadnej tendencie je aj

praktické odstraňovanie kresťanských a národných symbolov z verejných priestorov. Mnohí sme si ani nevšimli napríklad odstránenie znaku červeného kríža z nemocničných zariadení, záchranných áut a pod., ktorý už v tichosti nahradili akýmsi staropohanským symbolom Eskulapia alebo Mojžišovým hadom. Nikto sa nás občanov nespýtal, či s tým súhlasíme. Ktosi sa cíti takým mocným, že mu vôbec nezáleží na tom, „čo povie ulica“. A pritom sa nehanebne zdôrazňuje, že sme demokratickým a právny štátom.

Dedičom národných hodnôt pripadá úloha brániť pre celú Európu dejinami zdedené náboženské a kultúrne hodnoty (Đurica, S. M., 7, 3 - 4).

Európa na rázcestí

Čítame v Pravde z 24. mája 2013 v prílohe Víkend v rozhovore Andreja Matišáka s francúzskym politológom Jacquesom Rupnikom: Svet, Európa v kríze. Podľa neho jedna z definícií svetovládneho scenára strednej Európy znie, „že je to priestor medzi Ruskom a Nemeckom... Nemecko je zakotvené v Európskej línii“. Politológ Rupnik neverí, že by sa Európska únia či európska zóna rozpadli... Prinútilo to všetkých správať sa zodpovedne. odpoveď pre krízu bola váhavá. Zdá sa, že na koniec jedni boli ochotní finančne pomôcť pri riešení krízy. A tí druhí boli zároveň ochotní, alebo lepšie povedané, boli prinútení prijať úsporné opatrenia. Dúfal som, že budeme jednotnejší... Pri kríze sme nehovorili jednotne. Problémy, ktoré sme mali, prišli do Európy z amerického Wall-Streetu... Je odrazu ťažké pokojne vnímať európske voľby. Znamenajú totiž, že by sa mali hľadať spoločné politické odpovede. Dali sa do pohybu populistické, nacionalistické a ná-

rodovecké sily. Dnes hýbu celou Európou. Na rôznych stupňoch je to viditeľné všade. Priamo to súvisí s krízou a sťažuje to hľadanie európskej demokracie. Naše ekonomiky... sú európsky prepojené. Dokonca aj medzinárodne spojené. Naše politiky však zostávajú na úrovni národných štátov.“ Postoj k prioritě národných záujmov, k podstate hodnôt národného bytia je teda schizofréniou. Neprijatie svetovlády, projektu sebazničenia je schizofréniou.

A ako čítať ďalšie avíza článkov: „Škótsko a Krym sú dôkazom, že celistvosť už nie je svätá.“ (Andrej Matisák, Pravda 22. 9. 2014, s. 14.) „Slovensko v Európskej Únii.“ (Milan S. Ďurica, Kultúra, 17/2014, 1. 10. 2014.)

Musíme konečne vytriezvieť! Naša nesporně rozvinutá ekonomická veda s kódom roku 1968 ekonomiky sociálneho štátu „s ľudskou tvárou“, sociálnymi vedami „s ľudskou tvárou“, s projektmi spoločenských vied „s ľudskou tvárou., Slovom, vedy o dialógu o nevyhnutnosti novej civilizácie. Nie boj, ale spolupráca národov projektanti svetovlády nepripustia za stól dialógu. Sme vo vojne o charakter ďalšej civilizácie. Kríza je vojna. Je to zrážka civilizácií. Európska únia je generálny štáb. Už to nie je iba európsky kontinentálny priestor tejto vojny. A vojna nie je vojna čelne definovaných frontov a bojísk. Je to vojna v tyle protivníka svetovlády. A týmto protivníkom je existencia národov Európy s identitou štátnosti. Riešenie: Thomas Barnett, poradca bývalého amerického ministra obrany Donalda Rumsfelda už v roku 2002 oficiálne oznámil: „Konečným cieľom globalizácie je homogenizácia všetkých štátov na zemeguli. To musí byť dosiahnuté zmiešaním rás s cieľom vzniku bielohtedej rasy v Európe. Preto musí Európa prijať ročne 1,5 milióna prisťahovalcov z tretieho sveta. Výsledkom tak bude vznik popu-

lácie s priemerným IQ 90, teda ľudí, ktorí budú príliš hlúpi na to, aby chápali, ale dosť inteligentní, aby pracovali“.

Svetovládny scenár krízy v Európe je scenárom aj nášho vlastného sebazničenia. Nie je tu už prítomná demencia našich schopností postaviť sa na odpor cunami svetovládneho zločinu. Vari nám nestačí naša bilancia zo Západu importovanej ateisticko-boľševickej totality? V roku 1968 sme na tejto bilancii predstavili pokus o civilizáciu sociálneho štátu s ľudskou tvárou. Takto a s týmto poznáním byť dnes za stolom európskeho zjednotenia všetkých jej národov. Aj Ruska. Toho Ruska, ktoré porazilo fašizmus, rasizmus, nacizmus Západu. Tým viac, že na tejto konferencii rokujeme už o tom poslednom imaní, čo nám po rozkradnutí diela nášho ducha a práce zostalo.

Máme už Slovensko na kolenách?

Nachádzame sa v mimoriadne zložitom období:

1. Máme za sebou už v našom národnom povedomí generáciami zapísanú cestu nášho historického, a teda aj súčasne aktuálneho národného bytia. Činy predošlých i našej generácie, ktoré zdvihli pochodeň národa k vlastnej identite sebapoznania a sebapoznáním aj osnovy v slohu svojho bytia v rodine národov, sú dnes na stole nášho rozhodovania.
2. Spoznali sme už zóny nevyhnutného rozvojového, t. j. ekonomického, kultúrneho, duchovného vzrastu. Poznali sme potreby a naznačili sme už aj cesty k ich uspokojovaniu, rozvoja vlastnou tvorivosťou a koopeáciou s inými národmi.
3. Spoznali sme cenu vlastnej slobody. Spoznali sme, aj vďaka aktualizovanej historickej skúsenosti, a jej premetu do súčasných realít osnovy opätovného geopo-

litického delenia sveta, aj miesta opätovne nastražených mín, ktoré túto slobodu ohrozujú? Nieslobodu pre slobodu. Tá naša sloboda už mala totiž, a opätovne má konkrétny obsah. Je to sloboda vo sfére duchovnosti nášho kresťanského bytia. Sloboda ako priestor, v ktorom možno uvoľniť energiu tvorivosti národa. Kde možno stavať míľniky kultúrnych, sociálnych, humanistických obzorov národnej, európskej, planétárnej civilizácie. Jednoducho byť plnohodnotne, aktívne v civilizačnom zrení. Zo zálohy historizmu dávnej a nedávnej minulosti bol a je to po rokoch pokusu o zdvih k civilizácii s „ľudskou tvárou“ 1968 – 1969 a v rokoch 1989 – 1992 bol to už nástup priam impozantný.

Slovenská, v národe kotviaca inteligencia predstavila sa projektom Slovenska takého rozvojového, civilizačného oblúku všestranného zdvihu, aký Slovensko v žiadnej generačnej vlne k dispozícii doteraz nemalo. Inteligencia doslova stavala piliere skeletu nášho bytia, aj toho sociálneho a duchovného. Archu Noemovu nášho národa v čase vrcholných historických pohybov. Pohybov nášho opätovného zdvihu k slobode seba v sebe, v národe, v ľudstve slobodných národov. Bytia kresťanského, aj toho sociálneho, kultúrneho, spočívajúceho v majetnosti národa, občanov, ktorú už mal vo vybudovaných základoch majetnosti sociálneho štátu. Majetnosti nie sprivatizovanej, ale občianskej, bez ktorej nemožno pomýšľať na akýkoľvek ekonomický, kultúrny, sociálny slobodný rozvoj. Rodí sa energetický, ekonomický agregát slovenského národohospodárskeho strategického rozvoja – Nezávislé združenie ekonómov Slovenska (NEZES) pod vedením Kočtucha a ďalších. Ono položilo už pred slovenskú politiku, zbavenú partokratického parazitizmu, ba doslova do rúk

slovenských politikov štátnického a nie partokratického -ho rozmeru, stratégiu ekonomického rozvoja Slovenska. Stratégiou s exaktnou bilanciou zdrojov a strategických cieľov v podmienkach nastupujúcej trhovej ekonomiky a najmä opätovne očakávaného neľútostne ekonomicky a mocensky prerozdeľovaného sveta v ideáloch liberálneho oparu slobôd a demokracie, v skutočnosti ich zničenia v scenári neokolonializmu. Zrodila sa aktivita Kongresu slovenskej inteligencie (KSI). Stálej konferencie slovenskej inteligencie ako fóra všestrannej projekcie stratégie duchovného rozvoja a iniciatív. Zrodilo sa Spoločenstvo inteligencie Kresťanské Slovensko, ktoré sa po dvadsaťročnom ohliadnutí na plody svojich aktivít (Ábel Král: Zápas o Slovensko, Vyd. SSS Bratislava 2010/ dokázalo k stratégii NEZES-u, spolu s KSI, Koreňmi vystavať, ako jej súčasť, štátotvornú os rozvoja Slovenska. Stratégiu historicky zdôvodnenú, opretú o historicky vývoj Slovákov a do budúcnosti navigovanú vedeckú duchovnú doktrínu podstaty a štátotvornej projekcie, duchovnej, hodnotovej projekcie, kresťanskej, humanistickej projekcie slovenskej štátnosti. Teda Slovenska. Všetky vlády po roku 1989 vládnuce, mali dokumenty základnej osnovy štátu prioritnej záväznosti pre aktivity zákonodarné, vládne a súdne, kultúrno-civilizačné k dispozícii a národ aktivovaný k ich realizácii. Výsledok? Národ zostal doteraz v hľadisku ako objekt a nie subjekt moci.

A aká je tu bilancia tejto, doslova, grandióznej príčinnosti slovenskej inteligencie združenej v „Koreňoch“, v Spoločenstve Kresťanské Slovensko, v Spolku slovenských spisovateľov, v Združení slovenských novinárov, v Únii slovenských novinárov, v Štúrovej, Hlinkovej, Bernolákovej spoločnosti, v Panslovanskej únii, v Matici slovenskej? Ako sa naložilo s bohatými aktívami ponúkanej

pomoci Slovákov všetkých kontinentov našej planéty, osobitne z USA a Austrálie? Západnú Európu nevynímajúč?!

K takémuto zdvihu intelektu národa však bola potrebná štátnická múdrosť, štátnická rozvaha, štátnická obeť. Politika národných a nie vlastných osobných, korupčných, nemorálnych lupičských priorít, saturovaných zmocňovaním sa moci cez rozkradnutie majetnosti občanov. Slovensko nemalo a, žiaľ, stále nemá v tomto zlomovom čase štátnikov. Mali sme ministra financií s teóriou, že štát je zlý hospodár. Treba vydať majetnosť Slovenska zahraničným investorom. A tak už nemáme ministerstvo gazdovania, ale výrubu daní. Tak zdevastovať, ubiť Slovákov, rozprášiť jeho inteligenciu takéhoto už pripraveného programového a aktivizovaného masového zdvihu, ako sa to podarilo vládam a stranám po roku 1989, je zločin na národe. Zmohli sa iba parazitovať na historickom diele slovenskej štátnosti, akým bola Rázusova Slovenská národná strana, Hlinkova Slovenská ľudová strana. Doterajšie partokratické vládnutie je krivdou na slovenskom národe a jeho štáte. Nepozdvihli, ale popravili slovenský národ. Likvidovali slovenskú inteligenciu. Nepotrebovali a nepotrebojú ju. Nebudovali totiž a nebudujú štát – domov národa. Budovali a budujú svoju vlastnú rodovú „movitosť z nakradnutých podstat a majetnosti národa. Slová uznania pána prezidenta Slovenskej republiky I. Gašparoviča vyslovené na adresu štátotvorných, duchovných aktivít slovenskej inteligencie nepotrebojú komentár: „Mal som možnosť zblízka pozorovať prácu intelektuálov... Výstupy z vedeckých konferencií, ktoré sa organizovali, predstavujú aj dnes veľkú výpovednú hodnotu a mali by byť podnetom, inšpiráciou pri riešení vážnych spoločenských otázok. Nie vždy však boli materiály, ktoré... ponúkli ako pomocnú ruku, prijaté.

Takisto dopadli niektoré výzvy adresované vládam i občanom. Je to vaša (rozumej národne orientovanej inteligencie – pozn. J. D.) historická skúsenosť, ale aj zodpovednosť tých, ktorí sa nedokázali oprieť o váš (inteligencie – pozn. J. D.) potenciál.“ (Cit. podľa textu Pozvánky na konferenciu Spoločnosti slovenskej inteligencie „Korene“, Bratislava, 6. decembra 2008. Áno, to je koncovka našej súčasnej národnej, politickej reality. Už opätovne Golgoty ničenia štátnosti. Táto realita by mala byť osnovou našej vzájomnej komunikácie. Žiaľ, už nie rozvoja ale totálnej záchranu! Ako národ už sme v podpalubí! A ak je v podpalubí inteligencia, osobnosti slovenskej štátnosti, štátotvorného rozmeru myslenia a štátotvornej zodpovednosti, je národ, jeho štát ako priestor jeho existencie a bytie v ňom tiež v totálnom nebezpečenstve. Vo vedení štátu, parlamentu, v súdnictve nemáme štátotvorcov.

Partokratické zbory grémii sa zmocnili moci občana. Poslanca už vôbec nezaväzuje volebný akt prenesenia vôle a záujmov ochrany a obrany občana na poslanca, ale verdikt stranického grémia. Nemáme politické strany, ktoré by mali koncepcne vyhranený profil národnej hodnotovej projekcie, aby mohli, či mienili garantovať štátotvorné bytie, žitie, tvorivý rozvoj národa, Slovenska ako jeho vlasti... Doslova škandalózne, národ urážajúce orgie politických, mediálnych, treťosektorových, dokonca poniektorých „pedagogických“ parazitov okolo klenotu každého národa – slovenčiny ako štátneho jazyka v slovenskom štáte; okolo historických základov slovenskej štátnosti (Svätopluk) sú doslova urážkou národa. Slovensko už nemá vlastné štátotvorné politické, vládne, mocenské krytie. To, čo sa v poniektorých politických stranách manifestovalo za národné, zotlelo v pareniskách osobnej „movitosti“ „samodeklarovaných dokonca „vlastencov“.

To, čo sa v niektorých stranách vizuálne a kaligraficky predstiera ako „kresťanské“ je mátoženie a príživníctvo na kresťanskom cítení občanov.

Totálny rozvrat ekonomiky Slovenska vypovedá jasne. Slovensko už negazduje. Slovensko už padlo do rúk medzinárodných bankárov, „podnikateľov“, investorov. Tí si ho už kúpili. A ako už dnes vidíme, skúpili. Či jednoducho zlikvidovali náš slovenský priemysel strojársky, elektrotechnický, textilný, obuvnícky, cukrovarnícky, drevársky, potravinársky. Nastúpil totálny rozvrat poľnohospodárstva, učňovského školstva a školstva vôbec. A doslova, politickým kanibalizmom je rozvrat zdravotníctva. Mali sme onoho času Ministra zdravotníctva ktorý sa vraj nemienil správať „socialisticky“, čiže sociálne, ale trhovo, ekonomicky.

Zaťažili hypotékami celé územie Slovenska. Sme už len kolóniou lacnej pracovnej sily, krízy zamestnanosti. Aféra okolo PKO v Bratislave vypovedá o zločine scudzovania Slovenska kolosálnych rozmerov. Nadnárodné korporácie, banky, monopoly kontrolujú produkciu, aktivity „verejnej služby“. Pomocou svojich financií a okupačného portfólia tzv. treťosektorových organizácií, ktoré sa už „prevteľujú“ do organizmu štátneho a občianskeho života, vedy, kultúry, masmédií tzv. verejnoprávneho určenia, už môžu pohodlne likvidovať akýkoľvek národnoštátny projekt Slovenska. Od roku 1998 je už Slovensko, s krátkym intermezzom rokov 2006 – 2010, otvoreným priestorom západných nadnárodných neokoloniálnych aktivít a totálnych, osobitne ekonomických a mediálnych manipulácií.

Slovensko už nemá masmediálne krytie vlastných, tých najzákladnejších štátnych záujmov. Printové médiá sú už neslovenské takmer totálne. Rybníčkovou „derati-

záciou“ STV, následne aj Slovenského rozhlasu (p. Zemkovou). Anšlusom v RTVS likvidovala sa ich komunikačná, hodnotová, profesionálna a národná identita. Generačným vyplienením tvorivých zložiek redakcií, štábov programotvorby, zmenili sa redakcie, tieto „agregáty“ slovenskej kultúry na prevažne vysielacie stanice importovaných, v tzv. „externom prostredí“ vyrábaných programov. Aby sa ako takto vypreparované embryá „verejnej služby“ zmixovali k postupnému zániku – RTVS. Už nie kultúrno-tvorných inštitúcií, katedrál slovenskej kultúry, ale zmixovaná spoločnosť služby Slovensku, ako geografického teritória a nie národa.

O čom toto už náznakové snímkovanie reality vypovedá? Sme na dne opätovných začiatkov! Ale situácia nie je jednoduchá aj z inej stránky súčasnej reality. Nastupujúce generácie sú vmanévrované do diskontinuita nášho, z historicity vyplieneného národného pohybu. Zámerne sa stavia bariéra medzi staršími a nastupujúcimi generáciami. Tretí sektor vytvára skelet tejto protigeneračnej, protinárodnej (akože „protinacionalistickej“) bariéry. Nastupujúce generácie sú teda cieľavedome vmanévrované do tohto zlomového kolonizačno-asimilačného vákuu. Je tu masívny propagandistický nástup „deslovakizácie“ Slovenska. Jeho prevetľovania do multinacionálneho spektra občianskeho, európskeho univerzalizmu. A to všetko navyše s „novými významovými rovinami komunikácie“ (Flusser, s. 72). Čaká sa na odchod stredných a starších generácií historickej pamäte zo scény. Keďže biologicky ešte existujú, podniká sa všetko na ich spoločenskú, odbornú, vedeckú, kultúrnu marginalizáciu „propolisom“ treťosektorového vákuovania a „osviečimskej“ zdravotníckej deratizácie.

To nemožno dopustiť. Sme teda pred úlohou položiť základy nového aktivizmu. Nového, avšak nie ukotveného v nastúpenom pohybe k identite národa po roku 1989, ale rokom 1968. Ukazuje sa teda, že obnova slovenskej štátnosti bola len prvá časť veľkej úlohy inteligencie, ktorej sme súčasťou. Tou druhou, zložitejšou časťou úlohy, je obnova národného aktivizmu v spoločnosti a predovšetkým, v nastupujúcej generácii. Tu vidíme aj my, členovia Kongresu slovenskej inteligencie Spoločenstva inteligencie Kresťanské Slovensko, NEZES-u, v Panslovanskej únii dôvod pokračovať v celoslovenskom rozmere svojej činnosti. Priberme sa teda k úvahám, ako urobiť zadosť, ako sa nechať pozitívne, zodpovedne inšpirovať súčasnosťou, tak zložitou výzvou času. Témami, ktorým sa doteraz venovali konferencie Panslovanskej únie, prenikli sme k historickým základom témy dnešnej konferencie: „Slovenská identita“. K identite už pre národ, naše súčasné bytie v čase., v histórii národa nespochybniteľnej. Čo bolo a je spochybňované, je geopolitická prítomnosť našej identity v geopolitike Európy a sveta. A aký je stav tejto geopolitiky sveta, Európy k identite národov a v projekte Európskej únie? Smernica zo scenára „Veľkého veku ničenia“ / Jozef Pauer /: rozvrátenie systému národných štátov, globalizácia ako nastolenie sociálnej a politickej dominácie oligarchie, nejasnosť, neukončenosť, zmätok a deformácie sfér sociálneho života, sprivatizovanie národných štátov a tým likvidácia sociálnych, duchovno-rozvojových funkcií štátu, likvidácia národa v identite svojej štátnosti, suverenity jeho bytia, likvidácia vnútornej a zahraničnopolitickej právnej identity národného štátu; V tomto bode sa deklarovaná „demokracia“ rozchádza s liberalizmom, „egalité“ sa dostáva do konfliktu s „liberté“. Moc finančnej oligarchie a pasívna verejnosť; oligarchická internacioná-

la peňazí zrušila dane na podporu verejného a spoločného aktivizmu, otvorila cestu mafiánskej privatizácie a korupcie. To teda znamená rokovať dnes o „slovenskej identite“ aj v jej geopolitickej osnove geopolitických stratégií Európskej únie so zrkadlom súčasnej reality štátotvorného bytia národa. Na konferenčnom stole je aj voľba stratégie našej, slovanskej, európskej budúcnosti.

LITERATÚRA:

- [1] DARMO, Jozef: Kód prítomnosti národa v ponovembrovom vývoji štátnosti, politiky a žurnalistiky. Slováci a ich národné bytie v Európe. Vznik 2. Slovenskej republ.iky. Panslovanská únia. Bratislava 2012, s. 111 – 154
- [2] DARMO, Jozef: Masmédia v procese zmien politiky a spoločnosti. Otázky žurnalistiky č. 1, 1996, s. 41.
- [3] BURCHARDT, J.: Úvahy o svetových dejinách. Praha, Votobia, 1996, s. 1.
- [4] SZABO, M.: Svetlo z východu. In: Domino fórum, roč. 12, 2003, č. 42, s. 21.
- [5] BUDIL, R. Ivo: Od prvotního jazyka k řase: Utvářené novověké západní identity v kontextu orientální renesance. Praha: Academia, 2002. Cit. podľa Miroslava Szabu, Domino fórum, roč. 12, 2003, č. 42, s. 21.
- [6] DARMO, Jozef: Hodnotové zlomy európskeho mediálneho priestoru. Žurnalistika a kresťanstvo. In: Renovatic spiritualis (III) De Patria, s. 550.
- [7] ĎURICA, S. Milan: Slovensko v Európskej únii, Kultúra, 17/2014, 1. október, s.3.ĎURICA
- [8] RICHTER, Radovan a kolektív: Civilizácia na rázcestí. Spoločenské a ľudské súvislosti vedecko-technickej revolúcie. Vyd. politickej literatúry. Bratislava 1967, 259 s.

- [9] DARMO, Jozef: Novinárstvo v duchovnej revolúcii. Otázky žurnalistiky 36, 3, 1993, s. 129 – 134.
- [10] ĎURICA, S. Milan: Slovenská štátnosť v dejinách a dnes. Lúč. Ústav dejín kresťanstva. Bratislava 2012, 38 s.
- [11] KOREC, J. Ch.: Čo nepoznáme z histórie. Lúč. Bratislava 2012. 296 s.
- [12] DARMO, Jozef.: NEZES v rozvojovej stratégií Slovenska. In: Ciele, výsledky a perspektívy slovenskej ekonomiky a spoločnosti.
- [13] PAUER, Jozef: Veľký vek ničenia. Filozofický ústav SAV, Bratislava 2012. 217 s.
- 14 BYSTRICKÝ, Valerián – DEÁK, Ladislav: Európa na prelome. Nakladateľstvo Pravda. Bratislava 1974. 432 s.
- 15 VNUK, František: Dedičstvo otcov. Vydavateľstvo York Press. Toronto – Bratislava 1991. 168 s.
- 16 RICHTA, Radovan a kolektív: Civilizácia na rázcestí. Vydavateľstvo politickej literatúry. Bratislava 1967. 258 s.
- 17 HAFFNER, Sebastián: Od Bismarcka k Hitlerovi. Votobia. Olomouc 1995. 206 s.
- 18 ĎURICA, S. Milan: Slobodní murári včera a dnes. Lúč. Ústav dejín kresťanstva. Bratislava 2007. 49 s.

POZNÁMKY:

